

משמעות האותיות

צורת האותיות
ומשמעות לשון הקודש

הרב מאיר שפיר

משמעות האותיות

צורת האותיות
ומשמעות לשון הקודש

אותיות: א-ב

הרב מאיר שפירד

משמעות האותיות

הרב מאיר שפירד ז"ל

מהדורת ביקורת
טבת תשפ"א

כל הזכויות שמורות
בכל ענייני החוברת ניתן לפנות:

052-713-952-0

yudataub@gmail.com

נשמח לקבל הארות והערות

עימוד כריכה ושערים

☎ 050-412-452-4

✉ Kesetgraf@gmail.com

ניתן לקבל את החוברת במייל

לעילוי נשמת המחבר

רבי מאיר בן ר' משה ז"ל שפריר זצ"ל

ועשה זאת, כי למצוות הוא כמה
קשר הוא קשרי אותיות
צירופם ועומקם כל המשמעויות
מהות כל מילה בתורה
לפי הפעם הראשונה שם נאמרה
קיבל ייסורים באהבה ובשמחה
לא התלונן ולא פלט אנהה
חינך בנותיו לצניעות לתפארת
בושה - מעבירה - ולא מאחרת
כך גדלו לחיי תורה ומצוות
נלחם בעוז מול הרוחות הרעות
זכה, לימד, וראה בחייו
דורות ישרים מבורכים הולכים בדרכיו
חדורים ביראת ה' ואהבתו
חוזרים ומשננים תורתו
בעל צדקה וחסד מופלא
איש אמת בכל רמ"ח ושס"ה

אוד מוצל מגיא ההריגה
המשפחה כולה בניסים ניצלה
בזכות הסבא הגדול
אשר למדם להאמין מבלי לחדול
לעלות לארץ ישראל הוא כסף
וכשהגיע נעצר על הסף
למד תורה אף בגלות קפריסין בנעוריו
ובכל עת מצוא, עד סוף ימיו
ניהל בית ספר ברמה
הרעיף על תלמידיו טללי נחמה
חלקם רק בזכותו שומרים שבת ומצוות,
זוכרים לטובה את מילותיו החמות
מסר שיעורים בשפה קולחת
מאירה נעימה טובה ומשמחת
כיבוד אב ואם אהב בכל מאודו
בצורה מיוחדת מחל על כבודו
לגדל הורים בבית זו משימה

נלב"ע בי"א טבת תשפ"א

ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

אמנו מורתנו

מרת יהודית שפירר ע"ה

אשה טובה עטרת בעלה

טובת לב ובעלת חסד

מטה אוזן קשבת לכל דווה לב

אשה צנועה וחסודה

חינכה את בנותיה לצניעות ואהבת תורה

ספוגה באהבת ה' עמוקה

ואמונה חיה

נלב"ע כ"ח אדר תשע"ג

ת.ג.צ.ב.ה.

תוכן עניינים

- הסכמה ופתיחה מכ"ק גאב"ד מאקאוא -
הגה"צ רבי שמעון לעמבערגער שליט"א ז
אודות החיבור והמחבר טו
פתיחה - מצעד האותיות - פתיחת רב המנונא סבא לספר הזהר יט

האות א

- האות - א כט
משמעות הצורה כט
סמלה של הא' ל
שם האות ל
הא' בלשון לא
א בבריאה לב
פעולתה של הא' בבריאה לג
א' - אב ואם, אלוקים אמת לג
אדם לד
אָדָם - אֲדָמָה לו
אדם אֲדָמָה לז
אדון לח
אחדות ופירוד בהשתתפות הא' לט
א-כל-ה מ
אמן מב
אמת בבראשית מג
אמת ואמונה מג
חותם ה - "אמת" מה
אמן - אמונה - אמת מו
אפר - עפר מז
אָפֶר וּפֶאֶר מח
איש ואשה מט

אשם..... 1
אשמה אשם..... 2א
אשם..... 2ב
חטא ואשם..... 2ד

האות ב

האות ב..... 2ז
ההרכבה של האות ב..... 2ח
שבת בשבתו..... 2א
איש וביתו..... 2ב
א - ב..... 2ג
ברכת אלוקים - יחס הא' לב'..... 2ה
ב' בלשון ובמשמעות..... 2ו
ב' כאות שימוש בלשון הקדש..... 2ח
בחכמה ובתבונה..... ע
בתוך ובין..... עא
בוהו..... עג
יהי אור..... עו
בהמה..... עח
אדם ובהמה..... עט
בור..... פא
הבושה..... פב
בושת ובוז..... פה
בחינה ובחירה..... פו
בכר יבכר..... פח
בכרה ובקרה..... צ
"בצר לך"..... צא
בקיעים..... צב
מליטה ופליטה..... צג

דברים אחדים לזכרו של המחבר זצ"ל..... צה

הסכמה ופתיחה מכ"ק גאב"ד מאקאווא הגה"צ רבי שמעון לעמבערגער שליט"א

שמעון לעמבערגער

באאמור הגה"צ גאב"ד מאקאווא זצוק"ל

שדר' המגנים 15 ת.ד. 29

קרית - אתא ת"ו

בעזה"י חודש כסלו תשפ"א לפ"ק בימי אורה נר מצוה ותורה אור

לכו חזו מפעלות ד' אור כי טוב מעכ"ת הרה"ג
מוה"ר מאיר שפריר ז"ל וצאצאיו חתניו יקרים
וחשובים יראי ד' וחושבי שמו שליט"א ובראשם
נכדו הרה"ג מוה"ר יודא טאוב שליט"א מרביץ
תורה בעירנו

הן יקר ראתה עיני הקונטרס המיוסד לקדושת אותיות הק' של תוה"ק
שבהם נבראו שמים וארץ, ואיתא בחז"ל קוב"ה וישראל ואורייתא חד,
ובחז"ל הק' ישראל המה ר"ת יש שישים ריבוא אותיות לתורה, [יסוד הדבר
בזוה"ק פ' אחרי דף ע"ג ע"ב יע"ש], ובספה"ק מאור עינים [פ' חוקת] בפסוק זאת
התורה אדם כי ימות באהל וכו' וזלה"ק ידוע שיש שישים ריבוא אותיות
לתורה וכנגדו יש שישים ריבוא שרשי נשמות ישראל וכו', [ועי' בפני
יהושע ובחת"ס בליקוטים בסוף מס' חולין ובמהר"ם שיק ביאורים בזה כידוע שיש
רק שלוש מאות אלף וכמה מאות אותיות וכו', ומבארים ששרשי נשמות ויש שרשי
מילואים ומילואים וכו', יע"ש ואכמ"ל], וכל אחד מישראל יש לו אות בתורה וכו'
ואורייתא וקב"ה חד הוא וכו' שאם חסר אות אחת מן הספר תורה אינה
בשלימות, לכן אמרו חז"ל כל המאבד נפש אחת מישראל כאילו מאבד

עולם מלא, ובהיפוך כל המקיים וכו' כאילו קיים עולם מלא וכו' יע"ש עוד.

לכן זכות גדול למעכ"ת שזכה לעבודה גדולה הק' הזאת לגלות אורות הק' של האותיות וצורת אותיות, [ועי' במגלה עמוקות בפ' ויצא שכ' שתיבת ויצא הוא ר"ת וירא יעקב צורת אותיות, יע"ש באריכות בביאור זה], ובגמ' ברכות [דף נ"ה ע"א] יודע הי' בצלאל לצרף אותיות שנבראו שמים וארץ, כ' הכא [שמות ל"א, ג'], ואמלא אותו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה ודעת, וכ' התם [משלי ג', י"ט] ד' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וכו' יע"ש, וביהמ"ק מיוסד על ג' דברים הללו כדאיתא במדרש [שמות רבה פ' מ"ח ד'] בג' דברים הללו נעשה המשכן וכו', ובג' דברים הללו נבנה בית המקדש וכו' יע"ש עוד.

ויש בזה ענין עמוק במגלה עמוקות [ואתחנן אופן ל'] ענין של אתון רברבין ואתון זעירין וכו' יע"ש, ובמדרש משלי [פרק ל'] על שלמה המלך ע"ה נאום הגבר ששרתה עליו רוח הקודש, לאיתאל שהבין אותיותיו של א-ל שזכה להבין סוד האותיות וכו' עכל"ק, ובזוה"ק [חלק ב' דף קנ"ב ע"א] דביהמ"ק נבנה על ידי האותיות, וזלה"ק באתר דבי מקדשא תליין כל אתון דאלפא ביתא וכו', וכל עלמא דלעילא ותתא כלא ברזין באתון וכו', ובהגהות דרך אמת שם כ' נראה ונתקיים הכל בסוד האותיות עכלה"ק.

ובאותיות הק' נברא העולם וכן קיום העולם תלוי באותיות ומבואר שחלילה כשפוגמים נפגמים האותיות, [ומובא בספר חסידים שלא יעלו לתוה"ק במקום שנפגמו ח"ו ע"ש], ולכן כח התשובה גדולה מאוד שמתקנים האותיות הק' אלו, וכביאור הבעש"ט הק' בפסוק לעולם ד' דברך נצב בשמים [תהילים קי"ט, פ"ט], ונתבארה בתניא קדישא [בשער היחוד והאמונה פרק א' יע"ש] שעל ידי שמירת האותיות מקיימים את הבריא, ועי' במדרש [איכה רבתי פרק א'] ומפני מה נאמרה מגילת קינות באלפא ביתא וכו' יע"ש, ובגמ' סנהדרין [דף ק"ד.] ומפני מה לקו באלף בית מפני שעברו על התורה שניתנה באלף בית וכו', ועל כן נמצא בגמ' שבת [דף נ"ה.] אלו בני אדם שקיימו את התורה מאלף ועד תיו וכו' היינו שתיקנו את האותיות על ידי שמירת התורה יע"ש.

ובספה"ק תולדות יעקב יוסף [סוף פ' וישלח] בשם הבעש"ט הק' בביאור הכתוב [ישעי' ל', כ.], והיו עיניך רואות את מוריך, שיראו אותיות התורה והתפילה שלומדים ומתפללים לנגד עיניהם וכו', ובספה"ק דגל מחנה אפרים [פ' בא] וכמו שהתחלת הבריאה היתה על ידי התורה, כך התחדשות הבריאה של מעשי בראשית הוא גם כן על ידי התחדשות התורה, שישראל מחדשים בכל יום חידושי תורה וכו' ע"ש עוד, ובספה"ק של המגיד הק' ממעזריטש זי"ע [באור תורה בראשית] איתא כי הנה ידוע מספרי המקובלים כי ראשית הכל נאצלו האותיות ואחר כל האותיות ברא הקב"ה כל העולמות וכו', יע"ש עוד ביאור הכ' בראשית ברא אלוקים את השמים וכו' פירוש האותיות מאלף ועד תיו וכו', ובספה"ק האריכו בזה ועוד ביאורים ארוכים בהרבה ספרי קודש.

ובספה"ק אור המאיר [שיר השירים] וזלה"ק כי הנה בדרך כלל כולנו כאיש אחד נחנו מתפללים תפילה שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה, והדפיסו עתה סידורים עם אותם התפילות, וממילא בניקל הוא לכל אדם מישראל להוציא הסידור לפני ד' ולשפוך שיחו בתפילה ובתחנונים, אמנם מהראוי שכל איש הישראלי יתן את ליבו להתבונן בשכלו מאין לקחו אנשי כנסת הגדולה אותן האותיות וסידרו וצירפו צירופי תיבות, וכן מצינו בדוד המלך ע"ה שעשה וחיבר ק"נ פרקי תהילים וכו', כי אם דוד צדקתו וחכמתו עמדה לעוצם הכרתו והשגתו את הבורא ב"ה, ובהתלבשות אותיותיו החזיר אותן האותיות לשורשם ועשה עימם צירופים בזמירותיו ותשבחותיו, על דרך המשל כשהשיג וכו' בהתלבשות אות א' אזי לקח אותו האות והתחיל לשבח את הקב"ה בתורת אשרי, וכן כללות האותיות מא' ועד ת' בכללם נהג את עצמו בענין הזה, וכשהשיג בעוצם הכרתו אות ב' עשה צירוף ב' בכל יום אברכך וגו', וכן באות ג' אמר גדול ד' ומהולל מאוד וכו', ומסיים וכו' ממילא מוכרח להיות אותיות התורה בכל דבר וכו', וע"ד האמור עשה ותיקן דוד המלך ע"ה ק"נ פרקי תהילים ואנשי כנסת הגדולה תיקנו וסידרו לנו את התפילות וכו', נמצא כי כל עיקרה של עבודה התפילה היא בצירופי האותיות וכו' עכלה"ק.

וענין צירופי האותיות יסודה מהבעש"ט הק', כמו שמביא בספה"ק דגל מחנה אפרים [ריש פ' אמור] והי' מרגלי בפומי' תמיד הפסוק [משלי ט"ז י"ד] חמת מלך מלאכי מוות ואיש חכם יכפרנה וכו', ואמר פירוש הפסוק ושורש הדברים כי מפי הקב"ה יוצא אותיות להנהגת העולם וכשבא לעולמות האותיות מצטרפים לפי המקבלים הן לטב ולהיפוך ח"ו, וכשיש צדיק שהוא חכם בעולם ויודע אותיות שיצא מפי הקב"ה יכול להפך הצירופים ע"י חכמתו ותפילתו כמו נגע ענג הכל לפי האותיות וכו', ולזה נתכוונו חז"ל באמרם [בבא בתרא קט"ז]. כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, ודייקו למה אצל חכם ולא אצל צדיק, כי בכדי להפך צירופים אותיות ולשנותם מרעה לטובה צריכים לצדיק וחכם וכו', ולזה הביאו הפסוק ואיש חכם יכפרנה וכו' עכלה"ק.

ובאור החיים הק' בפ' נשא בפ' ביום כלות משה [פ"א'], ויש לך לדעת כי סדר תורתנו הקדושה ותיבותיה ואותיותיה ספורות מזוקקות חצובות ממחצב קדוש ונורא, נפלאים המה למכיר בהם ויותר פליאות נעלמים מעין כל וכו', והערה זאת תכונן דעת משכיל להכיר כי אותיותיה ספורות מזוקקות וא"א להוסיף אפילו אות אחת וכו', והנה מביני מערכות האותיות המה ישכילו משבצותם וכו', והמשכיל יבין כי היא סודו של משה רבינו ע"ה, ומסיים וזלה"ק והדרשה זו אין אדם דורשה מדעתו אם לא תקדים ההכרה בדברים על בורים ואמיתותם מפי מקבלי תורה וסודותיה ורמזיה עכלה"ק.

ואיתא בחת"ס פ' נח בד"ה שפה אחת ודברים אחדים זה לה"ק, אין לתמוה שלה"ק אינינו ממולא ורחב כשאר הלשונות כמ"ש בח"ה בהקדמתו וקשה יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא, לק"מ כי כל בעל לשון אשר המציא לשונו לפי עת וזמן ההוא בשעת הפלגה, ושוב בכל דור ודור מתחדשים מלאכות וסחורות ופעולות ואפי' פירות ובהמות ע"י הרכבה, ובעלי אותו הלשון ממציאים להם שמות וגזרות ובנינים לפי העת והזמן, והכל יקרא על שם הלשון ההוא וכו', אך לשון הק' יקרא ע"ש הממציא הראשון קדוש עליון ית"ש כמ"ש רמב"ן פ' כי תשא, וכל מה שהיה בראשית הבריאה

והקב"ה דיבר בו או אפי' מה שנתוספו פעולות ומלאכות אח"כ והקב"ה דיבר מהם עם נביאיו הוא קרא שמם והוא לה"ק, אבל מה שלא דיבר הקב"ה וקרא שמו ונתוספו פעולות ומלאכות ואם אפי' בעלי לה"ק דהיינו ישראל יקראו להם שמות במשנה וגמרא אינינו לשון הקודש מהקדוש ית"ש אלא לשון שבדו חכמים והבן זה עכלה"ק.

כתיב שאל לך אות מעם ד' אלקיך [ישעיה ז' י"א], ואיתא בזוה"ק [ח"ג ד"ב ע"א] אות ממש דכולו הו' נטלין ברזא דאתון וכו', שיש לכל אות שבתורה חשיבות בפני עצמה ותוכן מיוחד, וכל אות היא עולם מלא וכמאמר הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע בספה"ק [מדרש פנחס] שבאות אחת בלבד תלוי הכל.

ונקדים עוד ענין חשוב בקדושת האותיות הק', הרמ"ק הק' בספרו [הפרדס שער כ"ז] וזלה"ק רבים חושבים היות האותיות הסכמיות וכו' וזה מהנמנע כי בוודאי דברי תורה היא משיבת נפש, וראיה ממה שחויבנו בלימוד התורה שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון, וזה מורה על שלמות התורה ושיש לה פנימיות והעלם ורוחניות וחיות, והרמב"ם בפ' המשניות [סנהדרין פ"י בד"ה היסוד השמיני], ואין הפרש בין ובני חם כוש ומצרים ושם אשתו מהיטבאל ותמנע היתה פילגש, ובין אנוכי ה' אלקיך ושמע ישראל, כי הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה וקדושה ואמת, והגה"ק מהר"א אזולאי ז"ל [סבו של החיד"א ז"ל] בספרו הק' חסד לאברהם [מעייין שני נהר י"א] כ' כי כל אות ואות נרמז בצורתה ברוחניות ידועה ולבחינות ידועות וכו', ולכל אות יש צורה רוחנית וכו' שכשיזכור האדם תיבה מן התיבות יגיע כח האותיות המצטרפים בה וכו', ועי' בשם הגדולים [ערך רבינו יצחק דמן עכו] לנכדו מרנא החיד"א ז"ל וע"ש עוד.

והדברים מבוארים [בתנא דבי אליהו זוטא פרק ב'] אפילו אין בידו של אדם לא מקרא ולא משנה אלא הוא יושב וקורא כל היום הפסוק ואחות לוטן תמנע [בראשית לו כב] אפילו הכי שכר תורה בידו, הרי שכ"כ גדלה קדושת האותיות עד שפסוק אחד שאין בו איסור והיתר מקנה לו שכר, והיינו

משום שיש פנימיות רוחניות באותיותיו יעי"ש, והרמב"ן כ' בהקדמתו [לפירוש התורה] וכל הנמסר למשה רבינו ע"ה בשערי הבינה הכל נכתב בתורה בפירוש או ברמיזה, בתיבות או בגימטריאות או בצורת האותיות בכתובות כהלכתן או המשתנות בצורתן כגון הלפופות והעקומות וזולתן או בקוצי האותיות ובכתריהן וכו' עכ"ל.

ויש דבר נפלא בספר שושן סודות [לתלמיד הרמב"ן] דע שצורת האותיות נרמזו בו סודות נעלמות מעיני כל, כמעשי בראשית וכמעשי מרכבה וכטעמי תרי"ג מצוות אשר קבלנו איש מפי איש עד אדון הנבראים מא' ועד ת' וכו', וכל זה בצורת האותיות וכו' ומכתרי האותיות ותגיהן, וכן כתב רבינו הרא"ש [נדרים ל"ח ע"א] בביאור מארז"ל שהפלפול ניתן למשה רבינו שנא' כתב לך כתבן שלך וכו', וזלה"ק כי כל החכמה והשכל רמוזים בכתב התורה בצורת האותיות עכ"ל.

הארכנו בצורת האותיות הק' ועוד יש הרבה ענינים בספרי קודש כי נפלא להבין המחבר הזה שהגיע לדרגא גבוה ונשגבה להכנס לעבודה קדושה, ועיקר מטרתו להאיר לדורות הצעירים הלומדים והמתפללים בעזה"י שידעו מה שלפניהם באיזה דרך ישכון אור ולהיות באימה ויראה לפני קדושת הקדושים.

וראוי להתפעל על הרבני החשוב איך מצא עצמו לעורר האור הגדול הזה אשר האריכו בספריהם הק', [ועי' בקדושת לוי קדושה שניה בשם המגיד הק' ממעזריטש זיע"א ובקדושה הראשונה שם ביאור בענין זה ועי' ביאור ארוך בספר ערבי נחל בפ' שלח יעי"ש], והכל ביסוד המדרש [שה"ש רבה פרק א'] על הפסוק נגילה ונשמחה בך בכ"ב אותיות שבתורה, ובזה יש לפרש הבקשה בפיוט הק' ידיד נפש תאיר ארץ מכבודך נגילה ונשמחה בך, שכ"ב אותיות הק' יאירו הארציות שבאדם, ובפסוק בך בטחו אבותינו וכו', ובמדרש שוחר טוב שם [תהלים כ"ב, ה'], וזה שבקשתינו עשה עמי אות לטובה וכו' שנזכה לומר אותיות בקדושה וטהרה להבין ולהשכיל, לכן יש להתעורר מהרבני החשוב הרה"ג המחבר קונטרס זו שרצונו הטוב להשפיע ולהאיר העין

לעומק קדושת התורה"ק מה שחז"ל הק' גילו לנו, וכדכ' גל עיני ואביטה
נפלאות מתורתך.

והנה משמיא קא זכו שהמכתב הזה נשאר עד כה, ומשמיא סיבת הסיבות
נורא עלילה שהמחבר קונטרס האותיות נתעלה ויצאה נשמתו בטהרה
בשב"ק זו פ' ויגש שכולה סודות ורזין עילאין כידוע, ואשריכם יוצ"ח
שיחי' שנשאר ברכה באוצרותיכם, וכדכ' להנחיל לאוהבי יש, כי עמך מקור
חיים באורך נראה אור.

התעוררי קומי אורי כי בא אורך וכבוד ד' עליך נגלה, ומהראוי להזכיר
שהרבני הנ"ל ז"ל התפלל הרבה שנים במנין של ישיבתינו הק', וכן מר אביו
הרבני החשוב מוה"ר משה ז"ל היה מהמתפללים קבועים בבנין הישיבה,
תנצב"ה.

הכו"ח בחותמו של תורה שהיא אמת [עי' בעל הטורים ריש בראשית]

אודות החיבור והמחבר

החיבור שלפניכם אינו חיבור שנתחבר בעט ובדיו לבדם, חיבור זה הוא פרי עמל של אדם גדול ברוחו ובדעתו, עניו וצנוע בהתנהגותו, אוד מוצל מאש, שעסק בסוגיא עמוקה זו במשך עשרות בשנים. עד שהתבררה והתבהרה לו סוגיא זו ונעשתה בלועה בדמו, עד שחי את הסוגיא כאילו היתה אחד מאבריו.

התמסרותו לכתיבת חיבור זה היתה בגדר של 'מסירות נפש' ממש. ביגיעה שאין לתאר, עמל ויגע לכתוב ולהגיה, ושוב לכתוב מחדש את החיבור, עד שהצליח בס"ד להוציא מתחת ידו חיבור זה, הוא לא חסך בכל מאמץ שהוא, ולא נרתע מכל הוצאה שהיא, בדרכו למטרה שהציב לעצמו, ואכן הצליח בלשונו הגבוהה והייחודית לתת ביטוי לסודות הרבים והנפלאים, הטמונים בצורתם החיצונית, בצירופם, בהגייתם ובסדר של אותיות לשון הקודש.

יסודות כניסתו לסוגיא זו נטועים בשיעורים הרבים ששמע מהגאון האדיר רבי משה שפירא זצ"ל, שיעורים אלו היו אצלו לאבן דרך, והוא היה 'לומד' אותם, חוזר משנן ומעמיק בהם עד היכן שידו משגת.

המחבר יחס חשיבות רבה לעיסוק בסוגיא זו, והרבה להדגיש שככל שמעמיקים ביסודות העולים מסוגיא זו, מתחזקת ומתבססת אצל הלומד האמונה המוחלטת בנותן התורה. ככל שמבחינים בייחודיות של לשון הקודש שאינה כשאר לשונות האומות הבנויות על הסכמה והחלטה של מחבר הלשון, אלא שמות וצורות האותיות מבטאות את מהותם, וכן המילים העולות מחיבור אותיות וסמיכותן זה לזה, כל אלו מבליטים את החכמה האלוקית הטמונה בלשון הקודש, והעיסוק בחכמה זו מחזק ומבסס את האמונה הנטועה בנו.

מלבד זאת הראה המחבר איך כל יסודות הבריאה - קיום העולם והאנושות עפ"י השקפת התורה, טמונים בצורתם ובחיבורם של האותיות.

עוד הרבה להוכיח כיצד מאמרי חז"ל בדרישת המקראות התבססו על

חכמה זו, ושאבו ממנה ארחות ודרכי חיים הרצויים, להנהגת האדם במידותיו.

בתפקידו כמחנך ומלמד היה מלמד אף את ילדי ישראל נושאים אלו בדרכים מעניינות ומגוונות. כחלק ממאמציו להפשיט את הדברים בנה לשם כך ציורים ותרשימים שחלקם מוצגים כאן בספר.

נצטט להלן כמה דברים שכתב המחבר [במקומות שונים] במעלת החיבור ובתועלת העיסוק בסוגיות אלו של לשון הקודש והנחלתם לילדי ישראל:

“למד וידע הילד ששפתנו אינה שפה חילונית - תקשורתית גרידא, ככל השפות האחרות, אלא לשון קודש אשר סודות ותכנים עמוקים טמונים בה: באותיות ובצירופיהן השונים, במילים הסמוכות ובמילון כולו נמצא יסודות הבריא, קיום העולם והאנושות עפ”י השקפת התורה”.

“תכנון כל פרט, באותיות ובשפה, יפליא את הלומד: יביא אותו ליתר הבנה בפסוקים ובמצוות התורה, ירחיב ידיעותיו והעמקתו במאמרי חז”ל, וילמד מכאן על המידות הרצויות לאדם”.

“יעשיר הלומד את אוצר המילים והסתעפותן - מעבר לשפה המדוברת- יחדור לים המשמעות של מילים מושגים ושורשיהם בבניניהם השונים”.

“ימצא הלומד את העולם הדתי - רוחני במגוון רחב ובצורה משלימה”.

בשלב מסוים לקראת הוצאת הכתבים לאור עולם, שלח המחבר דוגמא מעבודתו למספר תלמידי חכמים הבקאים בענינים אלו, וצירף לדוגמא שאלון בו רצה לדעת כמה תועלת יש בספר, ולאיזה ציבור ליעד אותו, ואם צורת כתיבתו היא נכונה ובהירה, ועוד מספר שאלות.

התגובות אודות החיבור היו נלהבות ביותר, אך רובם ככולם המליצו לו להפשיט את הדברים עוד יותר כדי שיוכלו להיות נחלת הכלל.

הוא החל במשימה ורתם לשם כך אף את אשתו, מרת יהודית שפריר ע”ה. שהתמקצה אף היא במקצועות הלשון - דקדוק ספרות והבעה, היא עברה

על הכתבים העירה והאירה ואף ערכה חלקים מחדש. במשך שנים רבות ניסה לאתר את האדם הנכון שיערוך את הכתבים ויוציאם לאור עולם, והיה מוכן לתת כל הון עבור כך, אך למעשה לא אסתייעא מילתא, והספר לא יצא.

ב"ה שזכינו להגשים את חזונו ולערוך מחדש מקצת מכתביו: אותיות א - ב. [המחבר זכה לכתוב על רוב האותיות עד אות ע. כמו כן כתב חיבור שלם העוסק בשורשי לשון הקודש, וחיבור נוסף על החידושים שבתרגום יונתן בן עוזיאל].

בעבודתנו שמנו לעצמנו מטרה אחת, ללמוד את החיבור, להבינו על בורין, ולנסות להקל על הקורא אחריו להבין את משמעות הדברים וכוונת המחבר.

הוספנו במקומות הנצרכים מילות קישור הסבר והקדמה והבלענו אותם בתוך הלשון עצמו, הקפדנו מאוד לשמר את צורת הכתיבה המקורית, הלשון והסגנון.

היו מקומות בהם המחבר קיצר במקום אחד והרחיב במקום אחר, וכן מקומות בהם הדברים היו חתומים ומופלאים, ותקוותנו שירדנו לעומק דעתו, ועל כן בקשתנו שטוחה לקורא היקר, אם תימצא שגיאה או תמיהה בבקשה יתלוה בנו ולא ברב המחבר.

וודאי שגם כעת לאחר העריכה הספר אינו 'ספר קריאה' אל 'ספר לימוד' לכל דבר וענין, ויש לקורא לעיין ולהתבונן בדברים כדי להגיע לתכלית הנרצה.

כאן המקום להודות לבנותיו וחתיניו: הרב משה טאוב שליט"א, הרב טוביה לאופר שליט"א, והרב רפאל ווינט שליט"א. המתמסרים באופן מופלא לתורתו של המחבר זצ"ל ומכוחם ובעידודם יוצאת חוברת זו לאור עולם. יתן ה' שזכות החיבור והמחבר תעמוד להם ולכל יוצאי חלציהם ויזכו לאורך ימים ושנים ברוב נחת בריאות ושמחה. אמן.

תודה מיוחדת לנכד המחבר הרה"ג יהודה טאוב שליט"א על חלקו הרב בתורתו של המחבר ובפרט בחיבור זה.

תקוותינו: שחוברת זו שכל כך יגע עליה המחבר זצ"ל תגיע לתכליתה, וירבה הדעת על ידה.

ותפילתנו: יהי רצון שלא תצא תקלה תחת ידינו, ונזכה להוציא את שאר כתביו לאור עולם.

מאיר פרידמן
עורך אות ב

אברהם ישעיהו ווינט
עורך אות א

היות והחיבור מבוסס על דברי הזהר ב'מצעד האותיות' ראינו לנכון להביאם כאן כפתיחה כללית

פתיחה

מצעד האותיות - פתיחת רב המנונא סבא לספר הזהר

בראשית, רב המנונא סבא אמר, אשפחן אתון בהפוכא. ב"ת בקדמיתא ולבתר. ב' בקדמיתא היינו בראשית. ברא לבתר. אל"ף בקדמיתא ולבתר. אל"ף בקדמיתא היינו אלהים. את לבתר. אלא פד בעא קודשא בריך הוא למעבד עלמא, פל אתון הוו סתימין, ותרין אלפין שניין עד דלא ברא עלמא הוה מסתפל קודשא בריך הוא ואשתעשע בהו.

בראשית, רב המנונא הזקן אמר, מצאנו אותיות בהפוך. ב"ת בהתחלה ואחר כך. ב' בהתחלה - הינו בראשית. ברא לאחר מכן. אל"ף בהתחלה ואחר כך. אל"ף בהתחלה - הינו אלהים, את לאחר מכן. אלא כשרצה הקדוש-ברוך-הוא לעשות את העולם, כל האותיות היו נסתרות. ואלפים שנה טרם שברא את העולם היה מסתפל הקדוש-ברוך-הוא ומשתעשע בהם.

פד בעא למברי עלמא, אתו (מקץ ר"ד א', ויגש ר"ה ב) פל אתון קמיה מסופא ארישיהו. שריאת את ת למיעל ברישא, אמרה, רבון עלמין ניקח קמך למברי בי עלמא, דאנא חותמא דגושפנקא דילך אמ"ת, ואת אתקריאת אמ"ת, יאות למלכא (אמת) למשרי באות אמ"ת ולמברי בי עלמא. אמר לה קודשא בריך הוא, יאות אנת וזפאה אנת, אלא לית אנת פדאי למברי בך עלמא, הואיל ואנת זמינא למיהוי רשים על מצחין דגוברין מהימנין דקיימו אורייתא מאל"ף ועד תי"ו, ובדשימו דילך ימותון. ועוד דאנת חותמא דמות. הואיל ואנת כך, לית אנת פדאי למברי בך עלמא. מיד נפקת.

כשרצה לברא את העולם, באו לפניו כל האותיות מסופם לראשם. התחילה האות ת' להכנס בראש. אמרה: רבון העולמים, נוח לפניך לברא בי את העולם, שאני תשלום חותם שלך אמ"ת. ואתה נקראת אמ"ת, ראוי למלך [אמת] להתחיל באות אמ"ת ולברא בי את העולם. אמר לה הקדוש-ברוך-הוא: ראיה את וזפאת את, אלא שאינך כדאית לברא בך את העולם, הואיל ואת עתידה להיות רשומה על מצחי האנשים הנאמנים שקימו את התורה מאל"ף ועד תי"ו, וברשים שלך ימותו. ועוד, שאת חותם המות. והואיל ואת כך, אינך כדאית לברא בך את העולם. מיד יצאה.

עאלת את **ש** קמיה, אמרה קמיה, רבון עלמין, ניהא קמך למברי בי עלמא, דבי אתקרי שמך שד"י, ויאות למברי עלמא בשמא קדישא. אמר לה, יאות אנת, וטב אנת וקשוט אנת, אבל הואיל ואתון דזינפא נטליון לך למיהוי עמהון, לא בעינא למברי בך עלמא, דבגין דלא יתקנים שקרא, אלא אי יטליון לך **ק"ר** מפאן מאן דבעי למימר שקרא (ויקהל דס"ו ב) ?טול יסודא דקשוט בקדמיתא ולבתר יוקים ליה שקרא, דהא את את קשוט איהו, את קשוט דאתיחדו בה. **ק"ר** (פקודי דס"ד א, תרומה קמ"ח ב) אתון דאתחזיאו על סטרא בישא אנון ובגין לאתקיימא נטלי את **ש** בגווייהו והוי קשיר. פיון דחמאת הכי נפקת מקמיה.

וכנסה האות ש' לפניו. אמרה לפניו: רבון העולמים, נוח לפניך לברא בי את העולם, שבי נקראת שמך שדי, וראוי לברא את העולם בשם קדוש. אמר לה: ראיה את וטובה את ואמת את, אבל הואיל והאותיות של הדיף נוטלים אותך להיות עמהם, איני רוצה לברא בך את העולם, שכדי שלא יתקנים השקר אלא אם יטלו אותך ק ר. מכאן, שמי שרוצה לומר שקר, יטל יסוד של אמת בהתחלה ואחר כך יקנים את השקר. שהרי האות ש' היא אות אמת, אות האמת שהתיחדו בה האבות. ק' ר' האותיות שגוראו על הצד הרע הם, וכדי להתקנים נטלו את האות ש' בתוכן ונהיה קשיר. כיון שראתה כך, יצאה מלפניו.

עאלת את **צ** אמרה קמיה, רבון עלמא ניהא קמך למברי בי עלמא דאנא (ס"א דבי) בי חתימין צדיקים, ואנת דאתקריאת צדיק, בי רשים דכתיב, (תהלים יא) כי צדיק יי צדקות אהב, ובי יאות למברי עלמא. אמר לה צדי, צדיק אנת, וצדיק אנת אתקריאת, אבל אנת צריף למיהוי טמירא, לית אנת צריף לאתגלית פל בך בגין דלא למיהב פתחון פה לעלמא. מאי טעמא **נ** איהי, אתיא י' דשמא דברית קדישא ורכיב עלה (ואתאחד) (ואתאחד) בהדה. ורזא דא פד ברא קודשא בריף הוא לאדם הראשון דו פריצופין בראו. ובגין כך אנפוי דיו"ד מהדר לאחורא פגוונא דא [חסר ציור], ולא אתהדרו אנפין באנפין פגוונא דא [חסר ציור], אסתפל לעילא פגוונא דא [חסר ציור], אסתפללת לתתא פגוונא דא [חסר ציור], אמר לה קודשא בריף הוא (תוב) (תו), דאנא זמין לך לנסרא לך ולמעבד לך אפין באפין אבל באתרא אחרא תסתלק. נפקת מקמיה ואזלת.

וכנסה האות צ'. אמרה לפניו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שאני [נ"א: שבי] חתומים הצדיקים, ואתה שנקראת צדיק רשום בי, שכתוב (תהלים יא) כי צדיק ה' צדקות אהב, ובי ראוי לברא את העולם. אמר לה: צדי, צדי את וצדיק את, אבל את צריכה להיות טמנה, אינך צריכה להתגלות כל כך כדי שלא לתת פתחון פה לעולם. מהו הטעם נ' היא. באה ה' של השם של הברית הקדוש ורוכב עליה ונאחז עמה. וזה הסוד, כשברא הקדוש ברוך-הוא את אדם הראשון, ברא אותו דו פריצופים, ומשום כך הפנים של יו"ד חוזר לאחור כמו זה: (ציור למעלה) ולא חוזרים

פָּנִים בְּפָנִים כְּמוֹ זֶה: מִסְתַּכֵּל לְמַעַלָּה כְּמוֹ זֶה: (ציור למעלה) מִסְתַּכֵּל לְמַטָּה כְּמוֹ זֶה: (ציור למעלה)
אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹד, שְׁאֵנִי עֲתִיד לְנָסֵר אוֹתָךְ וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָךְ פָּנִים בְּפָנִים, אָבֵל בְּמָקוֹם
אֲחֵר תִּתְעַלֵּי. יִצְאָה מִלְפָּנָיו וְהִלְכָה.

עאלת את ב אִמְרָה קַמִּיָּה, רַבּוֹן עֲלֵמִין נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֲלֵמָא דְהָא שְׂוִרְקָנָא
דְּאַנְתָּ זְמִין לְמַעַבְדַּב בְּעֵלְמָא בִּי רְשִׁים, וְדָא הוּא פְּדוּת. וְבִי יְאוּת לְמַבְרִי עֲלֵמָא. אָמַר
לָהּ יְאוּת אַנְתָּ, אָבֵל בָּךְ אֶתְרִשִׁים פְּשִׁעַ בְּטִמְיִרוֹ, כְּגִוּוֹנָא דְחִיּוּיָא דְמַחֵי וְאָעִיל רִישִׁיָּה
בִּין גּוֹפִיָּה, הֲכִי מֵאֵן דְּחָב כְּפִיָּךְ רִישִׁיָּה וְאַפִּיק יְדֵי. וְכֹן **ע** עוֹן, אַף עַל גַּב דְּאִמְרָה
דְּאִית בִּיה עֲנִיָּה, אָמַר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לֹא אֵיבְרִי בָךְ עֲלֵמָא. נִפְקַת מִקַּמִּיָּה.

נִכְנָסָה הָאוֹת פ'. אִמְרָה לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׁהִרִי הַפְּדוּת שְׂאֵתָה
עֲתִיד לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם רְשׁוּמָה בִּי, וְזוֹ הִיא פְּדוּת, וְבִי רָאִיו לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהּ: רְאִיָּה אַתָּה,
אָבֵל בָּךְ רְשׁוּם פְּשִׁעַ בְּסִתְרָה. כְּמוֹ שֶׁהִנָּחַשׁ שְׂמִכָּה וּמַכְנִים רָאִישׁוֹ בִּין גּוֹפִי, כִּי מִי שְׁחוּטָא, כּוֹפֵף רָאִישׁוֹ
וּמוֹצִיא יְדָיו. וְכֹן ע' עוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁאִמְרָה שִׁישׁ בָּה עֲנִיָּה, אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: לֹא אֵבְרָא
בָּךְ אֶת הָעוֹלָם. יִצְאָה מִלְפָּנָיו.

עאלת את ס אִמְרָה קַמִּיָּה, רַבּוֹן (ד' ג ע"א) עֲלֵמִין, נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֲלֵמָא, דְּאִית
בִּי סְמִיכָא לְנַפְלִין דְּכִתְיָב, (תהלים קמה) סוֹמֵךְ יִי לְכָל הַגּוֹפִלִים. אָמַר לָהּ, עַל דָּא אַנְתָּ
צְרִיךְ לְאַתְרָךְ וְלֹא תִזְוֹן מַצִּיָּה, אִי אַתָּה נִפְיָק מֵאַתְרָךְ מֵה תֵּהָא עֲלִיָּהּ (ו' ע"א) דְּאַנְוֹן
נִפְלִין הוּאִיל וְאַנְוֹן סְמִיכִין עֲלָהּ. מִיָּד נִפְקַת מִקַּמִּיָּה.

נִכְנָסָה הָאוֹת ס'. אִמְרָה לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, נוֹחַ לָךְ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שִׁישׁ בִּי סְמִיכָה לְנוֹפְלִים,
שְׁכָתוֹב (תהלים קמה) סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַגּוֹפִלִים. אָמַר לָהּ: עַל כֵּן אַתָּה צְרִיכָה אֶת מְקוֹמָךְ וְאַל תִּזְוִי
מִמֶּנּוּ. אִם אַתָּה יוֹצֵאת מִמְּקוֹמָךְ, מֵה יִהְיֶה עַל אוֹתָם הַגּוֹפִלִים, הוּאִיל וְהֵם סוֹמְכִים עֲלֶיךָ מִיָּד יִצְאָה
מִלְפָּנָיו.

עאלת את נ אִמְרָה קַמִּיָּה, רַבּוֹן עֲלֵמָא, נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֲלֵמָא, דְּבִי כְּתִיב נוֹרָא
תְּהִלּוֹת וְתִהְלָה דְּצִדִּיקִים נְאוּה תְּהִלָּה. אָמַר לָהּ, נוֹרָא תִּגְוֵב לְאַתְרָךְ, דְּהָא בְּגִינָךְ תִּבְת
סְמִיךְ לְאַתְרָה וְהוּי סְמִיךְ עֲלָהּ. מִיָּד תִּבְת לְאַתְרָה וְנִפְקַת מִקַּמִּיָּה.

נִכְנָסָה הָאוֹת נ'. אִמְרָה לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׁבִי כְּתוֹב נוֹרָא תְּהִלָּת
וְתִהְלָה לְצִדִּיקִים נְאוּה תְּהִלָּה. אָמַר לָהּ: נוֹרָא שׁוּבִי לְמְקוֹמָךְ, שְׁהִרִי בְּשִׁבְלֶךְ שְׁבָה סְמִיךְ לְמְקוֹמָה
וְתִהְיִי סְמוּכָה עֲלֶיהָ. מִיָּד שְׁבָה לְמְקוֹמָה וְיִצְאָה מִלְפָּנָיו.

עאלת את מ אִמְרָה קַמִּיָּה רַבּוֹן עֲלֵמָא, נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֲלֵמָא, דְּבִי אֶתְקִרִיאַת
מִלָּךְ. אָמַר לָהּ הֲכִי הוּא וְדָא, אָבֵל לֹא אֲבִרִי בָךְ עֲלֵמָא בְּגִין דְּעֲלֵמָא אֲבִטְרִיךְ לְמִלָּךְ

תוב לאתְרָךְ, אַנְתְּ וְ-ל וְ-ך דְּהָא לֹא יֵאוּת לְעֵלְמָא לְמִיקָם בְּלֹא מְלָךְ.

נְכִנְסָה הָאוּת מ' אַמְרָה לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׂבִי נִקְרָאתְ מְלָךְ. אָמַר לָהּ: כֹּה הוּא וְדָא, אֲבָל לֹא אֲבָרָא בְּךָ אֶת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ מְלָךְ. שׂוּבִי לְמִקְוָמָךְ אֶת וְל' וְך, שְׂהִרִי לֹא רָאִי לְעוֹלָם לַעֲמֹד בְּלִי מְלָךְ.

בְּהֵיאָה שְׂעִיתָא נִחְתָּא כ מִן קַדְמוּהִי אֶת מַעַל פּוֹרְסֵי יִקְרִיָּה אֲזִדְעֻזְתָּ וְאַמְרָה קַמִּיהָ, רַבּוֹן עֵלְמָא, נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֵלְמָא דְאַנָּא כְּבוֹדָךְ. וְכַד נִחְתַּת כ מַעַל פּוֹרְסֵי יִקְרִיָּה אֲזִדְעֻזְתָּ מֵאֲתָן (ה ב) אֵלֶיךָ עֵלְמִין וְאַזְדְעֻזְתָּ פֻּרְסִיָּא וְכִלְהוּ עֵלְמִין אֲזִדְעֻזְתָּ לְמַנְפַּל. אָמַר לָהּ קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא כ"ך וְך, מָה אֲתָּ עֲבִיד הֵכָא, דְּלֹא אֲבָרִי בְּךָ עֵלְמָא. תּוֹב לֹאֲתֶרְךָ דְּהָא בְּךָ כְּלִיָּה (ישעיה ו) כְּלָה וְנִחְרָצָה אֲשֶׁתְּמַע, תּוֹב לְכַרְסִיָּךְ וְהוּי תַּמָּן. בְּהֵיאָה שְׂעִיתָא נִפְקַת מִקַּמִּיהָ וְתַבַּת לְדוּכְתָּהּ.

בְּאוּתָהּ שְׂעָה יִרְדֶּה מִלְפָּנָיו הָאוּת כ' מַעַל כְּסֹא כְבוֹדוֹ, הֲזִדְעֻזְתָּ וְאַמְרָה לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׂאֲנִי כְּבוֹדָךְ. וְכִשְׂרָדָה כ' מַעַל כְּסֹא כְבוֹדוֹ, הֲזִדְעֻזְתָּ מֵאֲתָם אֵלֶיךָ עוֹלָמוֹת, וְהֲזִדְעֻזְתָּ הַכְּסֹא, וְכָל הָעוֹלָמוֹת הֲזִדְעֻזְתָּ לְפָל. אָמַר לָהּ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: כ"ך וְך, מָה אֲתָּ עוֹשֶׂה כָּאֵן שְׂלֵא אֲבָרָא בְּךָ אֶת הָעוֹלָם. שׂוּבִי לְמִקְוָמָךְ, שְׂהִרִי בְּךָ כְּלִיָּה, כְּלָה וְנִחְרָצָה (ישעיה ו) נִשְׁמַע. שׂוּבִי לְכַסְאָךְ וְתַהִי שָׁם. בְּאוּתָהּ שְׂעָה יֵצֵאָה מִלְפָּנָיו וְשָׁבָה לְמִקְוָמָהּ.

עֲאֻלַּת אֶת י אַמְרָה קַמִּיהָ, רַבּוֹן עֵלְמָא, נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֵלְמָא דְאַנָּא שִׁירֻתָּא דְשִׁמָּא קְדִישָׁא וְיֵאוּת לָךְ לְמַבְרִי בִּי עֵלְמָא. אָמַר לָהּ, דִּי לָךְ דְּאַנְתְּ חִקִּיק בִּי, וְאַנְתְּ רְשִׁים בִּי, וְכָל רְעוּתָא דִּילִי בְּךָ סְלִיק, לִית אַנְתְּ יֵאוּת לֹאֲתַעֲקֶרָא מִן שְׂמִי.

נְכִנְסָה הָאוּת י' אַמְרָה לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׂאֲנִי רֵאשִׁית הַשָּׁם הַקְּדוּשׁ, וְרָאִי לָךְ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהּ: דִּי לָךְ שְׂאֲתָ חִקִּיקָה בִּי וְאַתְּ רְשׁוּמָה בִּי, וְכָל רְצוֹנִי עוֹלָה בְּךָ. אֵינְךָ רֵאשִׁית לְהַעֲקֹר מִשְׁמִי.

עֲאֻלַּת אֶת ט (תְּרוּמָה קנ"ב ע"א) אַמְרָה קַמִּיהָ רַבּוֹן עֵלְמָא נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֵלְמָא דְאַנְתְּ בִּי אֲתִקְרִיָּאת טוֹב וְיִשָּׁר. אָמַר לָהּ לֹא אֲבָרִי בְּךָ עֵלְמָא דְהָא טוֹבָךְ סְתִים בְּגוּזָךְ, וְצִמּוֹן בְּגוּזָךְ, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפְנִיתָ לִירְאִיָּה הוֹאִיל וְגִנְזוּ בְּגוּזָךְ לִית בִּיהּ חוֹלְקָא לְעֵלְמָא דָּא דְאַנָּא בְּעִי לְמַבְרִי, אֵלֶּא בְּעֵלְמָא (שמואל קנ"ב א) דְּאַתִּי. וְתוּ דְעַל דְּטוֹבָךְ גִּנְזוּ בְּגוּזָךְ יִטְבְּעוּן תַּרְעִי דְהִיכְלָא. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (איכה ב) טְבַעְנוּ בְּאַרְצֵךְ שְׁעָרֶיךָ. וְתוּ דְח לְקַבְלָךְ וְכַד תִּתְחַבְּרוּן כְּחָדָא הָא ח"ט, וְעַל דָּא אֲתוּזוֹן אֵלֶיךָ לֹא רְשִׁימִין בְּשִׁבְטִין קְדִישִׁין. מִיָּד נִפְקַת מִקַּמִּיהָ.

נְכִנְסָה הָאוּת ט' אַמְרָה לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבָרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׂאֲתָה נִקְרָאת בִּי

טוב ויָשֶׁר. אָמַר לָהּ: לֹא אֶבְרָא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהָיָה טוֹבָךְ נִסְתָּר בְּתוֹכְךָ וְצָפֹן בְּתוֹכְךָ, זֶהוּ שִׁכְתּוֹב (תהלים לא) מִה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צִפְנִית לִירָאִיךָ. הוֹאִיל וְגִנּוּז בְּתוֹכְךָ, אֵין בּוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַזֶּה שְׁאֵנִי רוֹצֶה לְבְרָא, אֲלֵא בְּעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹד, שֶׁעַל שִׁטְטוֹבְךָ גִּנּוּז בְּתוֹכְךָ, יִטְבְּעוּ שְׁעָרֵי הַהֵיכָל, זֶהוּ שִׁכְתּוֹב (איכה ב) טְבַעוּ בְּאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ. וְעוֹד, שֶׁח' כְּנַגְדָּךְ, וְכִשְׁתַּחֲבְרוּ יַחַד הֵיחָד ח"ט, וְעַל כֵּן הָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ לֹא רִשּׁוּמוֹת בְּשִׁבְטִים הַקְּדוּשִׁים. מִיָּד יֵצְאָה מִלְּפָנֶיךָ.

עאלת ז אַתְּ אֲמַרְהָ קַמִּיָּה רַבּוֹן עֲלֵמָא, נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֲלֵמָא, דְּבִי נִסְרִין בְּנִיךְ שִׁבְתָּ דְּכִתִּיב, (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. אָמַר לָהּ לֹא אֶבְרִי בָּךְ עֲלֵמָא דְּאֵנִת אֵית בָּךְ קֶרְבָּא וְחֶרְבָּא דְּשִׁנְנָא וְרוּמָחָא דְּקֶרְבָּא כְּמִוְנָא דְּנִין. מִיָּד נִפְקַת מִקַּמִּיָּה.

וְכִנְסָה הָאוֹת ז'. אָמַרְהָ לוֹ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבְרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׂבִי שׁוּמְרִים בְּנִיךְ אֶת הַשַּׁבָּת, שִׁכְתּוֹב (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. אָמַר לָהּ: לֹא אֶבְרָא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם, שְׂבִיךְ יֵשׁ קֶרֶב, וְחֶרֶב שְׂנוּנָה, וְרִמַּח שֶׁל קֶרֶב כְּמוֹ שְׁלֹנֵן. מִיָּד יֵצְאָה מִלְּפָנֶיךָ.

עאלת את ו אַתְּ אֲמַרְהָ קַמִּיָּה רַבּוֹן עֲלֵמָא, נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֲלֵמָא, דְּאֵנִת אֶת מִשְׁמָךְ. אָמַר לָהּ זָאוּ אֵנִת וְדִי לְכוּן דְּאֵתוֹן אֵתוּוֹן דְּשִׁמִּי דְּאֵתוֹן בְּרָזָא דְּשִׁמִּי וְחִקִּיקִין וְגַלִּיפִין בְּשִׁמִּי וְלֹא אֶבְרִי בְּכוֹ עֲלֵמָא.

וְכִנְסָה הָאוֹת ו'. אָמַרְהָ לְפָנֶיךָ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבְרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׂאֵנִי אוֹת מִשְׁמָךְ. אָמַר לָהּ: זָאוּ, אֶת וְה' דִּי לְכֶם שְׂאֵתוֹן אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמִי, שְׂאֵתוֹן בְּסוּד שֶׁל שְׁמִי וְחִקּוֹקוֹת וְגִלּוּפּוֹת בְּשִׁמִּי, וְלֹא אֶבְרָא בְּכֵן אֶת הָעוֹלָם.

עאלת את ד וְאֵת ג' אָמַרְהָ אוּף הָכִי, אָמַר אוּף לוֹן דִּי לְכוּן לְמַהוּי דָּא עִם דָּא דְּהָא מִסְּפָנִין לֹא יִתְבַּטְּלוּן מִן עֲלֵמָא וְצָרִיכִין לְגַמּוּל עֲמַהוּן טִיבּוּ. דְּלִ"ת אִיהוּ מִסְּפָנָא, גִּימ' ל' גַּמּוּל לָהּ טִיבּוּ, לֹא תִתְפַּרְשׁוּן דָּא מִן דָּא וְדִי לְכוּן לְמִיּוֹן דָּא לְדִין.

וְכִנְסָה הָאוֹת ד'. וְהָאוֹת ג', אָמַרְהָ אָף כָּךְ. אָמַר אָף לָהּ: דִּי לְכוּן לְהִיּוֹת ז' עִם ז', שֶׁהָיָה הָעֲנִיִּים לֹא יִתְבַּטְּלוּ מִן הָעוֹלָם, וְצָרִיכִים לְגַמּוּל עֲמָהֶם חֶסֶד. דְּלִ"ת הוּא הָעֲנִי (דל), גִּימֵל גּוֹמְלֵת לָהּ חֶסֶד. אֵל תִּפְרָדוּ ז' מִז', וְדִי לְכוּן לְזֶמֶן ז' אֶת ז'.

עאלת את ב אַתְּ אֲמַרְהָ לִּיהּ, רַבּוֹן עֲלֵמָא, נִיחָא קַמָּךְ לְמַבְרִי בִּי עֲלֵמָא, דְּבִי מְבָרְכָא לָךְ לְעִילָא וְתַתָּא. אָמַר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָא וְדָאִי בָּךְ אֶבְרִי עֲלֵמָא וְאֵת תַּתָּא שִׁירֻתָּא לְמַבְרִי עֲלֵמָא.

וְכִנְסָה הָאוֹת ב'. אָמַרְהָ לוֹ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לְבְרָא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׂבִי מְבָרְכִים אוֹתוֹךְ לְמַעַלָּה

וּלְמַטָּה. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: הֲרִי וְדַאי שְׁכֹךְ אֲבָרָא אֶת הָעוֹלָם, וְאַתְּ תִּהְיִי הָרֹאשִׁית לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם.

קִיַּימָא אֶת **א** לֹא עָאלַת. אָמַר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֱלֹ"ף אֱלֹ"ף לְמָה לִית אֲנִת עָאלַת קִמָּא פִּשְׁאָר כָּל אֲתוּוֹן. אֲמָרָה קִמָּיָה רַבּוֹן עֲלֵמָא בְּגִין דִּחְמִינָא דְכָל אֲתוּוֹן נִפְקוּ מִן קִמָּה בְּלֹא תוֹעֲלֵתָא מָה אֲנָא אֲעֵבִיד תַּמָּן. וְתוּ דִּהָא יְהִיבְתָּא לְאַת בִּי"ת גְּבוּבָא רַבְרָבָא דָּא, וְלֹא יָאוּת לְמִלְפָּא עֲלָאָה לְאַעֲבָרָא גְּבוּבָא דִּיהֵב לְעֵבְדוּ וּלְמִיָּהֵב לְאַחֲרָא. אָמַר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֱלֹ"ף אֱלֹ"ף אֶף עַל גֵּב דְּאַת בִּי"ת בַּהּ אֲבָרִי עֲלֵמָא, אֲתָּ תִּהְיָ רִישׁ לְכָל אֲתוּוֹן, לִית בִּי יְחֻדָּא אֱלָא בָּךְ. בָּךְ יִשְׁרֹן כָּל חוֹשְׁבִּין וְכָל עוֹבְדֵי דְעֲלֵמָא, וְכָל יְחֻדָּא לֹא הֲוִי אֱלָא בְּאַת אֱלֹ"ף.

עֲמָדָה הָאוּת א' וְלֹא נִכְסָה. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אֱלֹ"ף אֱלֹ"ף, לְמָה אֵינָךְ נִכְסַת לְפָנֵי כְּשָׂאָר כָּל הָאוּתִיּוֹת אֲמָרָה לְפָנֶיךָ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שְׂרָאִיתִי שְׁכָל הָאוּתִיּוֹת יֵצְאוּ מִלְּפָנֶיךָ בְּלִי תוֹעֲלַת, מָה אֲנִי אֶעֱשֶׂה שָׁם וְעוֹד, שֶׁהֲרִי נִתְּתָ לְאוּת ב' אוֹצֵר גְּדוֹל זֶה, וְלֹא רָאוּי לְמִלְכָּךְ עֲלִיוֹן לְהַעֲבִיר אוֹצֵר שְׁנִתֵּן לְעֵבְדוֹ וּלְתַת לְאַחֵר. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אֱלֹ"ף אֱלֹ"ף, אֶף עַל גֵּב שְׂאֲבָרָא אֶת הָעוֹלָם בְּאוּת בִּי"ת, אֲתָּ תִּהְיִי הָרֹאשׁ לְכָל הָאוּתִיּוֹת. אֵין בִּי יְחֻד אֱלָא בָּךְ. בָּךְ יִתְחִילוּ כָּל הַחֲשׁוֹנוֹת וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וְכָל יְחֻד לֹא יִהְיֶה אֱלָא בְּאוּת אֱלֹ"ף.

וְעֵבֶד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתוּוֹן עֲלָאִין רַבְרָבּוֹ, וְאַתּוּוֹן תַּתְּאִין וְעִירִין. וּבְגִין כָּךְ בִּי"ת בִּי"ת בְּרֹאשִׁית בְּרָא. אֱלֹ"ף אֱלֹ"ף אֱלֹהִים אֲתָּ. אֲתוּוֹן מְלַעֲיָלָא וְאַתּוּוֹן מִתְּתָא, וְכִלְהוּ כִּחְדָּא הוּוּ מְעֲלָמָא עֲלָאָה וּמְעֲלָמָא תַּתְּאָה.

וְעֵשָׂה הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוּתִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאוּתִיּוֹת תַּחְתּוֹנוֹת קְטָנוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ בִּי"ת בִּי"ת - בְּרֹאשִׁית בְּרָא. אֱלֹ"ף אֱלֹ"ף - אֱלֹהִים אֲתָּ. אוּתִיּוֹת מְלַמְעֵלָה וְאוּתִיּוֹת מְלַמְטָה, וְכֵלְן יְחֻד הֵם מִהָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן וּמִהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן.

בראשית רבה (פרשה א' משנה י')

רבי יונה בשם רבי לוי אמר, למה נברא העולם בב', אלא מה ב' זה סתום מפל צדדיו ופתוח מלפניו, כך אין לה רשות לומר, מה למטה, מה למעלה, מה לפניו, מה לאחור, אלא מיום שנברא העולם ולהבא. בר קפרא אמר (דברים ד, לב): פי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניו, למן היום שנבראו אתה דורש, ואי אתה דורש לפניו מפאן. (דברים ד, לב): ולמקצה השמים ועד קצה השמים, אתה דורש וחוקר, ואי אתה חוקר לפניו מפאן.

דורש רבי יהודה בן פזי במעשה בראשית בהדיה דבר קפרא, למה נברא העולם בב', להודיעה שהן שני עולמים, העולם הזה והעולם הבא.

דבר אחר, ולמה בב' שהוא לשון ברכה, ולמה לא באל"ף שהוא לשון אריה.

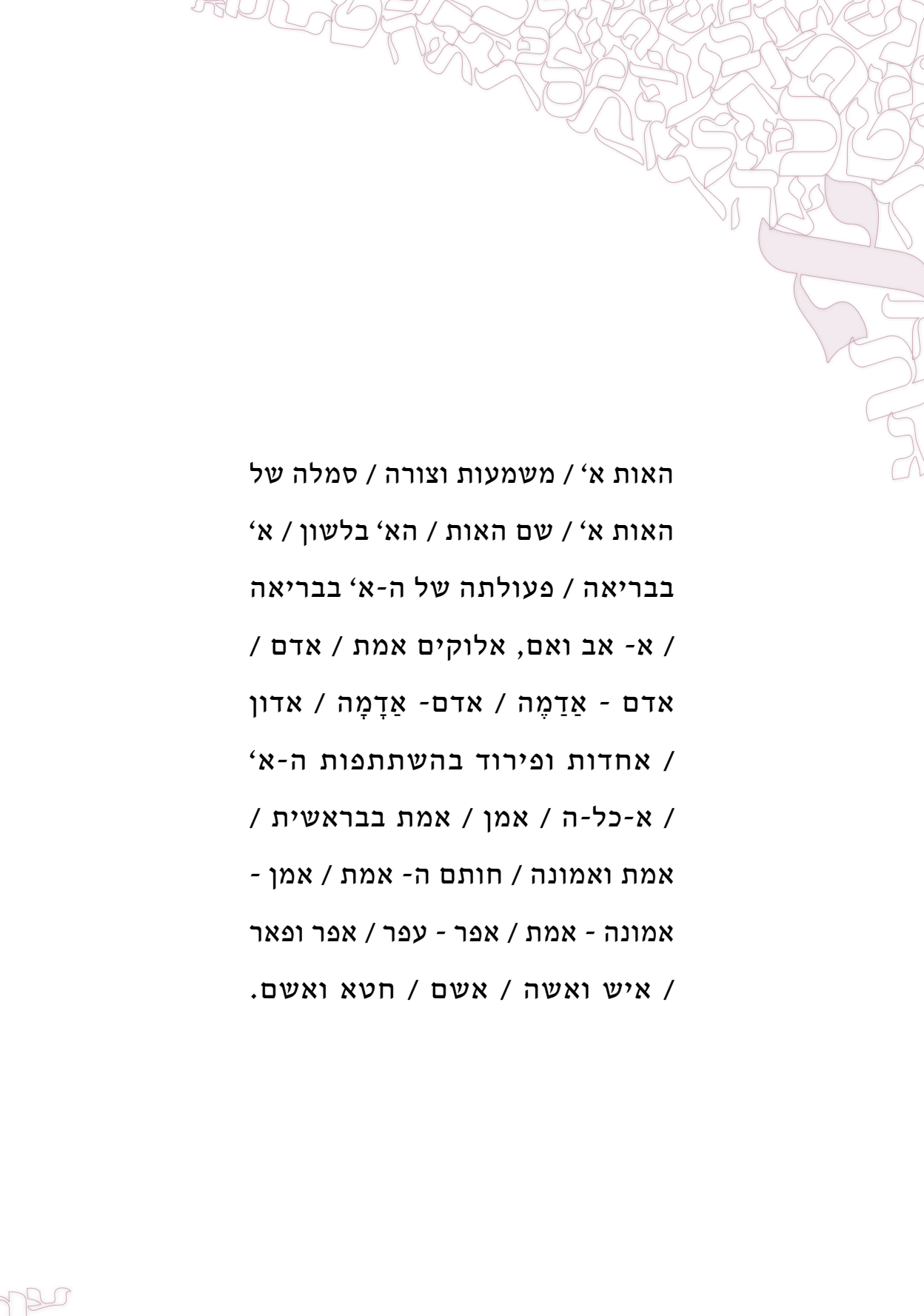
דבר אחר, למה לא באל"ף שלא לתן פתחון פה לאפיקורסין לומר היאך העולם יכול לעמוד שהוא נברא בלשון אריה, אלא אמר הקדוש ברוך הוא הרי אני בורא אותו בלשון ברכה, והלואי נעמד.

דבר אחר, למה בב' אלא מה ב' זה יש לו שני עוקצין, אחד מלמעלה ואחד מלמטה מאחוריו, אומרים לב' מי בראו, והוא מראה בעוקצו מלמעלה, ואומר זה שלמעלה בראני. ומה שמו, והוא מראה להן בעוקצו של אחריו, ואומר ה' שמו.

אמר רבי אלעזר בר חנינא בשם רבי אחא, עשרים וששה דורות היתה האל"ף קורא תגר לפני כסאו של הקדוש ברוך הוא, אמרה לפניו רבוננו של עולם, אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך בי, אמר לה הקדוש ברוך הוא העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה, שנאמר (משלי ג, יט): ה' בחכמה יסד ארץ וגו', למחר אני בא לתן תורה בסיני ואיני הותח תחלה אלא בך, שנאמר (שמות ב, ב): אנכי ה' אלהיך. רבי הושעיא אומר למה נקרא שמו אל"ף, שהוא מסכים מאל"ף, שנאמר (תהלים קה, ח): דבר צוה לאלף דור.

האות

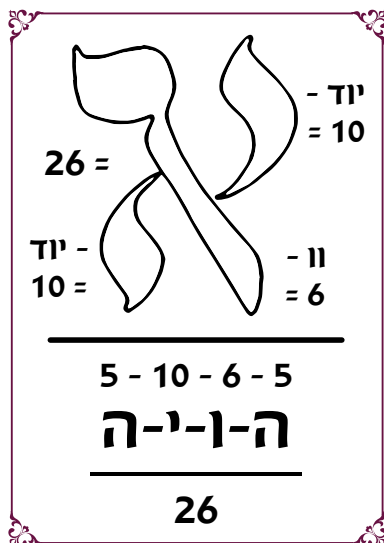
א

האות א' / משמעות וצורה / סמלה של
האות א' / שם האות / הא' בלשון / א'
בבריאה / פעולתה של ה-א' בבריאה
/ א- אב ואם, אלוקים אמת / אדם /
אדם - אֲדָמָה / אדם- אֲדָמָה / אדון
/ אחדות ופירוד בהשתתפות ה-א'
/ א-כל-ה / אמן / אמת בבראשית /
אמת ואמונה / חותם ה- אמת / אמן -
אמונה - אמת / אפר - עפר / אפר ופאר
/ איש ואשה / אשם / חטא ואשם.

האות - א

א - אות
מורכבת

בתחילה, כאשר ירדו האותיות לתורה, הם היו כ"יודים, דהיינו, נקודה יסודית, מנקודה זו התפתחה ה"ו, והאות ו' בצירוף של שני יודים (למעלה ולמטה) מרכיבים את האות א.

האות א' בהרכב זה, מכילה את שתי האותיות העיקריות של ה - ו - י - ה וגם את המספר המלא של שם זה, שהוא 26. מספר זה מורה גם על המספר הכללי של האותיות, אשר יצאו בעקבותיה של הא לבריאת העולם במאמר ה' (כ"ב רגילות + מוצפ"ך - (סופיות) = כ"ז).

משמעות הצורה

לא ההרכב בלבד הוא אשר נתן את הצורה לאות, כי בהרכב זה היה אפשר ליצור גם צורות אחרות (כגון מהאות א' להרכיב - י"ו וכו'), ומכאן, שלצורה הנוכחית של הא' יש משמעות מיוחדת.

צורת הא'
משמעותה
קשר עם
השכינה
בין
העולמות

ידוע, שהאות י' מסמלת את העולמות העליונים, "כי בי-ה' צור עולמים" (ישעיהו כ"ד), דהיינו: באות י' צר את העולם העליון אשר ממנו מוריד שפע לעולמנו ובאות ה' צר את עולמנו. דבר זה מצטייר ב-י המתמשכת ל-ו, שראשה למעלה והיא יורדת למטה, ובתוך האות א' היא שכובה במקצת, וזה סמל לשכינה היורדת: היא נושאת על גבה את האות י' העליונה - העולמות העליונים, וגם

מוליכה את האות י' התחתונה - אשר ראשה למטה ומתקשרת אל המקור של השפע העליון. קשר זה, אשר אלוקים מקשר בין העולמות ושכינתו עלי ארץ, מבוטא יפה בפסוק המובא מישעיהו.

סמלה של הא'

סמליות רבה יש לצורה זו של האות א', היא מייצגת את בורא הנפשות ומקיימן אשר מוריד את הנפשות מתחת כסא כבודו מלמעלה (ה' העליונה שבאות א') ומפליא לעשות בהן למטה (ה' התחתונה שבאות א'). באשר לאדם - הרי הוא אבינו, ובאשר לעם ישראל - הוא נושא אותנו. כאשר יישא הנשר על כנפיו את גוזליו - ה' העליונה, וכאשר יישא האומן את היונק - ה' התחתונה.

א' מסמלת
אב'
שמוליד
ומקיים.

שם האות

בשפות הלועזיות שמות ה"אותיות" נגזרות מתפקודן הפונטי, אך כאשר העיצור אינו יכול להתבטא בעצמו, יש לצרף אליו תנועה או עצור נוסף כגון $A=AY$, כמותן יש אותיות אחדות גם בלשון הקדש כגון: וו, הא, אך רוב רובן של האותיות, נושאות שם אשר נתמך ב- 1 או 2 אותיות נוספות ובתנועות, אשר יחד מרחיקות לכת ממשמעותן העיצורית, ובכך העצור הופך לאות בעלת משמעות אחרת או משמעות נוספת.

השם
מגלם
בעיקר
את הערך
הסמלי

האות א' היא עצור המתבטא א' א' א' וכו', ושמה אלף. תוספת ה-לף' התומכת בעצור, אין לה שום משמעות עיצורית, אלא היא באה לבטא את משמעות האות. אות - (אותיות) משמעותה אמנם סימן קריאה (עצורים + אמות קריאה), אך אות - (אותיות) משמעותו היא: תו, פלא, הוכחה, מופת סמל וכו'. אי לכך, אלף הוא שם אות המגלם את שתי המשמעויות גם יחד, דהיינו: אותות וסמלים. כגון:

ערך מספרי, משמעותו כאות ראשונה -
וכשליחת חלוץ לכל האותיות.

ה"אלף" מסמלת מידות המלמד תורה לעמו ישראל -
אלף אלף - פועל, שפירושו: הדרך, למד, והעושה פעולה זו הוא ניסה ומרומם - והופך להיות "אלוף" (כלפי המודרך והתלמיד) - תרתי משמע: נשיא ומושל ו/או רע וידיד.

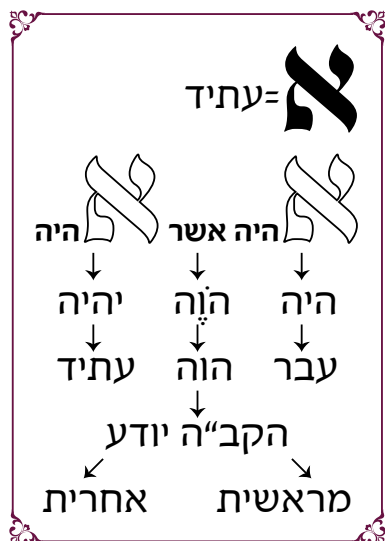
הקשר בין מאולף לאלוף, הוא האימון אשר רוחש הראשון אל השני, והוא המאפשר את ההצלחה של האילוף. אי לכך מאלפים מאוד הפסוקים בתהילים (כ"ה, יד') ובאיוב (ל"ג, לג') המתארים את הקשר בין הבורא לבין בני האדם הנבראים, ובמיוחד בינו לבין בני עמו הנבחרים.

היחס בין האותיות בשם הזה מורה על מהותו ותכונותיו: "אלוף" - זה מצד הא' - מידת הדין, ובצירוף ה' - נוהג בחרון אף, אבל, אמצעו ובסיסו הוא "למד" דהיינו: לימוד, לא שררה והתנשאות, לכן, אין "א-ף" מטרה אלא אמצעי, וכמו"כ גם הא' (הדין) משמשת מדלית ברירה, אך מצטרפת עם הל' להיות "א-ל רחום וחונן ארך אפים".

הא' בלשון

א', לשון עתיד: אלוקי (אהיה) - ואנושי (אעשה) - תפקודה הלשוני של האות, אינו נופל מזה הסמלי וגם לא מנותק ממנו, אלא אדרבא: סמל האות מתבטא בתפקידו הלשוני - בצירופיו לאותיות אחרות, בקשרי מילים, ובהפעלת משמעויות מיוחדות בלשון, כגון: זמנים וכו'.

א' היא אחת מאותיות אית"ן, המורות על העתיד. א' - מורה על פעולת המדבר לעתיד, וכאשר הנושא הוא אלוקים, הרי פעולתו בעתיד (כמו בהווה ובעבר). "אנכי ה'..." - היה הווה ויהיה, דהיינו: שם ה - ו - י - ה מורה על היה הווה ויהיה, וכך ענה

הקב"ה לשאלתו של משה "אהיה אשר אהיה" אהיה בכל הזמנים (עתיד שהוא עבר ועבר שהוא עתיד), כי בזה ההבדל בין בני אדם האומרים אהיה - יתכן ואמנם כך יהיה, לבין האלוקים - שכל הזמנים פרושים לפניו. אכן אין כמו הא' יכולה לתאר זמן זה בַּמִּדְבָּר - עתיד.

א בבריאה

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: והארץ

ה-א' יסוד בבראשית' בלעדיה אין ראש

היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים (בראשית א, א'-ב')

כאשר אנו עוסקים בא' מובן שאנו מתכוונים לאלוקים, דבר אשר עדיין לא הוכח כל צרכו, ויוכח כל מקום אשר נמצא שם את הא'.

די בעיון קל במקור הבריאה בשביל למצא שם את המצוי הראשון - את הבורא - אלוקים, אם נספור את הופעת הא' בפסוקים הראשונים נגיע למספר 7, (מספר העמוס במשמעות מיוחדת) ובתדירות גבוהה: כמעט בכל מילה בפסוק הראשון, ולאחמ"כ לא נמצא אותה אלא לאחר 7 מילים אחרות (של תהו ובהו).

בעיון מעמיק יותר בשלוש המילים הראשונות, נמצא את אות הבריאה ב'

מצטרפת אל ה"ראשית", כאשר הא' שבמרכזה מהווה את ה"ראש" - ראשון לכל והוא אלוקים, ונעשתה בראשית. בדרך השלילה והפרוק - נמצא גם את ההרכב של בראשית: אם נפרוק מ"בראשית" את אותיות השרות נקבל 'ראש' - הוא ראש וראשון שהיה לפני בראשית, נוציא ממנו את ה-א' - אלוקים, הרי נשאר רש - הוא התוהו ובוהו והחשך שהיה בעולם לפני שא' נעשתה לו לראש, והוא האין אשר ממנו יצר אלוקים את היש, כדברי הפסוק (ישעיהו מ"ד, ו') "אני ראשון ואני אחרון וגו'..."

פעולתה של הא' בבריאה

ה-א' יצאה לאור פעולתה של ה-א' טמונה בשם עצמו - בצרוף ה"לף" אליה. צרוף זה בסדר זה אינו מחייב, ויש לקרוא את האותיות במילה גם

אלף (בשיכול) והארץ היתה תהו ובהו וחשך... ← אפל ויאמר אלוקים ומפליא לעשות ← יהי אור (בראשית א' ב')	אלף (בהפוך) פלא
--	---

בצירופים אחרים: בשיכול ובהפוך, כך אנו מקבלים את מצבה של הא' לפני הבריאה "וחשך על פני תהום, ורוח אלוקים מרחפת על פני המים", ובהפוך יוצא המהפך והפלא שהתחולל, כאשר הא', יצאה במאמר הראשון והגיע האור.

א' - אב ואם, אלוקים אמת

אלוקים הבורא ויוצר את האדם, אב לכולנו. והתקין לנו "בנין עדי - עד" להיות שותפים להמשך היצירה דהיינו כח ההולדה, ובזה אנו ממשיכים את אבהותו בעולם. חלק אלוקים מכבודו ומוראו לבשר ודם - באב והאם, וציווה אותנו עליהם, והוא ה' אלוקים לכולנו - לאבות ולבנים.

לכן אין זה פלא, שעשרת הדברים בלוח הראשון מתחילים ב"אנכי ה' אלוקיך"

"את
ה' אלוקיך
תירא"
"איש
אמו
ואביו
תיראו
אני
ה' אלוקיכם"

אדם

ויצר ה' אלקים

את ה **א-ד-ם**

44=40+4+1	1			
<table border="1" style="display: inline-table;"> <tr> <td style="padding: 2px;">א</td> <td style="padding: 2px;">ב</td> </tr> </table>	א	ב	אלקים	
א	ב			
40+1+2+1				
44	+	1		
45				

שלושה שותפים באדם

אלקים **אב** **אם**

"כי הדם הוא הנפש"
(דברים י"ב, כג)
הדם הוא תמצית החיים הגשמיים וכאשר הדם יוצא מן הגוף - גם הנפש יוצאת אל מקורה חזרה אל אלוקים.

אי לכך שני חלקים באדם אשר באים משני מקורות, א' - רוחניות, ודם - גשמיות, ומשניהם יצר אלוקים את אדם הראשון, כמו שנאמר (בראשית ב, ז) "ויצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה וייפח באפו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" - שתי יצירות: אחת גשמית ואחת רוחנית - כך נוצר וגברא האדם הראשון, אך, לדורות התקין ה' לאדם "בנין עדי עד", שיוכל הוא עצמו להוליד צאצאים שהם מדמו, אך את הנפש, יפיח בהם הקב"ה בעצמו כמו אצל אדם הראשון.

מכאן אמרו חז"ל שלושה שותפים הם באדם, אלוקים אביו ואמו: מאביו ואמו נוצר הגוף - הדם והקב"ה מוסיף את הנשמה. מפליא הדבר: סכום האותיות של אב ואם (44) שווה לסכום האותיות דם (44), וסכום האותיות אדם (45) שווה לסכום האותיות של שם ה - ו - י - ה (45) - ע"פ סכום שם האותיות (הא, ואו, יוד, הא).

"אשר יצר את האדם... והתקין לו ממנו בנין עדי עד"
(מברכות הנישואין)

ה' = אדם

יוד הא וו הא <u>1+5+6+6+1+5+4+6+10</u> 45	 <u>40+4+1</u> 45
--	-------------------------

אָדָם - אֲדָמָה

שמו של האדם אינו מעיד רק על מהותו מיצירתו, אלא גם על מהותו התכליתית - תכלית בריאתו ותכלית הישגיו בחיים.

אשר יצר
את האדם
בצלמו
בצלם
דמות
תבניתו
(מברכות
הנישואין)

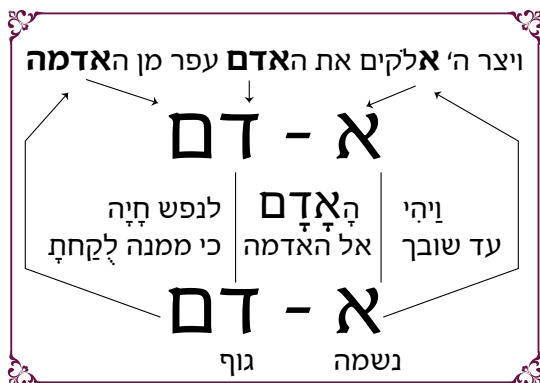
תכלית זאת מבוארת בכתוב בתכנית יצירתו, רצונו של הבורא והיוצר בבריאה זו כמו שנאמר (בראשית א, כו) "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" דהיינו: האדם יהיה דומה ל'קל', בדמות אלוקים, כלומר: אלוקים דימה אותו אליו ולכן יקרא אדם. כמו"כ נאמר "ויברא את האדם בצלמו, בצלם אלוקים ברא אותו" (בראשית א, כז).

אכן, כך היה האדם ביתר שאת לפני שאכל מעץ הדעת כמו שנאמר: "ויאמר אלוקים: הן האדם היה כאחד ממנו" (בראשית ג, כב), דהיינו שהאדם בתכליתו היה כדמות אלוה ממעל. באופן סמלי מודגם דמיון זה בסכום האותיות אדם עם סכום האותיות של ה - ו - י - ה בכתוב מלא של פירוט האותיות ע"פ שמותיהם ואם אין זה סימן לדבר הרי זה זכר לדבר.

גם לאחר החטא, אף שחל פיחות בדמות האדם לא חל שינוי בצלמו, כמו שנאמר לנח אחרי המבול "כי בצלם אלוקים עשה את האדם" (בראשית ט, ו'). אם השחית האדם את דמותו בחטאיו, לא השחית את צלמו. אף אם הגיעה השחתתו עד שיומת ע"י בית דין ויתלה, עליו נאמר: "לא תלין ובלתו על העץ... כי קללת אלוקים תלוי". (דברים כ"א, כג'), וכדברי רש"י: "זלזלו של מלך (ה') שאדם עשוי בדמות דיוקנו".

אדם דומה
לעליון

אדם אֲדָמָה

"אדם יסודו מעפר וסופו לעפר"
(מתוך ונתנה תוקף)
השם 'אדם' מעיד, לא רק על מוצאו ויצירתו הראשונית והתמידית, אלא גם על תכליתו הסופית - כאשר יכלה גופו מן העולם.

תכלית זו הייתה כבר ביצירתו הראשונית כאשר יצר אלוקים את האדם עפר מן האדמה (עיין בראשית ב, ז'),

כדי שיוכל - תמיד לחזור אליה לאחר מותו, כמו שנאמר (בראשית ג, יט) "עד שובך אל האדמה, כי ממנה לקחת, כי עפר אתה ואל עפר תשוב".

אכן, שמו של ה'אדם' מזכיר לו את מקור מוצאו הגשמי וגם את מקום קבורתו. האדמה- היא יסוד האדם הגשמי, היא מוציאה לו לחם והיא גם קולטת אותו לאחר המוות, לכן אדם - מן האדמה, שמו כשמה ושמה כשמו. למדנו לעייל (מס' 6) לחלק את ה'א-דם' לשתי הברות הא' מצביעה על מקור נשמתו והדם על מקור גופו, אי לכך יש לדם שתי מובנים: א. הדם הזורם בעורקים, אשר הוא יסוד החיים "כי הדם הוא הנפש" (משותף לכל בעלי החיים) ב. דם - דומם, זהו המצב של הגוף לאחר יציאת הנפש, דהיינו: הבשר הוא דומם אשר חוזר אל האדמה הדוממת, אכן בניגוד לבעלי החיים האחרים יש באדם את הא' היא הנשמה, אשר גם היא שבה אל מקורה - אל הבורא אלוקים, והרי ההפרדה כעין ההרכבה: כל יסוד חוזר אל מקורו. בהתאם למובא לעיל, נבין היטב את דברי ה' אל קין (בראשית ד, י) "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה".

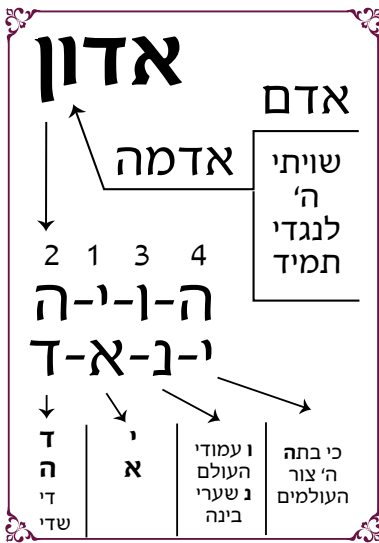
דע מאין באת ולאן אתה הולך"
(מסכת אבות)

אדון

מה למעלה ומה למטה?

שאלה זו נשאלה ע"י התנאים במסכת אבות כדי להעמיד את האדם במקומו הנכון, ובידיעה זו לא יבוא לידי עבירה, "רבי אומר... דע מה למעלה ממך: עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים" (ב, א'): עקביא בן מהללאל אומר: הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה: דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון... " (שם ג, א').

אין אדון
כה'
ואין בלעדי
אלוקינו
(מתוך
התפילה)

התנאים שנו אך לא פירטו במה והיכן נסתכל כדי לראות זאת, הם בודאי התכוונו שנראה בעיני רוחנו, אך היום, כאשר שפתינו מסודרת ע"פ סדר האותיות והמילים (בקונקורדציה והמילון), נוכל לראות במו עינינו, שדבריהם הם לשון הקדש ומצויים בלשון הקדש.

סדר המילים כך הוא: אדם, אדמה, אדן. דע **אדם** "מאין באת ולאן אתה הולך... למקום עפר רימה ותולעה" - **לאדמה** - "ולפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון? לפני מלך מלכי המכים הקב"ה" - **האדון**, לכן אמרו חז"ל "שיוותי ה' לנגדי תמיד" - הסתכל לנגדך - (גם במילון) - ותראה את האדון עומד כנגדך בסדר המילים כנ"ל.

כדי להוציא מלבנו ספק אם המילה אדון היא קדש או חול, נשים לב שהשם המחליף את שם ה - ו - י - ה ב"ה בתפילה, הוא שם אדנות (ובולט יפה הדבר בסיפורים של עדות המזרח), ומדוע הוא תחליף נאמן? אם נעיד ארבע האותיות אלו מול אלו, נמצא הקבלה כדלקמן: ה' = י', כי בשני אותיות אלו ה' יצר את העולמות ונתפרדו ה' לה - ו - י - ה וי' לאדנות, ו' = נ', כי ו' עמוד העולם (ווי העמודים) ונ' 50 שערי בינה - בחכמה ובבינה נבנה העולם, י' = א', כי הא' הרי

בעצמה מורכבת מ'ו' + 'י' (עיין "האות א" - עמוד יא), ה' = ד', כי ה' מורכבת מ-ד' + 'י' דהיינו ה' = ד', והוא ש - ד' (עיין בהסבר על האות ה').

אחדות ופירוד בהשתתפות הא'

המספר הראשון (אחד) משמש סמל ליחידות ולאחדות (יחיד במינו או כולם כאחד).

אתה אחד
ושמך אחד
ומי כעמך
ישראל
גוי אחד
בארץ

סמליות זו אינה ייחודית ללשון הקודש והיא קיימת גם בשאר השפות, אלא שבלשון הקדש יש לה יתר תוקף.

המושג "אחד" ביהדות, מגיע עד לאחדות מוחלטת ולשיא הקדושה באשר הוא מגדיר את ה"יחוד קודשא בריך הוא" (יחודו של ה'). אי לכך אין פלא, שמילה זו יש א' בראשה, כי בעקבות תכונה זו של הא' (אלוקים) היא מצטרפת לאותיות אחרות כדי ליצור עמן מילים המסמלות את שאר הדרגות של הייחוד והאחדות. לא בכדי הא' מקדמת את האב, האם, האח והאחות. כל אלו הם לא שמות בלבד אלא הם הפכו למושגים המציינים קרבה

ואחדות, ואף אם נמצא זאת גם בשאר השפות, עדיין לא נמצא בהם שורש עצורי משותף בין אחווה ואחדות.

האחוה מטבעה אינה שואפת לאחדות. טול ממנה את הא' (אלוקים), הרי נשאר רק - חדות, דהיינו: אם אין יראת אלוקים, יש לנו התחדדות בין אחים, כגון זאת שהתורה מספרת על האחים הראשונים בעולם - קין והבל, אי לכך ניצבת הא' ליד ה"חדות" כדי להפכה לאחדות. אולם, כאשר אין תשומת לב לא' (אלוקים) וה"חדות" מתגברת, יש חרון וחרי אף של הקב"ה.

חדות או
אחדות

חרון אחרון "אלוקים" היא מידת דין להביא פורענות לעולם, אך אין מידה זו שולטת

מיד, כי אלוקים הוא "קל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת", לכן מידת הרחמים ממתיקה את מידת הדין בכך שהא' מצטרפת אל החרון והופכתו לאחרון, ואת החרי (אף) לאחר, אחור, דהיינו: הסתר פנים, אלוקים שב מאחוריו ומתרחק מהחוטא.

כגון זה מצאנו בעקבות חטאו של קין: קין שחטא הרגיש שאלוקים סר ממנו, והביע זאת באמרו "ומפניך אסתר" (בראשית ד, יד) דהיינו: הנני עשוי להיות נסתר מפניך - כי אתה תשוב מאחרי.

כך עשוי להפוך האחד - שמוליק לאחדות, לאחרון - שמוליק לפירוד.

מכאן מובן, שקיום האחדות בעולמנו היא בהכרח הגשמת ה"אחד" שמקורו בייחוד הבורא ורצונו בעולם, ולעומתו הפירוד הוא התכחשות לייחוד זה.

"עם אחד שפה אחת ודברים אחדים" (בראשית י"א)

לכן אמרו חז"ל על דור הפלגה, שחטאיהם נגעו בעיקר כלפי שמים ולא הגיע להם כ"כ עונש, אבל עשו אותם מתוך אחדות - התאחדו כולם למרוד בהקב"ה, לכן שינה להם אלוקים אחדות זאת לפירוד כדי שיבצר מהם להתמרד, כי האחדות מטרתה כאמור "לשם ייחוד קודשא בריך הוא" ולא בניגוד לכך, כמו שנאמר "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם" (מתוך תפילות ימים נוראים), ואמנם על חטא המרידה לא נענשו כלל, כי עשו זאת תוך אחדות.

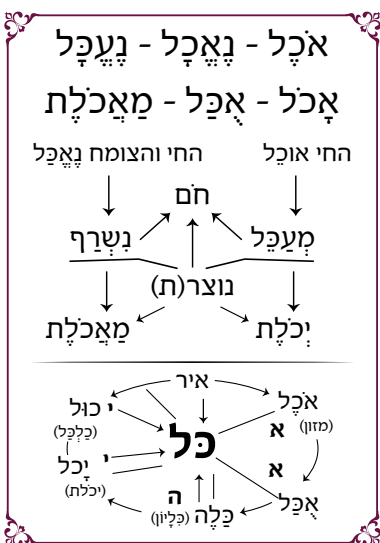
בניגוד אליהם דור המבול, שחטאם היו כלפי הזולת - דבר המביא לפירוד מוחלט והשחתה, וממילא גם מרדו כלפי אלוקים כי לא הייתה עליהם יראת שמים, כאן אין האלוקים יכול לשנות או להמתיק את הדין אלא רק בני האדם עצמם יכולים לחזור בתשובה, ואם לא עשו זאת, אין ברירה אלא להפוך את העולם אשר נשחת ללא תקנה.

"כי מלאה הארץ חמס מפניהם" (בראשית ו, יג')

א-כל-ה

קיימים תהליכים ידועים בטבע (בעולם האורגני) המכונים בשם כולל "חילוף חומרים" (מטבוליזם). אחד מהם: (קטבוליזם) הוא תהליך התפרדותם של חומרים, אשר כתוצאה ממנו מופק חום - אנרגיה. תהליך פירוד זה יכול

"הסנה בוער באש והסנה איננו אכל" (שמות ג, ב')

להיות איטי כגון זה אשר נעשה בגופם של בעלי החיים המכונה **עיכול** [המזון], ואשר כתוצאה ממנו מופקים חום לגוף ואנרגיה (כח) לפעולתו, ומאידך הוא יכול להיות מהיר כגון זה אשר בשרפה, אשר כתוצאה ממנו מופק חום (גבוה) והוא מכונה **איכול**.

בשני האופנים הנ"ל החומר הופך למעוכל או מאוכל, וחז"ל הבחינו בין האיכול - ביטוי הלשון המקרא לשרפה ולבערה מחוץ לגופם של בע"ח, לבין עיכול - ביטוי מיוחד של חז"ל לבערה איטית בגופם של בע"ח.

**"לתת להם
את אכלם
בעתו"
(תהילים קמ"ה,
טו')**

לסיכום: בע"ח ואש אוכלים, אך כדי להבדיל בין אכילת האש - הבעירה המהירה, לבין אכילת בע"ח - הבעירה האיטית, מבדילה לשון הקדש בתוצאה: האש אוכלת והחמר בזה אוכל, ובע"ח אוכלים והחומר בזה נעכל, וכן חומר כימי מאכל והחומר בו נאכל.

אין כלשון הקדש המסוגלת לתאר תהליכים אלו בשני שורשי בנין וצורה של מקור האותיות: כ' - ל', שורש המביע את כל - כלתו של הקב"ה את העולם בהשגחתו הכללית, ובצרוף שמותיו: א' - מאלוקים, ואותיות ה - ו - י' - ה, מתבצעים כל תהליכי הכלכלה כדלקמן:

הכל
יודוך והכל
ישבחוך...
הכל
ירוממך
סלה יוצר
הכל" (מן
התפילה)

השורש **כל** בצרף א' - אור, נוצר מקור האנרגיה השופע אל עולמנו והופך לחמר אורגני - אכל. בצרף ה' - האוכל כלה (מתפרק), בצרף י' הוא הופך ל - יכל (יכולת) - אנרגיה. ובצרף ו' מצוין התהליך הכולל, הו' נכנסת לשורש "כול" ונוצר הפעל כלכל (פרוט יתר תמצא אי"ה בערך כל להלן).

המילים המסתעפות מהאות נ' - "נאמן", והם כפשוטו וכמשמעו - נאמנות, שהיא תוצאה של הנ"ל, והתוצאה הסופית היא כריתת האמנה כמו זו שנכרתה בהר גריזים ועיבל ששם ענה כל העם "אמן" על הקללה ועל הברכה (דברים כ"ז).

"אמן סלה"
(תהילים)

אכן, רק מילה מורכבת כמו א. מ. נ. מסוגלת להכיל את כל המובנים הללו, ואין זה פלא שיחיד הקורא את "שמע" אומר את המילים "קל מלך נאמן" במקום "ה' אלוקיכם אמת" אשר חוזר שליח הציבור בסיום ק"ש הנקראת בציבור, כי אכן א. מ. נ. מקביל להנ"ל וזו א. מ. ת. האמונית הישראלית.

אמת בבראשית

עשר פעמים נרמזת המילה "אמת" מבראשית ועד ויכולו השמים, כגון:

ברא אלוקים את,

ויברא אלוקים את,

ברא אלוקים לעשות.

וכן בכל הימים עיין ודו"ק.

לכן אין להפסיק ביניהם ב"זולת" כי ר"ה ויוה"כ הם יום דין ומזכירים כל מעשה בראשית ומידת הרחמים.

לכן תקנו 6 פעמים אמת ב"אמת ויציב" ועיין במחזור כל בו וילנה לר"ה (אצלי בארון) תחילת הספר עמוד ט' (כ"ג) (כ"ד).

אמת ואמונה

המילה "אמת" אינה בעלת משמעות אחת מוסכמת שאפשר לתרגם אותה לכל אומה, לשון וחברה. מחד גיסא פרושה פשוט מאד, והוא שהאמת הוא הניגוד של השקר, אך מאידך גיסא לא כל מה שמנוגד לשקר הוא אמת, ויש אמיתות רבות, בהתאם להשקפה, לרוח ולזמן.

"אמת
ויציב
וקיים וישר
ונאמן" (מן
התפילה)

מהותה של האמת בלשון הקדש, היא היסוד אשר עליו הקים הקב"ה את העולמות, והיא מתבטאת בתנ"ך בתרי"ג מצוות וכו', אי לכך כדאי להתבונן בה.

כאשר חז"ל תקנו את הברכה לאחר ק"ש המסתיימת במילים "אני ה' אלוקיכם", פתחו והסמיכו אליה את המילים "אמת ואמונה", או "אמת ויציב וקיים וישר", דהיינו: כדי לזהות את ה' בכל הנ"ל, ולמצוא גם מילים נרדפות המגדירות את ה"אמת". גם המילון העברי מצא שאמת נובעת מין אמון, או כיווץ מן אמנת (עיין לעייל 'אמן') ונתן לה שני הגדרות: 1. נכון, נאמן - הגדרה אובייקטיבית, לכאורה. 2.

ישר, צדק - הגדרות סובייקטיביות בהחלט, כי אלה אינם מוסמכים ומתקבלים על דעת כולם בקנה מידה אחד.

לסיכום: האמת היא עניין של אמונה ונאמנות, כי הרי בהתאם לנאמנות לתורה ולחוקים אלו, הם נכונים ישרים וצודקים, נאמנים הם למאמין בהם, ואילו למי שאינו מאמין באילו אלא באחרים, לא תהיה זו אמת כלל.

$9 \times 0 = 9$	$\underline{\quad} 9$
$9 \times 1 = 9$	$\underline{\quad} 9$
$9 \times 2 = 18$	$(1+8) = 9$
$9 \times 3 = 27$	$(2+7) = 9$
$9 \times 6 = 54$	$(5+4) = 9$
$9 \times 12 = 108$	$(1+8) = 9$
$9 \times 24 = 216$	$(2+1+6) = 9$
$\underline{48} \quad \underline{441}$	

אמת

$400 + 40 + 1$
 $\underline{441}$
 $= 9$

$\frac{441}{49}$

אנו יודעים, כי האמת אומר: על שלושה דברים העולם עומד על האמת על הדין ועל השלום" (מסכת אבות)

והצדק לאלוקים הוא - וזו האמת המוחלטת, בניגוד לאמיתות האנושיות - שהן אמוניות. האמת היא תוצאה של חסד ודין, וזהו הצדק האלוקי - דין האמת.

אי לכך, לשון הקדש ארוכה במושגיה באופן המוליך אל

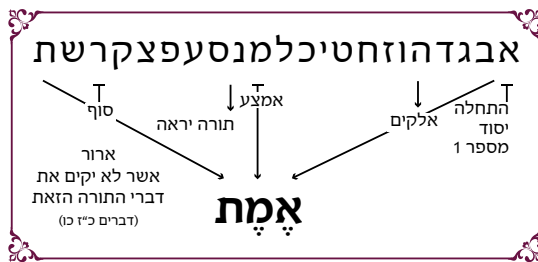
הנ"ל עפ"י הסדר המילונאי: אמן (קל - מלך - נאמן), אמונה, אמת - מונחים קרובים משורש לשוני, וקרובים בסדר המילים.

אגב: האמת המוחלטת מוצאת לה ביטוי באותיות א' מ' ת' המהוות כפולה של המספר 9. מספר זה ככל שתכפיל אותו, הכפולה חוזרת ל - 9.

חותם ה - "אמת"

"חותמו אמת", כך הגדירו חז"ל את 'כרטיס הביקור' כביכול של הקב"ה, כי בכך גילוי עולם, והיא אחד היסודות העיקריים שעליהם מושתת העולם, כדברי רשב"ג במסכת אבות: "על שלשה דברים העולם קיים: על הדין על האמת ועל השלום".

"וה' אלוקים אמת הוא אלוקים חיים" (ירמיה י')

חכמי האותיות ודורשיהן הגדירו את החותם הזה כביכול, כסיכום של כ"ב האותיות, באמרם מהו "כביכול"? - "כ"ב יכול", דהיינו: בכ"ב האותיות היה יכול הקב"ה לברוא את העולם ובהן הוא מקיימו,

וה'אמת' אינה אלא כסיכום וצמצום של כ"ב האותיות משום שהיא מורכבת מאות ראשונה, אמצעית, ואחרונה (כאשר מחסרים את 5 האותיות הסופיות מ' נ' צ' פ' ק').

בעיון מעמיק יותר: האות א' היא זו המסמלת את האלוקים אשר היה לפני כל נברא, והוא אשר ברא ומניע את הכל בעולמינו ע"י שאר האותיות, האות מ' מציינת את המיצוע - את ההווה המצוי בעולם, והאות ת' מסמלת את הסוף של העולם הזה, עם מבט אל העתיד - לעולם הבא, שם הוא יהיה. וזה מה שענה הקב"ה לשאלתו של משה רבינו "ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם: ...אהיה אשר אהיה... : ה' (ה - ו - י - ה) אלקי אבותיכם... זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר" (שמות ג, יג' - טו'), הווי אומר: שמו, זכרו וחותמו של הקב"ה, המתבטא בה - ו - י - ה: היה הווה ויהיה - הוא אמת.

בזוהר מובא (חלק א, ב, עמוד ב'): "כְּשֶׁרָצָה לְבָרֵא אֶת הָעוֹלָם, בָּאוּ לִפְנֵי כָּל הָאוֹתוֹת מְסֻפָּם לְרֹאשָׁם. הִתְחִילָה הָאוֹת ת' לְהִכָּנס בְּרֹאשׁ. אָמְרָה: רְבוּן הָעוֹלָמִים, נוֹחַ לִפְנֵיךְ לְבָרֵא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שְׁאֵנִי תִשְׁלֹם חוֹתָם שְׁלֹךְ אָמְ"ת, וְאַתָּה נִקְרָאת אָמְ"ת, רְאִי לְמַלְךְ [אמת] לְהִתְחִיל בָּאוֹת אָמְ"ת וּלְבָרֵא בִּי אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: רְאִיָּה אֶת וְזָכְרִית אֶת, אֶלָּא שְׁאֵינְךָ כְּדֹאִית לְבָרֵא בְּךָ אֶת הָעוֹלָם, הוֹאִיל וְאַתָּה עֲתִידָה לְהִיּוֹת רְשׁוּמָה עַל מִצְחֵי הָאֲנָשִׁים הַנֶּאֱמָנִים שְׁקִימוּ אֶת הַתּוֹרָה מֵאֶלֶף וְעַד תִּי"ו, וּבְרָשָׁם שְׁלֹךְ יְמוּתוֹ. וְעוֹד, שְׁאֵת חוֹתָם הַמְּוֹת. וְהוֹאִיל וְאַתָּה כֵּן, אֵינְךָ כְּדֹאִית לְבָרֵא בְּךָ אֶת הָעוֹלָם. מִיָּד יִצְאָה.

דהיינו: האות ת' חותמת את שורת האותיות - את סוף החיים, מהאמצע - מ' - עד הסוף ת' הרי בכך סיום החיים - **מת**, אמנם אם תצטרף הא' יש כאן מסכת חיים מלאה - מהלידה (עיין לעייל ערך אדם - מס' 6) ועד המוות, וחוזר חלילה אל הא' (אלוקים) מקור עולם הנשמות. אם אמנם היה העולם נברא בחותם זה של אמת - בהצמדת הא' דרך קבע, לא היה מוות, לכן אין הא' יכולה להצטרף, כי אין עולמנו זה עולם האמת - עולם החיים, וגם לא עולם של מוות - כי יש בו חיים, הכל בהצטרפות ובסילוק הא'.

אמן - אמונה - אמת

באמת

1. ונתתם לי אות אמת

(יהושע ב' י"ב)

2. תתן אמת ליעקב

חסד לאברהם

(מיכה כ' ז')

3. נשבע ה' לדוד אמת

(תהילים קלב י"א)

4. באמת ובצדקה

(זכריה ח' י"ח)

כבר נוכחנו קודם, כי האמת בלשון קדש אינה רק ניגוד של שקר (דהיינו ה - trve הלועזי), האמת שלנו שורשה ב-א. מ. ו. והיא נרדפת לאמון ולאמונה.

אלוקים
אמת
ותורתו
אמת

בשורש זה, האות א' משתתפת עם האות נ' שערכה המספרי 50 והיא מסמלת את שערי בינה האלוקיים אשר אין בשר ודם יכול להשיגם, (על משה רבנו שנאמר "ותחסרהו מעט מאלוקים" (תהילים ח, ו') אמרו חז"ל אל תקרי "מעט" אלא "מט" דהיינו: מ"ט שערי בינה השיג - כי הינו אדם).

גילוי השכינה על הר סיני היה בכינוי של "אנכי", בו ניתנה התורה שיש בה את הביונה, כדי ללמדה, להשכילה, ולחיות על פיה, ועל כך הגיע עמ"י לאִמָּנָה (אִמָּנָה), המושתת על ברכה וקללה: "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמון" (דברים כ"ז, כו). ביאור הדברים: הא' אשר קדמה לבריאה בראה את העולם בשביל התורה, והיא באה לגילוי במתן תורה בצירוף של האות נ' (ההתחלה והאמצע) כדי להביא את ישראל לאמנה, והאות א' הצטרפה גם עם האות ר' אשר נמצאת בסוף כדי לכוף עליהם את קבלתה בארור, ולהראות את סופו של האדם אשר לא יקיים אותה (עיין בטבלה בעמוד הקודם).

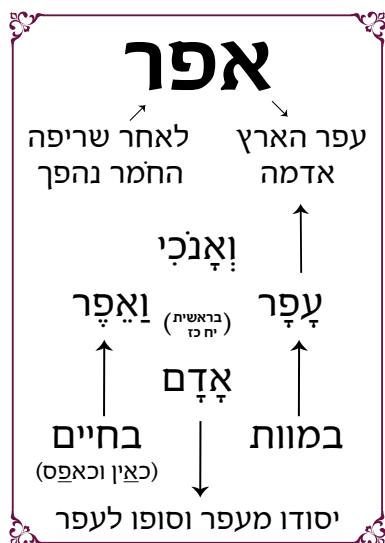
ענית האמן באמנה זאת היא הייתה כריתת הברית, הביטחון האמת והאמונה. אי לכך, אם נבדוק היטב בתנ"ך נמצא כי האמת משמעה גם, ואולי בעיקר, "אִמָּנָה". (ועיין בטבלה לעיל) 1. רחב אמרה למרגלים "אות האמת", דהיינו: בשבועה ובביטחון. 2. הבטחת האמת ע"י הקב"ה היא בדרך כלל בחסד (ולא עפ"י גמול), בתחילה אצל אברהם ויעקב ולאחמ"כ ממשיכה כחוט השני בכל התנ"ך, דהיינו: כריתת ברית בחסד. 3. שבועתו של הקב"ה לדוד שממלכתו תתקיים לעד, הייתה ב"אמת", דהיינו: בברית. 4. הבטחת הנביא שה' יהיה לנו לאלוקים באמת ובצדקה (בחסד), הכוונה בברית הקיימת לעד. אכן זוהי האמת האלוקית - האמת של התורה!

אפר - עפר

המילים 'עפר' ו'אפר' הם קרובות במשמעותן אך לא נרדפות, יש שוני ביניהן, ושוני זה מתבטא בשינוי הא' בע' שגם הם אותיות קרובות אך בכל זאת שונות בהיגיון הנכון.

בלשון הקדש, חילופי האותיות הוא אחד האמצעים להביע שינוי במושג אשר מורה על התפתחותו והסתעפותו (עיין 'אכל' - עכל עמוד 12), עפר הוא כלל גרגירי אבק האדמה, חומר האדמה, חומר דומם, אשר ממנו נוצר האדם עפ"י התורה בבראשית (בראשית ג, יט). דהיינו: בהיותך בחיים, זכור כי עפר אתה, ואם זיכרון זה רחוק ממך, הרי תיווכח שאל עפר תשוב - אחרי המוות.

"צבר" עפרו מכל האדמה מארבע רוחות, שכל מקום שימות שם תהא קולטתו" (רש"י בראשית ב, ז)

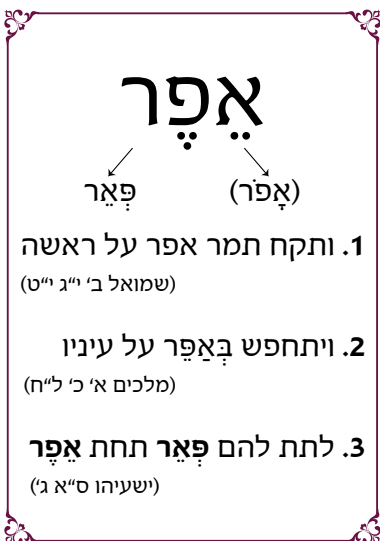

העפר כבד והאפר קל, הרוח תישא אותו ותפזרו, והרי הוא כלא כלום. לכן הביטוי המביע את אפסות האדם, ההכנעה והענווה, הוא מה שהביע אברהם אבינו ע"ה "ואנכי עפר ואפר".

**"כי ה'
אלוקיך...
אש אכלה"
(דברים ט, ג')**

סיכמנו לעיל, כי האפר מביא את האדם לענווה ושפלות בידעו שהוא נברא מיסודו ואליו ישוב, אי לכך כל מה שקשור לאפר מזכיר לאדם ערך זה, בהכרתו או בתת הכרתו.

האפר צבעו אפור, עמעום בלובן ועדין לא שחור. אפרוריות זו מזכירה את האפרוריות שבאדם - החיים ה"אפורים". כאן בעולם לא זכה האדם לאור

מלא, שהוא גנוז לצדיקים לעתיד לבא, ואף לאור שלאחר ימי בראשית לעיתים אינו זוכה, אלא לאפרוריות. אי לכך, הלשון העברית המחודשת מסמיכה את האפר לצבע האפור עם כל הסמליות שבו.

עוד בזמנים הקדומים שימש האפר לסמל של אבלות: שימת האפר על הראש, לבישת שק ואפר והתפלשות באפר ועפר - היו פעולות של הפגנת אבל.

כדי להרחיק את האפרוריות מהחיים האמיתיים ולהראות אותם בפני האדם עצמו ובפני זולתו, משתמש האדם בשני אמצעים: א. מסווה מכני - קוסמטי או

אחר, אשר בכוחו להציגו כיפה, כשמח, כקורן - ולא כאפור, הווי אומר הוא שם אֵפֹר על פניו, או בלשוננו - הוא מְתַאֲפֵר, ולמה הוא מתאפר, כדי להסיר את האֵפֹר מעיניו. ב. בלשוננו, מנסה האדם להסיר את "אפרוריות החיים" ומציגם בחלוקת לשונו על הצד הבהיר והורוד ביותר, דהיינו: הוא מתפאר - שם לו פאר תחת אפר. למעשה, אלו חלופי אותיות כדי להחליף את המשמעות, דבר שכיח מאד בלשון הקדש.

אכן, פארו של אדם הוא תחפושת בלבד אשר אין לה ממשות וערך, בניגוד לכך, כאשר אלוקים ייתן פאר לעמו תחת האפר, הרי הוא יהיה לתפארת ולהוד נצח.

איש ואשה

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב, ד) אמרו חז"ל: ב' ה' בראם, כלומר באות ה ובראו שמים וארץ (ועיין להלן על האות ה).

וכן כתוב "כי ביה ה' צור העולמים" (ישעיהו כ"ו ד), אמרו חז"ל באותיות י'

"איש ואשה זכו שכינה ביניהן לא זכו אש אוכלת" (דרשת ר' עקיבא סוטה י"ז. א')

ו-ה' הקב"ה יצר עולמים. לכן ברא את האיש והאשה, ולמה קרא שמם כך? לא נתפרש בתורה כלל, (בניגוד לאדם, שמקור שמו נתפרש יפה בשתי אופנים, עיין לעיל עמוד 6 - 8), ואכן מהו מקור שמם? בא רבי עקיבא, אשר דרש את כל האותיות שבתורה ואף את התגין אשר הסופר מעטר בהם את האותיות, ומבאר לנו את מקור השמות הנ"ל כדלקמן: איש ואשה שני גופי אש הם משלהבת י-ה', וכשהם מזדווגים יחד הרי יכול שתצא מהם להבת אש, שתכלה את עולמם. לכבות את האש שביניהם אי אפשר, שאם כך אין חיים באים לעולם, כי הם באים רק מכח האש, ולהשאירם כמות שהם גם אי אפשר, שהרי אין רעה יוצאת לעולם כי הם באים רק מכח האש, להשאירם כמות שהם, אי אפשר, שאין רעה יוצאת לעולם אלא מן האש. מה עשה הקב"ה? הטיל אות אחת משמו באיש ואות שנייה באשה, נמצא, האש שביניהם נשארת כאשר הייתה, אלא שבהזדווגם יחד, גם שכינת י-ה' שוכנת בינותם. (איש וביתו עמוד ל"ח - עפ"י דרשת ר' עקיבא).

לפיכך, אם זכו האיש והאשה ובמעשיהם אינם דוחקים את רגלי השכינה מלשכון בתוכם הם נעשים שותפים של הקב"ה ביצירה ובתולדות שהם מולידים (עיין לעיל עמוד 6), השכינה שוכנת בתוכם וברכה שורה במעשי ידיהם, ואם חו"ח לא זכו ודוחקים את רגלי השכינה, לא נותר בהם אלא אש אוכלת וביתם כתבערה, כי תבער בהם אש ה'.

אשם

מהו אשם ומהי אשמה?

על התפלגות המושג בין לשון הקודש לבין לשון החול נמצא בניתוח שטחי במילון המצ"ב כדלהלן:

אַשֵׁם - פועל עומד

אפשרות א': חטא, פשע, עבר על חוק, דהיינו: כל הנ"ל מילים נרדפות לאשם. הדוגמאות לשימוש בפועל זה הובאו מהתורה בחומש ויקרא בפרשת תורת האשם ומהידוי בתפילה, חסרות דוגמאות כנ"ל מלשוננו היום.

אַשְׁמָה
הנפש
היא
(במדבר ה' ו')

אפשרות ב': נמצא חייב, נענש בחטאו. הדוגמא: מובאת מספר ירמיהו בלבד.

אפשרות ג': שָׁמַח, חרב, נשמד. הדוגמא: מספר יחזקאל ואין לה שימוש בלשוננו.

לסיכום: נראה שאין שימוש בפועל זה בלשוננו היום, ועיקרו בלשון הקודש בלבד.

אַשֵׁם - שם

אפשרות א': חטא, פשע. דוגמאות: מירמיהו ומלשוננו.

אפשרות ב': קרבן. הדוגמאות: מספר ויקרא - תורת הקרבנות.

לסיכום: שם העצם אֲשֵׁם, א. שם עצם מופשט, נמצא בשימוש גם בלשוננו הספרותית כגון "במי האֲשֵׁם?" ו"על מי אפשר לגלגל את האֲשֵׁם?" וכו'. ב. שם עצם מוחשי, - קרבן, אשר הביאו (בידיים) לביהמ"ק: "הביא את אשמו לכהן".

המסקנה מכאן היא: המושג אֲשֵׁם, אֲשֵׁם, [כפועל עומד, וכשם] אינו בשימוש בשפתנו היום, והמילים הנרדפות המצוינות במילון אינן תחליף לו כלל, כי אֲשֵׁם היא תוצאה של חטא, פשע וכדו' ולא הפעולה עצמה, ואדם בימינו בד"כ אינו מאשים את עצמו לאמר: אֲשַׁמְתִּי, לכן הוא מצוי בעיקר בתורה ובתפילה, כפי שיוסבר להלן ביתר הרחבה.

אַשְׁמָה אֲשֵׁם

סוכם לעיל, שאין היום אדם אשר אֲשֵׁם, ואין בדבור בנ"א היום מי שהאשם

תלוי בו, ומה שיש היום בשפתינו היא הָאֵשֶׁמָה, המוטלת על מישהו, או שנמצא אשם.

גם אלו מושגים מלשון הקודש, אך אם נבדוק היטב, ניווכח שמובנם נשתנה בשפתנו מטעמים אשר נסביר להלן.

אשמה, חטא, ופשע - בלשון הקודש היינו שם הפעולה הפועלת, ואילו בלשונו, האשמה היא שם הפעולה הנפעלת, דהיינו: היא תוצאה של החטא והפשע, אך לא אלו עצמם. אדם "המרגיש באשמתו" הוא זה אשר בלשון הקודש יאָמַר עליו שהוא אָשֶׁם (בעבר) או אָשֶׁם (בהווה).

ואשמתנו
גדלה עד
לשמיים
(עזרא טו)

לסיכום: האשמה כיום, היא הָאֵשֶׁם מן המקרא.

"אָשֶׁם" - לכאורה אין בינו לבין אָשֶׁם אלא מה שיש בין הוה לעבר, וכך הוא במקרא, והמובאה אשר מובאת במילון אמנם תוכיח: אחי יוסף אומרים, כביכול: במה שמאשימים אותנו אין אנו אָשֶׁמים, "אבל אשמים אנחנו על אחינו", שהיינו: אבל רובץ עלינו אָשֶׁם אחר.

והוא ידע
ואשם
(ויקרא ג)

"אָשֶׁם" בשפתנו הוא תואר, אשר ניתן לנתבע לאחר שהאשימוהו והוא נאשם בפלילים, הָאֵשֶׁם נמצא אָשֶׁם. יש כמובן אפשרות, שהוא מודה באשמה ואומר "אָשֶׁם אני", אך דבר זה נדיר היום.

לסיכום: המושג אָשֶׁם במקרא הוא רק תוצאה של האשמה עצמית ונוכח זאת עוד להלן, ובשפתנו, הוא בעיקר תואר כתוצאה מהאשמה שהואשם ע"י פלילים או אחרים, או מודה בעצמו באשמתו.

אין בלשון הקודש א.ש.ם. כפועל יוצא אלא כפועל עומד, מלבד מקרה נדיר אחד המובא בתהילים (ה יא): "האשימם אלוקים" אשר מובנו שונה ממובן לשון ימינו. (ברור מעמיק יותר במושג אשם בתורה בדף הבא).

אשם

אשם הוא אשם אשם לה' (ויקרא ה' יט')

אשר נשיא יחטא בשגגה ואשם: או הודע אליו חטאתו וגו' (ויקרא ד' כב-כג)

או נפש כי תשבע ... ונעלם ממנו והוא ידע ואשם וגו': והיה כי יאשם ... והתודה וגו': והביא את אשמו לה' וגו' (ויקרא ה' ד-ו)

נפש כי תחטא ... וכחש בעמיתו בפיקדון .. או בגזל וגו': ... ונשבע על שקר וגו': והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה וגו': ... ביום אשמתו: ואת אשמו יביא לה' וגו' (ויקרא ה' כא-כה)

בניתוח מעמיק יותר בתורת האשם בס' ויקרא - המקור הראשון של המושג, נמצא כדלהלן:

(1) ה"אָשָׁם" הוא קרבן כפרה על "אָשָׁם", רגש אשמה המוטל על האָשָׁם בהכירו את חטאו, אשר חטא לה'.

(2) קרבן זה וכפרה זו אפשרית בחטא של שגגה, כאשר התבררה לו אשמתו ע"י עצמו או ע"י אחרים וכך "וּאָשָׁם" - מכיר בחטאו.

(3) אם נעלמה ממנו התחייבותו בשבועה ועבר עליה, או לא קיים אותה, ברגע שחטאתו נודעה לו "וּאָשָׁם" - הכיר בחטאו, והוא מתחרט ומתוודה על כך (הכרת החטא בביטוי שפתיים), מביא את אָשָׁמו לכפר על חטאתו.

(4) אם עשה חטא לא בשגגה, כגון: כחש, גזל, נשבע לשקר (ועי"כ אולי יצא מבית הדין לא חייב), "וּאָשָׁם" - הכיר בעצמו בחטאתו ומבקש לחזור בתשובה, ניתנת לו האפשרות לחזור בפועל.

נמצא, כי האשם הוא רגש חרטה שמרגיש האדם החוטא בעצמו, אולם הוא אינו עונש ואף אין מהותו שהוא הואשם ע"י משהו, כגון, הגזל הנ"ל אשר נידון בבית דין כחש ונשבע ולא התחייב, ולאחר מכן חוזר בתשובה מעצמו, ובאשמתו - יכול להביא אָשָׁם ויתכפר לו, ואמנם מי שעונשו עונש מוות, כרת, מלקות, או כל עונש שע"י בית דין של מטה או בית דין של מעלה, אין הוא אָשָׁם ואינו יכול להביא אָשָׁם.

אכן זהו ההבדל הגדול בין לשון הקדש, המבטאת את דעת התורה, לבין לשון החול, המבטאת את אורח החיים המצוי בעולמנו ובתקופתנו.

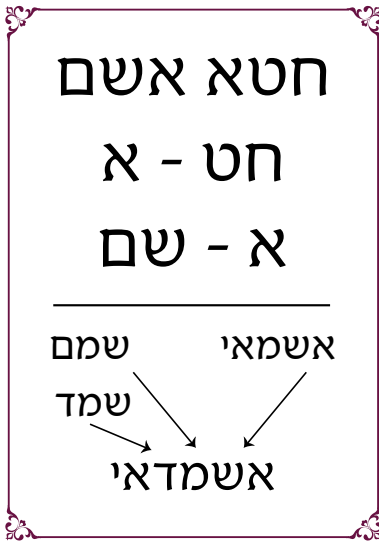
שאלו
לתורה
חוטא מה
עונשו?
אמרה
להם:
יביא
אשם
ויתכפר
לו, שאלו
להקב"ה
אמר
להם:
יעשה
תשובה
ויתכפר
לו.

(ירושלמי
מכות פרק ב'
הל' ו' והובא
בפסיקתא
דרב כהנא
כה' ז).

חטא ואשם

עפי' מה שלמדנו לעייל - החטא קודם לאשם, הוא נעשה בשגגה, אך טרם הוֹדַע לאדם חטאו הפך להיות אָשָׁם, וכאשר נודעת לו אשמתו, מתוּוֹדָה ומביא אשם, ואם חלילה לא "נודע לו" ולא קבל את אשמו, הרי הוא מוגדר בחז"ל כאשמאי, דהיינו: נושא את אשמתו. ככתוב "ולא ידע ואָשָׁם ונשא עוֹוֹנו" (ויקרא ה' י"ז).

אמר ריש לקיש הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות (ב"ב ט"ז).

כידוע, קרבן החטאת והאשם (בחלקו) באים לכפר על שוגג, כאשר חטא ועבר על מצוות לא תעשה אשר זדון (אם היה עובר עליהם בזדון) בעונש כרת, הרי שגגה קלה שהופכת לשגגה חמורה (חטא לאשם ולאשם ודאי), עד שהופך החוטא לאשמאי וחוטא בזדון. הוא שוים בחטאיו עד שמגיע חו"ח להשמדה, דהיינו: כרת, ובלשון חז"ל: אלוקים מוסר אותו לאשמדאי, מלך השדים.

במבט מעמיק יותר: החוטא הוא אדם הנתפס לרשת החטא, וע"כ רומז הרכב

האותיות חט (חֶת: פחד, מגור מסביב. טִיט: הנחש - הוא השטן - היצר הרע. ועיין על האות ח' ט', בתיאור שם), ולצידם ניצבת הא' - אלוקים, הממתין לאדם, שיביט עליו, ויחזור מחטאו (עיין במצעד האותיות ח', ט') ויביא חטאת ויתכפר לו, אם לא הביט "ולא נודע", לא נזכר ונשאר בשכחו ובסטייתו כפי שהסיתו השטן, הוא נכנס ל"אשם", כאן הא' כבר עומדת בראשו ורומזת לו לחוטא: אני שָׁם, "שובה אלי ואשובה אליך" בא אלי לבית המקדש והבא קרבן אָשָׁם, התוודה, קבל עליך את אשמתך ותכופר.

אם גם את זאת לא עשה, הא' - אלוקים - השכינה, מסתלקת ממנו ונשאר עזוב ושומם, עד שנמסר לאשמדאי, חוטא בזדון נדון לכרת - להשמדה, רח"ל, ובשלב זה רק אם יעשה תשובה ויבואו עליו ייסורים יתכפר לו.

האות

ב

האות ב / ההרכבה של האות ב /
איש וביתו / א - ב / ברכת אלוקים -
יחס הא' לב' / ב' בלשון ובמשמעות
/ ב' כאות שימוש בלשון הקדש /
בחכמה ובתבונה / בתוך ובין / בוהו
/ יהי אור / בְּהֵמָה / אדם ובהמה
/ בור / הבושה / בחינה ובחירה /
בכר יִבְכְּרָה / בכרה ובקרה / "בצר
לך" / בקיעים / מליטה ופליטה

האות ב

צורת האות: כִּבִּית פתוח. **שם האות** - בֵּית כנסמך לעיקר, מורה על תכולה חופשית [האפשרות לבחירת העיקר]. **אות פתוחה רק לפני:** לסמל שהכל לפניך מיום הבריאה [ואין רשות להביט למעלה למטה לפניך ולאחור].

צורת האות כבית פתוח
צורת האות ב כמבנה של בֵּית, מסמלת את שמה, - בֵּית פתוח לרווחה, או אוהל פתוח לצד אחד, - המזמין את הבאים להיכנס פנימה.

פתיחות זו מורגשת בכל תפקודה של האות ב. המושג בֵּית בלשון הקודש משמש - בֵּית קיבול לברכה. - מעון, [בית - מדור] שברא אלוקים לאדם בב. וע"י הב.

והיינו שמשמעות המושג בֵּית המשתמעת משמה של האות ב, עולה בקנה אחד עם צורת האות - בֵּית ולשניהם משמעות משותפת - בֵּית קיבול.

השם בֵּית, אינו שם דבר בפני עצמו, אלא הוא משמש כנסמך למהות הדבר [כמו בֵּית הכנסת או בֵּית המדרש, שבהם המילה בֵּית היא נסמכת לעיקר] תכונה זו מורה על בחירה חופשית של האדם להשתמש בֵּית ולהסמיק אותו לכל שיחפוץ, כדי שימלא את מאווי חיו, וכרצונו יעשה בו: בֵּית שעשועים, או להבדיל בֵּית מדרש.

שם האות מורה על תכולה חופשית

לכן אין עוד שפה, שהמילה בֵּית נסמכת לכל כך הרבה סומכים, ויוצרת איתם עולם ומלואו. [למשל: בית הכנסת, בית המדרש, בית ה', בית שעשועים, בית וועד, בית תפילה, בית הכסא ועוד]. (עיין במילון ערך ב כנסמך).

בגמרא ישנה מחלוקת באיזה אות נברא העולם, ולפי דעה אחת העולם נברא באות ב. והנה לדעה זו ניתן לומר על פי האמור שאף זה משמעותה של המילה הראשונה בתורה: 'בראשית' ב - ראשית, כי לאחר שהקב"ה בחר באות ב לברא בה את העולם, נעשתה הב להתחלה של התממשות - לראשית הבריאה. וזהו ב - ראשית כלומר בראשית העולם - ברגע שהכל התחיל, התחילה הבריאה באות ב, (עיין מצעד האותיות)

ב' אות
פתוחה
רק לפני
הכל -
לפניך מיום
הבריאה

ומכיון שהעולם נברא באות ב. מכאן ולהבא נתון ה - ב'ית שהוא העולם לפני האדם, לחקור בו, ללמוד אותו, ולחיות עפ"י טבע בריאתו, היא התורה. [כי העולם נברא באות, ואות היא תורה].

ולא זו בלבד אלא האות ב' של בראשית היא ב' גדולה והיא כתובה בספר תורה כך: **בְּרֵאשִׁית**. בב גדולה. וב גדולה זו היא הנקראת בפי חז"ל ב רבתית. והיא אחת מארבע אותיות הב הרבתיות שיש בתנ"ך. ולהאמור שהמילה בראשית מרמזת גם על כך שהבריאה התחילה באות ב, יתכן שלפיכך הודגשה הב ונעשתה ב' רבתית. כדי להדגיש נקודה זו שהב היא ראשית כי בה התחילה הבריאה.

ב'
רבית

הב פתוחה לפני, אך לא מאחור... אמר רבי יונה בשם רבי לוי: למה נברא העולם בב? אלא מה ב זה סתום מכל צדדיו ופתוח מלפניו, כך אין לך רשות לומר, מה למטה, מה למעלה, מה לפני, מה לאחור, אלא מיום שנברא העולם ולהבא. (ירושלמי חגיגה, פ"ב ה"א - דף י': בראשית רבא פרשה א').

משמעות
מיקום
הפתח של
הב'

כלומר הפתיחות של הב לצד פנים דווקא, באה ללמדנו שאין לאדם רשות להתבונן מה יש למטה - מתחת לארץ. ומה למעלה - מראשי החיות. מה לפני - קודם שנברא העולם. ומה לאחור - בסוף העולם באחרית הימים. אלא אך ורק מיום שנברא העולם ולהבא ולא לפניו.

ההרכבה של האות ב

ראשיתה - היא האות דלת פתוחה, [החלק העליון של הב] ויסודה - הוא האות ו' [החלק התחתון של הב]

ב היא אות
מורכבת
משני
אותיות
אחרות.

השישי בסיוון, (עיין אות ה' יום השישי, ופרוש רש"י לבראשית שהובא לעיל).

ובכך מסמלת הו' את הפתח הפתוח. ואת הפתח הסגור.

את הפתח הפתוח - כאמור שהב' היתה סגורה בו' עד שפתח לה הקב"ה.

והפתח הסגור - **סגור מלמעלה** באמצעות ראש הד' [שהוא בעצמו מורכב מו'-] ומלמטה באמצעות הו', הסגירה מלמעלה מסמלת את הרקיע המבדיל בין העולמות העליונים לעולמנו. והסגירה מלמטה מסמלת: את הקרקע הבטוחה אותה נותנת התורה, שסוגרת על האדם מלרדת ליפול.

יחד רומזים הד' והו' על "דו" - שנים, והכוונה לשני לוחות הברית. [כערכה המספרי של האות ב' - שנים, וכנאמר בהגדה בפיוט 'אחד מי יודע': שנים - שני לוחות הברית].

ובערכם המספרי רומזים הד' והו' על עשרת הדברות שנתנו "ביום השישי" בסיני, ולכך נקראו הלוחות 'לוחות הברית', ברית בין העם לאלוקיו, וברית בריאת העולם, וכמו שאמר רבי אֶלְעָזָר [פסחים סח:]: אֶלְמֵלָא תוֹרָה לֹא נִתְקַיְּמוּ שְׁמַיִם וָאָרֶץ שְׁנַאֲמַר (ירמ' לג) **אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שְׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי**¹.

שני לוחות הברית ועשרת הדברות הם עמודי העולם והברית עם העולם, והם נרמזים באופן הרכבתה של האות ב'.

1. וכמו שאמרו חז"ל במדרש רבה (במדבר נשא י') לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְעַמּוּדִים, לְפִי שֶׁהֵם עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר (ירמיה לג, כה): **אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שְׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי**.

שבת בשבתו

הב שערכה המספרי שניים, מסמלת את בריאת העולם [המבוטאת ב**ב**] כפרוזדור אל השבת - היום השביעי, שבו הקב"ה שבת וינפש, כפרוזדור אל העולם הבא, שהוא כולו שבת קדושה ומנוחה לחיי העולמים, כפרוזדור אל השמיטה - האלף השביעי.

דבר זה בא לידי ביטוי בערכה המספרי של **הב**. אין מצווה בולטת כ"כ מן הלוחות כמו שבת, אשר נכפלה בשני ציוויים שהם אחד - "זכור ושמור בדבור אחד". אין ירידת השפע מן השמים - המן, אלא

בעומר שנכפל ביום שישי לכבוד שבת, ואין זוג לישראל בעולם הזה, אלא השבת². שהב במרכזה, בסמליות רבה של שנים.

והיינו שהערך המספרי של שניים מרמז אל השבת כפי שלמדנו משני הציוויים שנצטוונו על השבת. מהעומר שהוכפל לכבוד שבת. ומעצם היותה של האות **ב** במרכזה של המילה שבת.

הופעה זו של **הב** אף במרכז המילים: עולם הבא, והאלף השביעי מסמלת אף היא שבריאת העולם הזה היא כפרוזדור בפני העולם הבא.

דבר זה אף נרמז בפתיחותה של **הב** לצד אחד, כי אין העולם הזה עומד לעצמו סגור מכל עבר אלא הוא משמש כפרוזדור בפני העולם הבא.

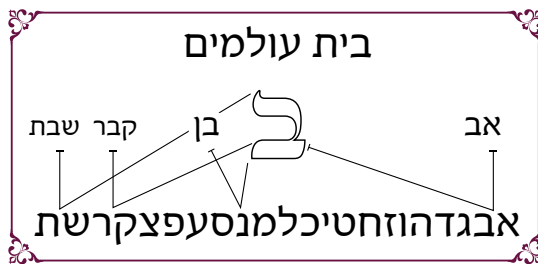
ואולי זהו הנרמז בפסוק **וביום השבת שני** כבשים בני שנה תמימים ושני עשרונים סולת... השבת - מסומלת במספר שנים.

2. תני רבי שמעון בן יוחאי, אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם לכלן יש בן זוג, ולי אין בן זוג. אמר לה הקדוש ברוך הוא כנסת ישראל היא בן זוגה. [בראשית רבה פי"א]

איש וביתו

האות
ב אחרי
האות א

יש סדר בהופעת האותיות זו לאחר זו. סדר זה אינו מחויב רק בגין סיבות לשוניות מוסכמות, כשאר הלשונות - (אשר יש סוברים שהם ינקו משפת היסוד העולמית, שהיא לשון הקדש, כי להן סדר דומה לזה שלנו - אך בכל זאת שונה).

על משמעות הסדר הזה גילו לנו מעט חז"ל, וכל שנרבה להתבונן בו נגלה בו סדר עולם מלא.

כבר נוכחנו לדעת שהב מסמלת את העולם הזה, סגורה מכל עבר ופתוחה

מלפנים. גגה פונה ומצביע כלפי מעלה לעולמות העליונים, אשר עפ"י מסורת חז"ל נבראו (בזמן מן הזמנים) באותיות י' - ו' - ה' כמו שנאמר (ישעיה כו ד) "כי ב י-ה ה' צור עולמים" כלומר כי באותיות י' ה' - צור (מלשון יצר) עולמים. (ועיין בעמוד 1).

גבה של הב מופנה אל הא, והיינו אל אלוקים אשר יצרה, ויצר בה את העולם שלנו (העולם התחתון), רצפתה מהווה תשתית לעולם שנבנה על ידה עפ"י התורה, וכדי להגשים את התורה, פניה פתוחים אל עבר העתיד אשר יכין לעצמו האדם הדר בה.

אין הב סגורה מכל עבר - אין העולם הזה עומד לעצמו סגור בתוכו, אלא הוא כפרוזדור המשמש כניסה לטרקלין, שהוא העולם הבא, כמו שאמרו חז"ל "התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין", (אבות פרק ד משנה טז).

האדם נזר הבריאה, נברא בצלם ודמות אלוקים, והתקין לו ממנו בנין עדי עד, כדי שימשיך להעמיד את הדורות הבאים אחריו, כי העולם נברא לכך "לא תוהו בראה - לשבת יצרה" (ישעיהו מה יח). ואם אדם מצליח לנצל את אבהותו ולהעמיד זרע אחריו, לחנך עצמו בדרך העולם - התורה, ולחנך את בניו אחריו כן, הרי גמר ב"טוב" את תפקידו בעולם הזה ויכול להיפטר ממנו בשלום

ולצפות לעולם הבא שהוא עולם שכולו שבת וקדושה ומנוחה **לחי עולמים**.

כך ממלאה ה' את תפקידה: לשמש בית לאדם, אשר בשבילו נברא העולם.

תהליך זה מתבטא בקשר ה' עם האותיות בתחילתן, באמצען ובסופן. בתחילה: בצד הסגור פונה אל ה' ויוצרת את המילה אב. אבהות.

נולד אדם שהוא אב... בעולם הפתוח עליו להתחנך, להתחבר לאשתו ולממש את אבהותו, להוליד וללדת בנים (צאצאים). כאשר הוא נמצא באמצע חייו - בבגרותו - הבן הזה נמצא עם אביו בעולם הפתוח ויש להוליכו יפה בדרך אבותיו, אם הצליח האב כן, הרי הוא יכול להיפטר מן העולם הזה, וה' מתחברת עם האותיות ק' ור' ויוצרים יחד את המילה: **קבר**, להוליכו לשם.

אם אמנם זכה והגשים את תפקידו בעולם הזה כדבעי, הרי מוליכתו ה' - הפרוזדור - אל הטרקלין והיינו מן הקבר אל ה"שבת", באה ה' ונחה בין האותיות **ש ת** - שבת כדי ליצור לנשמה זו שהתכוננה יפה ב"פרוזדור" את מנוחתה בטרקלין. כך ה' ממלאת את תפקידה בבית עולמים, וכך מתבטא תפקיד זה בקשריה המועטים עם שאר האותיות (ומי ייתן ויכולנו להבין שאר הקשרים של ה', ואז היינו מבינים "עולם ומלואו").

א - ב

הכל מתחיל מא' ב' א' קודמת לב' קיים קשר פנימי בין האותיות השכנות זו לזו, הדוק יותר או פחות: יש מהן הקשורות ביניהם בקיומן ובתפקודן בעולם, כגון: ג' - ד' [ג - גומל ד - דלים] ס' - נ' [ס - סומך, נ - נופלים]

3. עפ"י המבואר בהקדמה לזוהר.

ק' ר' ש' [אותיות שקר] וכו'. קשר מיוחד קיים בין האותיות הראשונות א' - ב'. וא' ג' ד'.

למה זכתה ה**ב'**, שיברא בה העולם תחילה, ולא בא' שהיא האות הראשונה שזכות בכורה לה? תשובות שונות נתנו לכך, עד שבספרו של א. בן שימול - כהן, "ע' פנים לתורה" ניתנו לכך 70 תשובות! אך לנו צר המצע מהשתרע אף לא לאחדות מהן.

בהקדמה לספר הזהר⁴ נאמר: (לאחר שנכנסו כל האותיות בזו אחר זו מת' עד ב' וביקשו שהעולם יברא בהם) "עמדה אות א' ולא נכנסה, אמר לה הקב"ה אל"ף, אל"ף, למה אינך נכנסת לפני כשאר כל האותיות? אמרה לפניו: ריבונו של עולם... הן נתת לאות ב' מתנה גדולה זו ולא יאה למלך להעביר מתנה שנתן לעבדו ולתת לאחר, אמר לה הקב"ה: אל"ף אל"ף אף על פי שאות ב' ת בה אברא את העולם, את תהיה ראש לכל האותיות, בך יתחילו כל החשבונות וכל מעשי העולם, וכל ייחוד לא נעשה אלא באות א'", (תרגום חופשי בדילוג) למדנו מכאן ה**א'** נשארת בראש ובה יתחילו כל מעשי בראשית.

א' הראש לכל האותיות

לכך אמרו חז"ל [בראשית רבה א] ב'ת זה יש לו שני עוקצין, אחד מלמעלה ואחד מלמטה - מאחוריו. אומרים לבי"ת, מי בראך? והוא מראה בעוקצו למעלה ואומר זה שלמעלה בראני. מוסיפים ושואלים: ומה שמו? והוא מראה להן בעוקצו שלאחריו ואומר להם ה' שמו. (בראשית רבה פרשה א', ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א)

א' ברא את ב'

הוי אומר שה**א'** קדמה ל**ב'** דהיינו שהיא קדמה לבריאת העולם, אי לכך ה**ב'** היא מופעלת ע"י ה**א'**, א' שהיא הראש מוליכה את כל האותיות וה**ב'** פותחת את השער ומזמינה את כולם אליה ואיתה, לברוא עולם, לכן נמצא ה**א'** השולטת בפסוקים הראשונים של התורה למרות שה**ב'** פותחת את בראשית.⁵

4. (עיין במצעד האותיות הובא לעיל בפתיחה).

5. ועיין לעיל א' בבריאה.

ברכת אלוקים - יחס הא' לב'

הא' הוא גילוי של אלוקים בעולם הזה, שהוא [העוה"ז] הדום לרגליו [של הקב"ה] - והוא נברא ע"י הב', שהיא מדורה [מלשון מדור] ומעונה של הא'.

תפקידה של האות א בבריאה

גילוי הא' היא לביטוי בעולם על עצם הבריאה של אלוקים את השמים ואת הארץ, ועל יצירת המשך קיומו. דבר זה מתבטא ע"י הופעתה של האות א' במאמר הראשון: "יהי אור" - ואור זה הוא השפע הזורם מהא' אל הב', שפע של ברכה והצלחה לכל הנבראים.⁶

בעלי הסוד יודעים גם להסביר ששפע זה אינו רק שפע קיום גשמי, אלא שפע עליון של כוחות רוחניים היורדים מן הא' שהיא בבחינת כתר עליון אל הב', שהיא בבחינת החכמה העומדת בפרשת דרכים, כעין בית נתיבות ניצבה. וקולטת בקרבה את האור העליון להשפיע דרך הנתיבות אל האותיות הבאות אחריה.

השפע הזורם מהא' לב'

שפע זה, הנקלט אל תוך הב' אינו נקלט במישרין אל כל היצורים שבה, ובמיוחד לא באדם נזר הבריאה. ובוודאי לא לאחר שגורש מגן עדן, אלא הב' עם תכולת השפע פתוחה לפניו וקוראת לכל הבאים להתמלא מהשפע הזה המוקרן בה, ומי שזוכה בכך - קורנים אור פניו מזוי הא' לוק' ממעל, מעין זה אשר קלט משה רבנו על פניו.

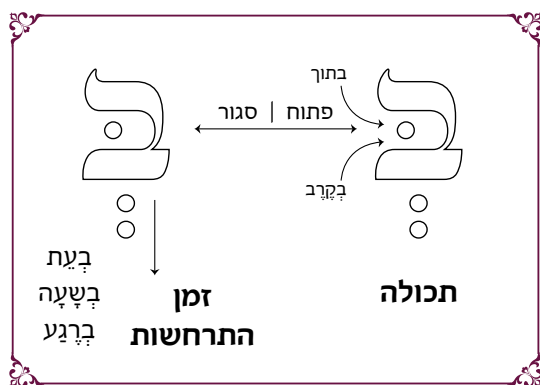
ואם אינו בא לקלוט את האור הרוחני, הרי הוא דומה לבהמה ולצומח, אשר יש להם קיום ע"י האור הגשמי המצמיח "ונתתי עשב בשדה לבהמתך ואכלת ושבעת".

6. (עיין מה שכתבנו בערך אכלה ואכלה).

ב' היא התחלת התורה, **ב'** היא התחלת הבריאה. לא נברא העולם אלא בתורה, האותיות שבהם ברא אלוקים את העולם - יצאו מהתורה לברוא עולם, וה**ב'** היא פותחת את התורה, היא פותחת את העולם, ויש בה פתיחות, בחירה חופשית לאדם, אם ירצה יכנס בה כבית תורה, כבית תפילה, כבית שזיו השכינה מצוי בו ואם לא ירצה יכנס בה כבית מרזח ייהנה וישבע את גופו, ישתכר וישכח את רישו⁷. ועיין בראשית (ט ט) נח שנטע כרם... [וַיִּשְׁתֶּה מִן הַיֵּין וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אָהֳלָה].

ב' בלשון ובמשמעות

לשון הקדש היא לשון התורה: התורה מורכבת מהאותיות שיצאו ממנה

לבריאה. כל אחת ממלאת את תפקידה בבריאת העולם ובחידושו "המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית". משם נכנסו שוב לתורה המילולית, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ומשם נפוצו המילים ללשון בפי הדוברים אותה והיא לשוננו. הרי יוצא מכאן שאות או מילה, אשר יש לה שימוש או תפקיד בלשון הוא נובע מעצם תפקידו בתורה ובבריאה.

בלימודנו כאן אנו צעדנו בכיוון ההפוך - הוא הכיוון המקורי: בדקנו מה היה תפקידה של **הב'** בבריאה - בתורה ועתה נעבור אי"ה מן התורה אל הלשון.

ב' התכלה - כגון: **בכלי יש... בדירה יש... וכדו'** היא **הב'**, אשר מצביעה מה יש בעצם בכלי, במוצר וכו'. היא מצביעה שיש בו משהו, הוא מכיל או יש בו חלל אשר יכול להכיל **ב'**. כאשר מצרפים את **הב'** אל העצם הרי חדרנו

7. משלי טו טו: תָּנוּ שֹׁכֵר לְאוֹבֵד וַיֵּין לְמָרִי נָפֵשׁ. יִשְׁתֶּה וַיִּשְׁכַּח רִישׁוֹ וַעֲמָלוֹ לֹא יִזְכֹּר עוֹד.

לתוכו - זו היא הב' עצמה שלמדנו, וזו היא תכונתה - תכולתה, ולכן בה נברא בִּית דירה לעולם, והיא מסמלת את העולם... זהו הצד הפתוח שלה.

ב' ההתחלה - כאשר אנו מוסיפים את הב' לזמן מסוים, הרי בזה ציינו שהזמן הזה התחיל, הצבענו על תחילת הזמן הזה - תחילתו המדויקת מאז התחיל לפעול. כגון: ראשית - זמן המציין את תחילת הדרך, בניגוד לאמצע. זמן זה אינו מודגש, שהוא התחלה של התחלה. וכן 'סוף' - זמן המציין את סוף הדרך, לא מודגש אם הוא תחילת הסוף או סוף כל סוף. ולא ניתן לו שום ציון של "זינוק", אם צרפנו אליו את הב' הרי הוא מתחיל לזנק.

ב ההתחלה

"בראשית בָּרָא" אומרים חז"ל פירושו בראשית בְּרָא, הוא הראשית של הבריאה, זהו הזינוק של הוצאת הכח לפועל.

ניקח לדוגמא משפט: "כרגע נמצא האדם אצלי" או "שב רגע ואדבר אליך" - משמעותו של ה'רגע' במשפטים אלו משמש כביטוי לזמן קצר - שב זמן קצר ואדבר אליך, אך אין הכוונה למשמעות המדויקת של המילה רגע, שהיא רגע אחד ותו לא.

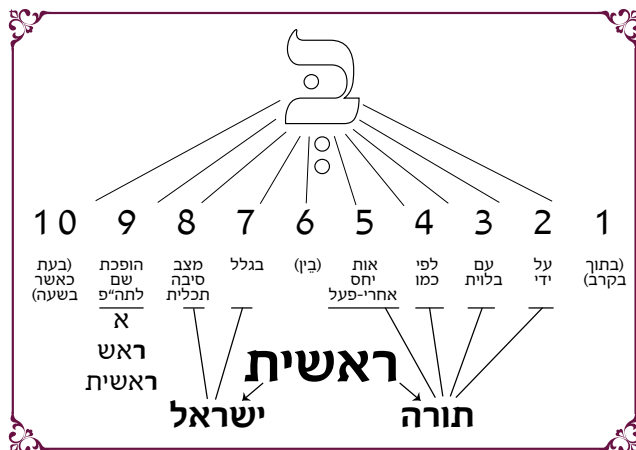
דהיינו שבמפשטים מסוג זה הרגע אינו מדויק, ואינו מופעל - "הרגע" אינו פעיל, אולם אם אמרתי "ברגע זה יצא מן הבית" הרי נתתי את אות הזינוק, ציינתי את הרגע הפעיל, הרגע המסוים. והמשמעות היא שממש כעת יצא מן הבית.

דוגמא נוספת להבנת הענין. "סוף שיחתנו הייתה על..." - משמעות המשפט היא על דברים שונים אשר נאמרו בחלק האחרון של השיחה, אך אם אומר "בסוף אמר לי שלום" הרי זהו סיום וסיכום הדבר האחרון. וזה בעצם ההבדל הדק והגדול בין שימוש הב' והב' בין "כחצות הלילה" לבין "בחצות", כחצות לא מדבר על רגע מסוים - רגע הווה - פעיל, אלא על אזור זמן. ואילו בחצות מדבר על רגע החצות- רגע פעיל.

כלומר פן זה של הב' מתבטא בסגירות שלה לאחר ובפתיחות שלה לצד הקדמי. כאומר שהב' אינה מדברת על הרגע שעבר אלא מורה על הרגע הפעיל מכאן קדימה, מנקודת הזינוק.

ב' כאות שימוש בלשון הקדש

כאשר אנו פותחים את המילון בהגה הראשון של ב', אנו מוצאים עשרה אופנים של שימוש בב' כדי לתת משמעויות שונות ויחסים שונים לפועל ולשם. להלן סיכמנו והעתקנו את הנ"ל מתוך המילון (בסדר שונה במקצת).⁸

עשרה
אופנים של
שימוש בב'

ואלו הם:

1: ב' התכולה- בתוך, בקרב.

2: על ידי.

3: ב' עזר נלווה- עם בלויית.

4: ב' הדוגמא - לפי כמו.

5: אות יחס אחרי פעל.

6: ב'ין.

7: בגלל.

8: מצב, סיבה - תכלית.

9: הופכת שם לתכלית הפועל.

10: ב' ההתחלה- בעת, כאשר, בשעה.

8. האופנים מספר 1, 10 נידונו בעמ' הקודם ובאופן מספר 6 נדון אי"ה בדף הבא.

המקור
לכל עשרת
האופנים
של
שימוש
בב' טמון
במילה
בראשית

והנה מה רבה ההפתעה שכל האופנים הנ"ל, המצויים היום בשפתינו, ומוצאים מן הלשון בתנ"ך (כפי הדוגמאות המובאות במילון), מצאנו להם את המקור הראשון בתנ"ך, שהוא בהופעה של הב' הראשונה בתורה - בבריאה - במילה **בראשית**. חז"ל הבחינו בעין פקוחה (ללא מילון וללא תרשימים) מה טמון בכוחה של הב', ומה משמעותה של ראשית, וצירפו את הב' לראשית וסכמו את המשמעות כדלקמן:

א. העולם נברא בשביל **התורה** שנקראת **ראשית** דרכו. (משלי ח)

ב. העולם נברא בשביל **ישראל** שנקראו **ראשית** תבואתה. (ירמיהו ב)

דהיינו: שחז"ל פרשו את הב' בבראשית כ - ב' שימוש במובן התכלית, וכך קראו את הפסוק: **'בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ'**. ב - בשביל **הראשית** שזה התורה או ישראל **ברא אלוקים את השמים ואת הארץ**. (אופן 8).

ג. בעיון נוסף - אמרו חז"ל על התורה, אשר קדמה ל"בראשית" ובשבילה ברא אלוקים את העולם ב - א', כביכול הקב"ה עיין בתורה וברא את העולם (הסתכל באוריתא וברא עלמא - מדרש רבה תחילת בראשית), להבדיל אלף הבדלות, כבנאי אשר מעיין בתכנית האדריכלית, ובונה כרשום בה את הבית.

והיינו שעל ידי התורה נברא העולם. על ידי העיון בה.

אי לכך הב' משמשת בכל המובנים הנ"ל באופנים 1-5.

לאמר: א. **בתורה** - העולם נברא באמצעות התורה (5). וכמותה (4). עמה ובלויתה - בעיון בה (3).

ב. **בישראל** - בגלל ישראל (7). כדי שישראל יקימו ויגשימו את התורה לתכלית זו (8). ברא אלוקים את השמים ואת הארץ.

באשר לאופן 9 כבר כתבנו באות א' כי הא' - המסמל אלוקים. קדם לכל

קדם וראשון לכל ראשית, הוא יצר את ה"ראש" - היסוד לבריאת העולם לראשית. דהיינו א' - ראש - (שם עצם) - ראשית. בצירוף הב' - בראשית - הפך הראש לראשית לפעולת הבריאה, דהיינו: יצא הכח א' - ראש - ראשית אל הפועל בראשית.

הנה כך נוכחנו לדעת שיסוד פעולתה של הב' בלשון הקודש היא אשר היה בכוחה ב"בראשית" - בבריאה שנעשתה על ידה.

בחכמה ובתבונה

בין - בין

בב' נברא העולם, הכיצד? האות ב' טומנת בחובה כשרים שונים, אשר מתבטאים בקשרים שלה עם אותיות אחרות, כדי ליצור איתם מושגים בבנין ויצירה: אחד הקשרים המובהקים של הב' היא עם האותיות י - ן יחדיו הם יוצרים את המילה - בין. שהיא בעלת שני משמעויות חשובות: בין - בין אשר ההבדל ביניהם הוא נקודה אחת בלבד (בניקוד חיריק או צירה), לכן גם השנייה נובעת כ"פועל יוצא" מן הראשונה, כפי שיוסבר להלן:

"בחכמה
יבנה
בית
ובתבונה
יתכונן"
(משלי כ"ד,
ג')

ב + י + ן מי הם המחוברים המכובדים הנ"ל של הב' ?

י - היא אות היסוד של כל האותיות, אות אשר בה יצר ה' את העולמות העליונים כמאמר הכתוב "כי בי - ה' צור עולמים". [כלומר כי באותיות י ה יצר את העולמים].

ן - בגימטריה חמישים, חמישים - שערי הבינה, אשר רק אלוקים מכיל אותם - וזה הנקרא בינה עליונה.

כאשר הב' מצטרפת אליהן נוצר המושג בין או בין-ה שילוב של בין - ה כאומר תבונת ה' [בין מלשון תבונה, ה- ה'].

יען
שאלת...
לך הבין...
הנה נתתי
לך לב
חכם ונבון

במה מתבטאת תכונה זו של יצירה ובינה?
א. בבריאת העולם. ב. בקיומו של העולם.
א. בבריאת העולם כיצד? בחוכמה עליונה
תוכנן העולם - ב' שהיא התוכנית, היא
התורה (עין דף קודם). וכי תמצא בית כ"כ
נאה ללא תכנון? אלא "שאו מרום עינכם
וראו מי ברא אלה", רק חכמתו של ה'
המכונה "מי", יכולה לתכנן ולבצע את
"אלה".

כיצד עשה זאת? בתבונה המתבטאת
בכח ההבדלה, וזה הכוונה שב' ברא
את העולם דהיינו: בין - בין ע' תבונה
המבטאת בהבדלה בין לבין (ועין בדף הבא).

ב. תכונה זו של תבונה מתבטאת אף בקיום העולם, כי הרי כל המטרה של
בריאת העולם ושלשמה נברא האדם היא כדי שיוכל להבדיל בין טוב לרע.
ומי שיוודע להבדיל יש לו בינה.

ולשם כך מסופר לנו על בריאת העולם ב', כדי שתדע אתה שלמענך נברא
העולם, להיות נבון ולהבדיל בין טוב לרע ורק כך תקיים את העולם.

בתוך ובין

"ובתבונתו
נטה
שמים"
(ירמיהו ה, י')

אות השימוש ב' יש בכוחה
להצביע על תכולתה,
על חדירה לפני ולפנים,
וכאשר היא מצטרפת אל
המילה "תוך", שהיא עצמה
מצביע על זאת: פנים,

דעת

אתה חונן לאדם

בינה

ומלמד לאנוש

אתה חוננתנו יהוה אלהינו, מדע והשכל.
אתה אמרת להבדיל בין קדש לחול, ובין
אור לחשך, ובין ישראל לעמים, ובין יום
השביעי לששת ימי המעשה. כשם שהבדלתנו
יהוה אלהינו מעמי הארצות וממשפחות
האדם, כך פדנו והצילנו משטן רע, ומפגע
רע, ומקל גזרות קשות ורעות המתרגשות לבוא
בעולם.

בינה ודעת

וחננו מאתך חכמה

הדעת

ברוך אתה יהוה חונן

ל בין

ה האור

ב לבן

ד החשך

י בין

ל היום

ל בין

ה הלילה

בין

ויהי מבדיל

בן מים למים

ויבדל בין המים

ובין המים

(בראשית א' ה-ט)

ב תוך

יה

רקיע

בתוך

המים

אמצע, מרכז, היא עושה את החדירה, או הכניסה לאותה פנימיות לפעילה,

יש למים תוך - יש אפשרות חדירה. דהיינו: אפשר לחדור לתוכם ולבצע בתוכם פעולה כלשהיא, ביצוע כזה מפריד ושוסע ויוצר תוך, התוך יכול להתרחב וליצור הבדל בין לבין. כלומר: כדי להבדיל יש להגיע בתוך, ליצור תוך ובעקבותיו הבדלה בין לבין.

הנה כזה תאורה של ה' בבריאה בבראשית: בראשית הבריאה, העולם היה מים "ורוח אלוקים מרחפת על פני המים..."

בראשונה השתמש אלוקים באות א' - "ויהי אור". ואז הוא אותו השטח אשר רוח אלוקים מרחפת עליו.

לאחר מכן עשה פעולה בתוך המים, בב', במטרה להבדיל בין מים למים וליצור ביניהם רקיע, כדברי המדרש "יהי רקיע בתוך המים" - בינם ובינותם. (ב"ר ד) כלומר ליצור את שטח הביניים בינתיים (בין המים העליונים והתחתונים).

ברכת הבדלה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם,
המבדיל

בין קדש _____ לחל
ובין אור _____ לחשך,
ובין ישראֵל _____ לעמים
ובין יום השביעי _____ לששת ימי
המַעֲשֶׂה.

ברוך אתה יהוה, המבדיל
בין קדש _____ לחל.

פעולת ההבדלה נמשכה: גם באור: "בין האור ובין החשך" - שלא ישמשו בערבוביה. (עיין רש"י במקום) בין היום לבין הלילה, בין המאור הקטן והמאור הגדול.

וכל זאת למה לנו לדעת? וכי מתוך זה באמת נדע כיצד נברא העולם? אלא כמאמר חז"ל "אשר ברא אלוקים לעשות" - תדע מה שברא אלוקים, כדי שתדע מה עליך לעשות, אף אתה: הווי מבדיל בין קודש לחול, בין מותר לאסור, בין טוב

לרע, בין חיים ומוות, דע כי לא הבדיל אלוקים אלא למען ישראל, וזו עיקר ההבדלה בין ישראל לעמים, ועל הבדלה זו עלינו לשמור כדי שהעולם לא יחזור חלילה לתוהו ובהו.

בוהו

מהו תוהו ומהו בוהו?

האם הם ביטויים נרדפים?

מה משמעותם ואיזה מצב באים הם לציין?

ע"פ סקר פרשני שטחי אפשר לסכם:

"והארץ הייתה תוהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלוקים מרחפת על פני המים"

א. יש הסוברים שאומנם כן: הם ביטויים נרדפים, ומשמעות שניהם היא שממה וריקנות.

ואם תשאל הרי הנושא עליו נאמר תוהו ובהו הוא הארץ - "והארץ היתה תוהו ובהו". והרי הארץ היא ה"יש", אשר כבר נבראה מ"אין", וכמאמר הכתוב "בראשית ברא אלוקים...ואת הארץ" והכיצד יתכן לדבר על ה"יש" בלשון של ריקנות ושממה?

משיבים הם שכוונת הכתוב "והארץ היתה תוהו ובהו - עוד קודם שנבראה, ועל אף שבכתוב מפורש 'בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ' ורק לאחר מכן 'והארץ היתה תוהו ובהו'.

על כך הם משיבים שפירושו של הבראשית הוא לא מלשון התחלה אלא לפני שברא את השמים ואת הארץ אז והארץ היתה תוהו ובהו. בראשית - לפני הראשית.

ואחרים מפרשים שהריקנות ושממה נסוב על שיממון הארץ מיושביה:

מאדם, בעלי חיים, וכל המצוי עליה הוא כמדבר שממה. (עיין תרגום יונתן וירושלמי).

תוהו
ובהו שני
מבצים
שונים

ב. יש הסוברים, שאין הם ביטויים נרדפים, אלא יש כאן שני מצבים שונים המציינים התפתחות: בראשונה - תוהו - חומר ללא צורה - חומר היולי - והלביש אותה הקב"ה בהו דהיינו: צורה, אשר התפצלה לרוח מים וכו'. (עיין פרוש הרמב"ן).

"ורוח אלוקים מרחפת על פני המים" גם תאור זה ניתן לפרשנות: מהו רוח אלוקים? האם זה כינוי לאלוקים - כמו שכתב רש"י: "כסא הכבוד עומד באוויר ומרחף"

או שמא הכוונה לרוח מאת אלוקים - דהיינו: אויר שברא אלוקים - מנשבת על פני המים. (אונקלוס)

בין כך ובין כך מודגשת נוכחותו של הקב"ה ביצירה - בבריאה: בוהו - בו [בבריאה] - הו [הוא- הקב"ה].

לא באנו להתעמק ולפרש מקראות קשים אלה אליבא דפרשנות המקרא, אלא לסייע לה ע"י התבוננות בלשון הקודש, לאחר שהכרנו כמה יסודות הטמונים באותיות ובמילים הנ"ל. ננתח את הביטויים כדלקמן:

א. אם נחלק את המילים להברות נקבל תו - הו, בו - הו [כלומר הבהרות מקבילות] **ב.** ההבדל בין שתי המילים הוא: הראשונה בת' והשנייה בב'.

הברה השנייה המשותפת להן היא הו - שתי האותיות המרכזיות בשמו של הקדוש ברוך הוא. ומי שמבין מהו "אני והו הושיע - נא" (מתוך תפילות הושענא רבא) יבין שהוא כינוי שלם להקב"ה.

ג. ובניתוח מעמיק יותר: מהו ההבדל בין ת' לבין ב'? מסופר בזהר: כשנכנסו האותיות בזו אחר זו להציע להקב"ה שיברא בהם את העולם (בתחילה). באה התיו ואמרה: אני חותמת את המילה אמ"ת - ראוי לברוא בי את העולם. אמר לה הקב"ה: הואיל ואת האות הסוגרת (האחרונה) בתיבת מוות אין כדאי לברוא בך את העולם.

נכנסה אות ב' ואמרה: רצונך לברוא בי את העולם, שבי מברכים לך העליונים והתחתונים? אמר לה הקב"ה בך בוודאי אברא את העולם, ואת תהיי הפתיחה לפתוח העולם (תרגום חופשי בדילוגים).

אכן ה' מסיימת את הנבראים ומחזירה אותם למקורם: את הנפשות לכסא הכבוד ל"הו", ואת החומר היא מחזירה לאדמה, ואם יש מוות גם לעולם הדומם, הרי הוא חוזר לתו - הו, דהיינו: חוזר להיות חומר היולי, או אפילו ל"אין" והוא תהו - סוף. וזהו שאמר ה' לתיו שהיא האות הסוגרת בתיבת מוות. כי התיו היא מחד הסוף של כל הנבראים אך מאידך הסוף גם מצביע על ההתחלה שהייתה תהו - לפני הבריאה.

לעומתה ה' היא את הברכה, המסמלת את השפע היורד מהאב הבורא, היוצר את עולמו יש מאין, מעצב אותו - ומרכיב אותו כדי שיהיה לו קיום, ולכן לא רק "רוח אלוקים" מרחפת, אלא כל ה"יש", בו - הו, כלומר יש בו "רוח אלוקים" שמעצב אותו ונותן לו את הקיום כחומר בעל אנרגיה, דהיינו: להוציא מחומר היולי - תהו ולהעבירו לבוהו - חומר אשר מכיל כח אחיזה אלקטרוני, כח משיכה מרכזי ומגנטי, כח אנרגי אגור וכו' וכו'.

זוהי הנוכחות של ה"הו" בחומר ה"בו" אשר בלעדיו לא יהיה שמים וארץ - שהם הכנה לשלב השלישי אשר בו תלה אלוקים את המאורות והכוכבים בשמים דהיינו: המשיכה הבין כוכבית וכו'.

אי לכך אפשר להבין את הפסוק בישעיהו (לד יא) "ונטה עליה קו תהו ואבני בוהו", וכפי שמפורש פסוק זה בספר היצירה ובמסכת חגיגה (יב). ומפורש ע" פרשנים שונים: א. קו ירק של תהו כלומר קו דק ולא מעוצב אלא היולי. ב. אבני בוהו "אבנים מפולמות" דהיינו בעלי צורה ואנרגיה (ואינו סובל פרוש אחר לדעתי).

ואומנם הפסוק הבא והאחרון בתנ"ך הדן בעניין זה אינו עולה בקנה אחד עם הנ"ל "ראיתי את הארץ והנה תהו ובוהו" (ירמיהו ד, כג) דהיינו שבפסוק זה נדמה כי הבוהו הוא שם נרדף לתהו ומלשון שממה וריקנות, (ומכאן יצא כנראה גם הביטוי השגרתי בלשוננו תהו ובוהו). אך יתכן מאוד שהוא הועתק מבראשית ללא פרשנות.

מלבד שני פסוקים אלה המתייחסים לתהו ובוהו (לשניהם כצמד), מצאנו פסוקים רבים (כ-17) המשתמשים בלשון תהו כשמדברים על דברים חסרי ערך אך רק בלשון תהו מבלי הצירוף של בוהו. ויש להתבונן האם אין זה מוכיח שנביאנו לא ראו בבוהו ביטוי נרדף לתהו?

מעניינת גם ההתפתחות הלשונית במשפט בוהו: **בה** - **בו**, מילים המצביעות על **תכולה** של "יש" **לא ידוע**. בוהו משמעותו משתומם. על משקל תוהו, ושניהם - בוהו ותוהו מקורם בתוהו ובוהו כביטויים נרדפים, המצביעים על השתוממות (שעמום) - מצב של תדהמה - **פסיביות**.

והנה כל זאת **בלשונו**, אך בתנ"ך לא נמצאים ביטויים אלה כשבאים לבטאות השתוממות. לעומתם נמצא 'בהל' - 'בהלה' וכו' - מצב של **פעולה** מהירה חפוזה וכו', והיא התפתחות של בוהו. וכאמור שאין בוהו מילה נרדפת לתוהו שמשמעותה שיממון, אלא היא בעלת משמעות בפני עצמה והיא חומר וצורה.

אי לכך אפשר להסיק מסקנות שהביטוי בהו אינו ביטוי תקשורתי, ואינו תיאור שם מצוי, אלא מושג ערכי עליון השייך לעולם הנברא ע"י הקב"ה, אשר כדאי להתבונן בו.

יהי אור

אחר מצב הבריאה הראשונה (יש מאין) של השמים והארץ. הארץ הייתה **תוהו** ו**בוהו** - כל זאת ללא מאמר קל, אלא רק בנוכחותו, עד שהופיע מאמר קל הראשון 'יהי אור'.

הבהיק
והבהיר את
היקום

ויהי אור. אור הוא השפע העליון מאת אלוקים הבא דרך המאור הגדול עלי אדמה ולכן שמו מצוין ב- **א'**. [המסמלת כאמור - אלוקים]

עולמנו זה עלי ארץ, מקום קבלת השפע העליון, נברא בב' אשר מקבלת את

ויאמר אלקים יהי	
אור	
בהיר	
בהיר הוא בשחקים (איוב ל"א)	
בהק	
תהו	בהו
חשך	בהיר
תהם	בהק

השפע מהא¹⁰, אי לכך האור, כאשר מגיע למטה על הארץ, הוא עובר שחקים [בדרכו לארץ] והוא מבהיר את השחקים כנאמר (איוב ל"א) 'בהיר הוא [א- אלוקים] בשחקים' ומגיע ארצה ומבהיק את הארץ האפילה, (על כן כתם בהיר על רקע כהה נקרא: בהרת).

ונסביר את דברינו הכיצד אור נהפך ל- בהיר?

בהשוואה שטחית נמצא, שאומנם הבדלים בין אור לבין בהיר הם: במקום א - ה במקום ו - י ובתוספת ב. הבדל המשאיר את האותיות באותו

תהום: א - שפע עליון שהופך לה' בהבראם - בה' ברא אלוקים שמים וארץ (ועיין מה שנכתוב אי"ה באות ה') ו - שהוא הקו הארוך של הי'.

הנה כך בווה הפך לבהיר: לאחר שהארץ נתעצבה ועמדה, הייתה חשוכה במצב של בווה, ועתה הפכה להיות בהירה ומבהיקה, במאמר ה' יהי אור - בהיר. ולכן אין זה פלא שסדר המילים במילון הוא בווה - בהול - בהוק - בהיר - סדר המראה על התפתחות העולם שנברא באותיות.

אגב מה שכתבנו לעיל והבדלנו בין תווה לבווה שהתווה מסמל את הסוף של כל הנבראים והעדר שקודם הבריאה, ואילו הבווה מסמל את החיות והצורה של הבריאה, נוכל כאן להבחין שאכן מתווה ת' (סגורה) מתפתחים המושגים חשך (ח' סגורה - וע"כ נכתוב אי"ה באות ה') ותהום (ת' סגורה ופ' - סגורה, סגור מסביב) כמו שנאמר (בראשית ב) "וחשך על פני תהום". ואילו מבווה שהיא פתוחה מטבעה (ב' פתוחה) יוצא ממנה: בוהק, בהיר, מילים פתוחות מבהיקות ובהירות.

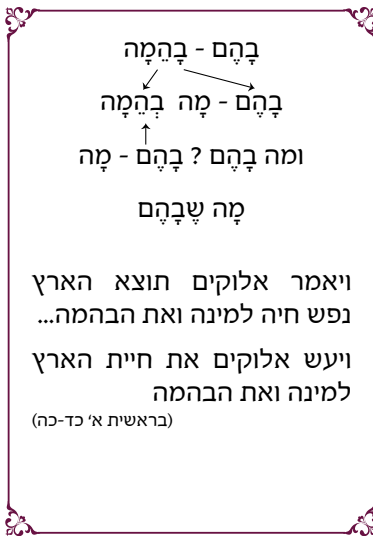
10. (ועיין בעמוד סה).

בְּהֵמָה

מהי ומה מקור שמה?

בהמה
שמה מעיד
על מהותה

החיה והבהמה נבראו בצורה קיבוצית ולא יחידנית כמו האדם, לכן גם שמה של הבהמה הוא שם קיבוצי במקורו "בהם". המילה בהם (עם ב' השימוש ב-הם) מציינת את תוכם: שלהם - יש בהם, ובכדי להדגיש את היש בהם בתוכם, באה ההדגשה העתיקה בתוספת "ה" בסוף המילה בְּהֵמָה, דהיינו כאומר: **ה בהם - ה"יש" נמצא בודאי בהם - בתוכם.**

חז"ל, דורשי השמות, חלקו מילה זו לשתיים (למרות שאין ה"מ" נכפלת ע"י דגש) בהמה: בהם - מה, כדי להפוך שם זה לתמיהה, אשר תשובתה בתוכה. וכך היא המשמעות של המילה בהמה.

1. **נתון:** בהם - מה - יש בהם.

2. **שאלה:** בהם - מה - מה בהם? [מהסוף להתחלה].

3. **תשובה:** בהם - מה - מה שיש בהם, - כל ה"יש" נמצא כבר בהם. [כלומר בשונה מהאדם שיש לו גם נשמה שנוספה לו לאחר ברייתו מהאדמה, לבהמה אין יותר ממה שהיה לה בשעת ברייתה גוף ונפש בלבד]. (פירוט ה"יש" בהם תמצא להלן)

אם נעיין היטב בתורה בפסוקים של בריאת העולם. נמצא **שהארץ** הוציאה נפש חיה - כשם שהוציאה הדשא והעשב, אך להבדיל בינם לבין הנפש חיה. נאמר אמנם בבריאת הצומח "**תדשא** הארץ דשא" (בראשית א יא) ואילו בבריאת הבהמה נאמר (בראשית א כד) "**תוצא** הארץ נפש חיה" ויש הבדל!

כלומר: כאשר ברא הקב"ה את הארץ, ברא בה כל מה שעליה, וכל אשר

עתיד להיות עליה היה בתוכה וכולה חכתה למאמר אלוקים, כדי שתוציא אותם. (ועיין להלן הניגוד לבריאת האדם).

יתרה מזו: אם האדמה הוציאה עשב, וגדל העשב אחרי הוצאתו, והתפתח- עשה פרי וזרע והתרבה, הוא וכל היוצא ממנו כבר היה מוכן בכל הכוח (הפוטנציאל) ברגע הוצאתו ואין בכוחו עצמו לשנות ולהשתנות אלא בעקבות התנאים הגלומים בתוכו.

כך גם הבהמה: אחרי שהארץ הוציאה אותה כנפש חיה (גדולה או קטנה) הייתה היא עם הכוח לחיות דהיינו כוחה חיותה ונפשה היה בהם - בְּהֵמָה.

וזאת גם לדורות: העגל הנולד דומה ושווה בשכלו האינסטינקטיבי ובכוחו החיותי - תבונתו כאמו לכל דבר. התפתחותו מעתה והלאה תהיה גופנית בלבד והאינסטינקטים השכליים יתפתחו בהתפתחות גופנית בלבד. אם היא עגלה משולשת היא גדולה פי שלוש בגוף, אך לא בנפש.

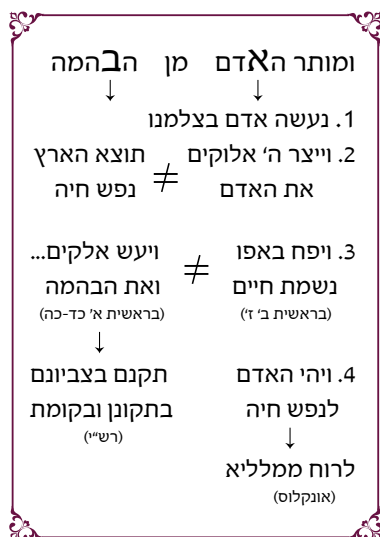
הבהמה היא נפש חיה "כי הדם הוא הנפש" (ויקרא יז יט) ודם יש לה, אך חסרה נשמה, אי לכך אין שם מתאים יותר מאשר בהמה כדי לתאר מה יש בהם, ואין שפה אחרת יכולה לתאר בשם בע"ח את מהותו, לא בשם הכולל שלהם, ולא בשם הפרטי שלהם.

אדם ובהמה

לאחר שנתחנו את השם אדם (עיין עמוד 6-8) ואת השם בהמה (עיין לעיל) הגיע עת ההשוואה וההבדלה.

אכן, ההבדל העקרוני, אשר מתבטא בשם ובתיאור בריאתם בתורה הוא: אדם נברא ב-א', ובהמה ב-ב'. דהיינו: האדם הוא חלק אלוק' ממעל, נשמתו הייתה באוצר הנשמות מתחת כסא הכבוד לפני בריאת העולם, ותשוב אליו אחרי מותו עד עולם. היא נתונה בגופו הארצי כל עוד הוא חי, והיא חלק אלוק' ממעל, ואילו בהמה היא בריאה אשר נבראה בעולם הבראשית, בבריאת שמים וארץ, בנפש חיה.

ההבדל בין האדם לבהמה מתבטא בשם ובתיאור בריאתם בתורה

זהו החילוק באופן כללי ואידך זיל גמור - כאשר יוסבר להלן.

אם נשווה את תיאור הבריאה של האדם ושל הבהמה, נבחין היטב בהבדלים:

ההבדלים
בתיאור
בריאת
האדם
והבהמה
בתורה

1. **בריאתו של האדם לא הייתה כלולה** בבריאה הכללית של שמים וארץ, אלא תכנון ובריאה מיוחדת, ככתוב: "ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרומש על הארץ: **ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו ונקבה ברא אתם**" (בראשית א, כו - כז)

2. **יצירת גופו של האדם נעשתה - כביכול - ע"י הקב"ה בעצמו, למרות שוא מן העפר ככתוב: "וייצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה"** (בראשית ב, ד) לעומת הבהמה שבריאתה הייתה כלולה בבריאת הארץ, **ובמאמר אלוקים הוציאה הארץ אותם.** (וכמבואר לעיל).

3. **יש באדם השלמת יצירה שהיא עיקרית בו** (ולצורכה נוצר הכלי, שהוא הגוף המחזיק בה) והיא הנשמה, שנאמר "ויפח באפיו נשמת חיים" (שם, שם, שם) **ובבהמה לאחר שהוציאה הארץ אותה** (גופה ונפשה) נאמר (בראשית א כה) **'ויעש אלוקים' דהיינו: תקנם בצביונם בתקונן ובקומתן, כלומר: - והבדיל - אלף הבדלות - כאדם המקבל שתיל, בוחר לו את המקום הנאה לו, שותל אותו ומישר אותו, כדי שייקלט (תיאום אקולוגי וביאטרפי).**

4. **עיקר ההבדל הוא בתוצאה - "נפש חיה" נאמר על האדם ועל הבהמה, כי כך הם נבראו ב"נפש חיה", אשר נמצאת בגוף גשמי, אך הבהמה נוצרה כ"נפש חיה" וכך בהיותה עומדת עד מותה. ואילו באדם נאמר א. "וייצר..." יצירת הגוף. ב. ויפח באפיו נשמת חיים - צרוף הנשמה. ג. כתוצאה של**

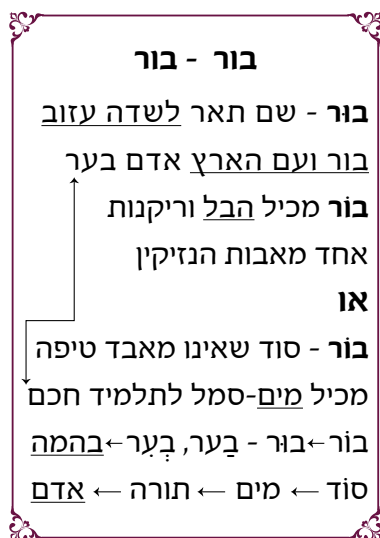
צרוף שני אלו "ויהי האדם לנפש חיה" דהיינו: נפש חיה, אשר היא צרוף של גוף ונשמה, ואינה דומה כלל ל"נפש חיה" הנאמר בבהמה, שמשמעותה היא לדם אשר בבשר ("כי הדם הוא הנפש" - דברים יב כג) וע"כ מתרגם אונקלוס בנפש חיה של האדם - לרוח ממללא, רוח מדברת, דוברת, משכלת ומתקדמת, (בראשית ב, ז) כי הנפש היא ה"אדם" אשר לעליון ידמה (ועיין עמוד 6-7),

אכן, הוכחה ברורה ששמות הנבראים מכילים את מהותם הנובעת מטבעם, וממקור בריאתם ותכליתם - זהו אופיה של לשון הקדש.

בור

הַבִּית פתוחה לַבְּחִירָה לאדם, וסגורה בַּהֵם - בהמה. [כלומר האות ם הסגורה מכל עבריה, שנמצאת במילה בַּהֵם הנגזרת מבהמה כאמור. מסמלת את חוסר הבחירה של הבהמה.]

בור ובור
נוצרים
מפתיחות
האותיות

בהתחבר ב' עם ו' ר' שהם האותיות הפתוחות ביותר, הכל פתוח, נוצרת המילה בור שהיא בעלת שני משמעויות אשר ההבדל ביניהם הוא אפילו לא בנקודה, אלא במיקום הנקודה, אם תשים אותה למעלה הרי לפניך בור, אם תשים אותה בצד הרי לפניך בור, בין כך ובין כך הבחירה ביניהם קשה: מן הפח אל הפחת - לא טוב להיות פְּחוּת, בור, אך לפול לבור זה מסוכן מאוד, אז אולי מוטב לא להסתכן ולהישאר בור...

אכן זוהי הבחירה הקשה, שנתנה לאדם: הכל פתוח לפניך, אומנם נבראת אדם ולא בהמה, אך בבחירתך תבחר אם להידמות לבהמה, או לצלם ודמות בו נבראת כאדם.

אם תישאר בור כשדה עזוב - "איש בָּעֵר לא ידע וכסיל לא יבין את זאת" (תהלים צב ז) [כלומר איש ריק שומם מדעת לא יבין את זאת] - ובמקרה הטוב תהיה כ"בָּעֵר" - בהמה, ואם כך תבער מדעת, הרי שהבור יהפוך אף לבור להיות מזיק לאחרים ולא מועיל, כי הוא ריק וכבהמה שהכל בה הָבֵל - לכן יכול להיות מזיק לאחרים.

אך אם תבחר בבור ותוציא את הָבֵל, תסוד אותו בסיד, ותצפה לגשם ומטר שימלאו אותו, ומן השמים יבורך, יתמלא מים, ואין מים אלא תורה, הרי תהיה כ"בור סוד שאינו מאבד טיפה" (אבות פ"ב מ"ח). תימשל לתלמיד חכם הדולה ומשקה אחרים מבורו, ומקומו אינו בשדה בור, אלא בשדה שלחין, כי אין בו הבל ולא יגיע למעשי הבל, כי לא יבהל כבהמה, אלא כאדם, שאי אפשר לומר עליו "ומותר האדם מן הבהמה אין, כי הכל הבל" (קהלת ג יט) לא על בור זה אמר כך קהלת.

הבושה

שני פנים לבושה והתורה מלמדת לשאת את הבושה בכבוד

הבושה היא אחת התגובות המוסריות של האדם (המשכיל), אשר משמשת לו כתריס בפני הפורענות לעצמו ולאחרים.

אך מאידך היא כחרב פיפיות: יכול אדם להסתירה והיא תמנע ממנו להיות חופשי ומשוחרר, תכבול את מעשיו, ומצפונו ייסר אותו. או שבכדי להשתחרר ממנה ישליכה על הזולת כדי לחלץ את עצמו.

תורתנו מלמדת אותנו להתבייש ולא להתבושש לשאת את הבושה בכבוד, להודות על האמת, אך בשום פנים ואופן לא להוביש.

בוש בושש

הוביש (התביש) התבושש

1. בוש "גם בוש לא יבושו

גם הכלים לא ידעו (ירמיהו ו' טו)

"ויחילו עד בוש" (שופטים ג' כה)

2. בושש "ורא העם כי בשש משה (שמות לב' א')

"מדוע בושש רכבו לבוא" (שופטים ה' כח)

3. הוביש "כן הובישו בית ישראל (ירמיהו ב' כו)

"הובשת האם את פני כל עבדיך (שמי"ב י"ו)

"הובשת הגפן התאננה אמללה" (יואל א' יב)

4. התבושש ויהא שניה ערומים... ולא התבוששו (בראשית ב' כה)

חז"ל: יהודה בא הודה ולא בוש (סוטה ז)

נח לו לאדם להשרף באש ולא ולבא פני חברו ברבים

הבושה באה לאדם עם החטא והדעת, כי לפני שאכלו אדם וחוה מעץ הדעת "היו ערומים ולא יתבוששו", לאחר אכילתם נחבאו בגן ובושה כיסתה את פניהם ומערומיהם מעצמת החטא, ולשמע קול האלוקים המתהלך בגן התבוששו. זוהי דעת טוב ורע, זה מחירה. ויש לשאתה, אם נכשלים חלילה בחטא, או כדי להימנע מהחטא.

1. כל מי שיכול להתבייש ונושא את חרפתו - סימן שהוא בדרך התשובה, ומי שאינו יודע להתבייש הוא מחוץ לגדר קבלת האשם, עד כדי כך, שדומה לבהמה שאין לה בושה, ומי שמביש את הזולת כדי להסיר את בושתו - נבל שאין לו תקנה.

2. בניתוח מעמיק יותר בנפש המתבייש נמצא שהבוש (אם אינו צדיק אך גם לא רשע) נכנס לאדישות ולחוסר יוזמה, כדי לדחות את הבושה ממנו ומחוסר יכולת לשאתה, דהיינו: **בושש**, מחכה שהזמן יעבור אולי יגאל ע"י העברת הזמן. ע"כ משבח יעקב אבינו (ברמז) את בנו יהודה על מעשה תמר, שהודה ולא בוש ואף לא התבושש, כי אם היה בושש מלהודות הייתה תמר כלתו עולה על המוקד וכבודו לכאורה היה ניצל, והוא שאמר: (בראשית מט ט) "מטרף בני עלית כרע רבץ כארי וכלביא מי יקימנו" (ועיין פ. רש"י שם)

וכך מסכמים חז"ל: יהודה בא, הודה ולא בוש, וכן תמר בצדקותה הייתה מוכנה להישרף באש ולא להלבין פני חמיה ברבים כנאמר (בראשית מט כה) **היא מוצאת**. לישרף (רש"י): **והיא שלחה אל חמיה**. לא רצתה להלבין פניו, ולומר ממך אני מעוברת, אלא לאיש אשר אלה לו, אמרה, אם יודה מעצמו, יודה, ואם לאו, ישרפוני ואל אלבין פניו, מכאן אמרו חז"ל (ב"ק נט) הלכה, מוטב שיפיל אדם את עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. (רש"י)

3. **מי יכול לעמוד בדרגתה של "ענקיים" הללו ומי יכול להיות כיהודה ותמר**, שזכו להקים את מלכות בית דוד, אך אם אין האדם יכול לעמוד בזה, והוא מביש אחרים. הרי סופו ידוע לנו בסדר המילים.

מביש - רב משמעות: מכלים, מלבין פני חברו, מגלגל אשמתו על אחרים וכו' מאכזב. ובסופו של דבר נותר בודד כעץ יבש, אומלל.

המסקנה שלשון הקודש מוליכה את האדם בסדר המילים שהוא סדר תורה: אין זו בושה **להתבייש**, ואין **להתבושש** להודות על האמת ולשאת את האשם, ומוטב להישרף באש ולא **להוביש**.

עתה נתבונן כיצד רואים את כל הנ"ל בסדר התפתחות המילים ובמעבר הפועל מבנין לבנין.

1. **הבושה** היא תגובה חיובית לנכשל במעשה מביש ומי שאינו מתבייש סימן הוא שאין לו כל רגש חרטה. האומץ לשאת את הבושה או את המעשה הרע ולהשלים עמו, אינו בא בנקל לכן הוא גורם לעיכוב ומכאן הביטוי "עד בוש".

2. עיכובים כנ"ל או עקב תקלה אחרת הנתקל או הנכשל **בושש** לבוא. דחייה זו מבשרת חששות כלפיו או דאגה לשלומו.

3. המעשה המביש גורם לאכזבה לאלו אשר ציפו מהעושה או ממעשיו הצלחה וישועה, לכן הוא גורם להם לבושה דהיינו הוא מביש "בן מביש".

לעיתים המתבייש אף מגולל את מעשיו על אחרים מחוסר אומץ להתבייש ולשאת בעצמו את בושתו, הוא מביש פני אחרים. יש הרואים את הפועל בוש משורש י.ב.ש. כי המביש "מלבין פני חברו" דהיינו: דמו נעלם פתאום ונעשה חיור, דהיינו: הוא גורם לו ליובש, או להמתנה מבלי לגלות מיד את הכישלון, גם כך הוא "מיבש" אותו - כביכול. כך יובן הפסוק (יואל א' יב) "הובישה הגפן" תרתי משמע: התייבשה, אכזבה.

4. המאבק של ה"בוש" עם עצמו ויצרו כדי לקבל ולשאת את בושתו וכלימתו ולא לבושש או להוביש, הוא מעשה **התפעל** הכולל את כל הנ"ל ביחד בפועל.

התבושש (פועל לא מצוי יותר בצורה זו בשפתינו) הוא מיוחס לאדם וחווה לפני החטא, כאשר לא ידעו טוב ורע ולא סבלו ממאבקים כנ"ל ולא יתבוששו. יהודה קם כלביא ועלה מ"טרף" זה הודה ולא בוש. תמר הייתה מוכנה להישרף ולא להוביש וע"כ הוציאו חז"ל את המאמר הידוע (עיין בטבלה)

לשון הקודש - רק היא יכולה לבטא כל זאת ע"י תוספת וחיזוק אות "בוש" "בושש" ולגלגל הפועל מבנין לבנין כדי לבטא היטב את טבע האדם ויצרו.

בישת ובוז

קודם ראינו את נושא הבושה, אשר יכול להביא חלילה להובשה - להכלמת הזולת, אם מגיע אדם לדרגה זו הרי זה אינו רק משום אהבת עצמו, אלא מבוז לזולת ולכל הסובב אותו.

בושת ובוז
ביטויים
רודפים זה
את זה

אי לכך אין תימה שלשון הקודש מסדרת את מילותיה עפ"י סדר תורת נפש האדם טבעו ויצרו אשר ברא בו אלוקים. ואכן נמצא במילון ובקונקורדנציה אחרי בוש, בזה, כי הם ביטויים רודפים זה אחר זה.

1. התפתחות הבוז נלמד מהתנ"ך ומרבוינו שהעירו את עינינו בו, ה"בוז" הראשון בתורה הרי הוא עשו, אשר בז להתחייבויות הבכורה שלו, ועליו

מעיד הכתוב במפורש (בראשית כה לד) "ויבז עשו את הבכורה", וכאשר חיים מתוך בוז - ויש חנוך לביזיון נולד נכד כעמלק, אשר מזרעו יצא המן הרשע "בוזי בן בוזי" (כדברי חז"ל באסתר רבה), אשר לא הסתפק לבוז במרדכי כי לא יכול היה לספק את יצר בזיונו במרדכי לבדו אלא חפץ לבוז לכל עם מרדכי - להשמיד להרוג ולאבד.

2. הבוז מביא לביזה מי שבז לזולת ועאכו"כ אויבו אשר נלחם בו, בוזז גם את רכושו ובדוגמא הנ"ל - המן היה צריך כיסוי לכסף, אשר אמר לשקול למלך תמורת היהודים ותכניתו הייתה לבוז מהם את דמיהם - תרתי משמע - אי לכך אף

כשנתהפך הגלגל ונעשה להם הצלה. הורשו היהודים ע"י מרדכי היהודי להרוג את אויביהם ולנקום בשונאיהם, אך "בביזה לא שלחו את ידם", כי אם חלילה היו עושים כן, הרי זו חרב מתהפכת: הביזה של האויב הייתה מעמידה אותם בדרגתם - חלילה. כי ביזה מביאה לבוז ובוז לביזיון וחוזר חלילה. ע"כ עשו על עצמם חרם לא לשלוח יד בביזה.

בזה

1. **בִּזָּה**
 "ויבז עשין את הבכורה"
 "ויבז לשלוח יד במרדכי לבדו"
 המן (מזרע עמלק נכדו של עשיו)
 "בזוי בן בזוי" (אסתר רבה)

2. **בָּזָה** **בזז**
 "ובביזה לא שלחו את ידם"
 (בני ישראל לא בזזו רכוש)

3. **בזבז**
 "חשב (יעקב) ואמר: נכסי חו"ל
 אין להם ביזה, לכך היה
 מבזבז" (תנחומא וישלח)
 בז ← בזה ← בזיון ← בזבז ← מתבזבז

3. ביזוי הזולת אינו מצטמצם בזולתו בלבד אלא המבזה את חברו ורכוש חברו, מבזה בסופו של דבר גם את רכושו עצמו, ובמיוחד זה אשר בא לו בנקל, בירושה או ללא עמל רב, לכן ראו חז"ל צורך להמשיך את שרשרת הבז ולהכפילו (לצון - הבז את עצמו) ל"בזבז" להורות שבז אחד [ממון חברו] גורר בעקבותיו בז אחר [ממונו שלו]. גם אם זה לצורך צדקה אמרו חז"ל (כתובות דף נ) "אל יבזבז אדם יותר מ..."

אכן נוכחנו לדעת שאין כמו צרוף האותיות "ב - ז" בכדי לבטא את הביזוי ואת הביזיון, את הזלזול בזולת, ההתבזות וכו', עד כי ניתן לומר שאף הז' בלבד יכולה לעשות זאת במידה מסוימת. בזבזבז.... הכיצד יכול צליל מסוים להביע הרגשה מסוימת?

אכן זהו חיקוי קולות הטבע. (aiepotamomo) אם תאזין לחומר המתבזבז ע"י אש, מים המכבים אש, כאשר חומר ניתז ז... או ניזוק וכו' הרי תשמע צליל זה ז.... ואם תכיר אי"ה אופייה של האות זין ומה היא מבטאת, תבין שאין כמוה לבטא מלחמה, ביזה וכו', לכן אין זה פלא שנביאנו השתמשו הרבה בשורש זה של בז.ה לבטא את כל גווניה של שפלות זו של האדם המבטא ב.ו. (ועיין בקונקורדנציה ערכים אלו).

בחינה ובחירה

הבחינה והבחירה היא בבחינת הבחירה וההידבקות, שהם הניגוד לדחייה שקיימת אצל ה"בז". אדם ה"בז" מרחיק הכל ממנו, "בז לכל דבר", אך תיקונו אינו בכך שיקרב וידבק לכל, כי העולם נברא בטוב ורע ואנו מצווים לבחור בטוב כמו שנאמר: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע" (דברים ל טו) "החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים" (דברים ל יט) בחירה זו היא תמידית לכל אורך החיים ובכל צעד ושעל, כדי להידיבק בטוב, במותר, במועיל ובראוי.

התיקון של הבז לבחון ולבחור

כדי לדעת אם מה שנראה טוב אומנם כן הוא, יש לבחון אותו, הבחינה היא השלב הנחוץ והקודם לבחירה, לכאורה אין בחירה ללא בחינה קודמת.

בתנ"ך
מצאנו
רק בחינה
אלוקית

בחן בחר

1. **בַּחֵן** "שפט צדק בחן כליות ולב" (ירמיהו יא כ)
2. **בָּחַר** "בך בחר ה' אלוֹקֶיךָ להיות לעם סגולה מכל העמים" (דברים ו ו)
3. **בַּחֹר** "גם בחור גם בתולה" (דברים לב כה)
- בָּחָרִים "ויען יהושע... ממשרת ה' מבָּחָרִיו"
4. **בָּחִיר** "כרתי ברית לבחירים" (תהילים פט ג)

1. אך צא וראה כמעט ולא תמצא בתנ"ך בחינה אנושית, אלא רק בחינה אלוקית, כי רק הוא הבוחן אותנו, את מעשינו את הטוב וכו'. "בוחן כליות ולב", רק הוא יודע להבחין בתוצאות המבחן בחיים.

ואמנם נתנה גם הבחינה לגדולי ישראל שיבחינו מה טוב לעם להבחין בין ספק לודאי, להוגי הדעות והפילוסופים, ושיחקרו על הדבר ויבחנו בחינה אחר בחינה עד שלא יפול בלב אדם ספק" (כוזרי א, ח') ואנו פשוטי העם לפנינו הלכה לנו נתנה הבחירה - לבחור במצוות ה' ולהימנע מאיסור.

צא ולמד מהקב"ה, אשר בחר באברהם וניסה אותו בעשרה ניסיונות וכדברי חז"ל: "כאשר יבחן הכדר את הקנקן שיכול לסמוך עליו" ולאחר שעמד בניסיון כרת עמו הברית לדורות.

אנו עם הבחירה והסגולה שבנו ובאבותינו בחר הקב"ה להיות לו לעם סגולה, - אי לכך גם אנו נבחן ובחר את המתאים לנו להתחבר אליו, עד כמה שידינו מגעת.

אנו עם נבחר והבחירה היא סוד קיומנו והצלחתנו, לכן מושגינו בשטחי ההצלחה בחיים הם שונים מאשר מושגי כל עם ועם, כי אנו פועלים רק מתוך בחירה.

לדוגמא נשווה את צבאות העמים אל מול צבא ה', בצבא ה' מספר הלוחמים או החיילים אינו מדד להצלחתנו במלחמה, ואין הכינוי "יוצאי צבא" או הבא ל"צבא צבא" הולם את הלוחמים (יש טעות בהבנת המושג)

אלא הלוחמים נבחרו בקפידא, כמו שאמר משה ליהושע "בחר לנו אנשים וצא הילחם בעמלק" (שמות יז יט) "ויאמר ה' אל גדעון רב העם אשר אתך

מתתי את מדין בידם פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי" (שופטים ז, ב' ועיין שם בהמשך) וכן בפרשת "כי תצא למלחמה על אויבך" (דברים כ, א' - ט') הבחירה הייתה רבה עד שאמרו חז"ל "איש הירא ורך הלבב" - הירא מפני עברות שבידו לא יצא למלחמה (ואפילו על עברה ששח בין תפילין של יד לזו של ראש).

אכן אין זה פלא שלמלחמה יוצאים רק "בחורים", הבחור הוא הנבחר, הראוי לצאת למלחמה, לכן הפך כינוי זה לכל צעיר ראוי והגון: "בחור וטוב" [ולו ה'ה בן וְשָׁמוּ שָׂאוֹל בַּחֹר וְטוֹב (שמואל א ט, ב)]

בחור הוא
בחיר ה'

ואם לצבא המלחמה הייתה בחירה כ"כ קפדנית עאכ"כ למנהיגות. "אשרי תבחר ותקרב" (תהילים סה) שבט לוי נבחר לשרת את ה', כי התקרב לה; נבחר והוכיח את עצמו.

נביאנו הם בחירי ה' וצא ולמד מיהושע "נער אשר לא ימוש מתוך האהל" והוא מבחוריו של משה, הרי בחיר הוא ע"י משה כטוב מבחוריו, ולמרות הכל לא סמך משה על בחירתו ובקש מהקב"ה "יפקוד אלוקי הרוחות לכל בשר איש לכל העדה" וע"כ אמרו חז"ל (הובא ברש"י במדבר כז טז): אמר לפניו ריבונו של עולם גלוי לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינם דומים זה לזה, מנה עליהם מנהיג...

דהיינו שאף משה רבנו לא סמך על בחינתו ובחירתו. והנה אנו נתנה לנו בחירה חופשית לבחור בטוב האם קשה היא בחירה זו? האם אפשר לעמוד בניסיון הבחירה?¹¹

בכר יבכר

1. כל ראשית הוא קודש, כי גם ישראל הם ראשית של הקב"ה, "כל אכליו יאשמו רעה תבוא עליהם" (ירמיה ב ג) בשינוי קל (של נקודה) מציינים את ההבדל בין ראשית האדם והחי (בכר) לבין ראשית הפרי (בכור).

מה בכור
ומה לבכר
סדר
המילים
סדר -
החכמה

11. [כפי הנראה כאן אמור היה להופיע המשך המאמר העוסק אף בנושא הבחירה בימנו - אמונה ובטחון, אך לא זכה המחבר לסיימו].

בְּכֹר יִבְכֹּר

בְּכֹר יִבְכֹּר

1. ראשית פרי האדמה - בְּכֹר

ראשית פרי הבטן - בְּכֹר

מתנת אלקים: הראשון אשר
בְּכֹר יִבְכֹּר

2. אם בְּכֹר אדם הוא - יִפְדֶּה,
ובירושה יינתן לו פי שניים

אם בְּכֹר בהמה - לה' לכהן

אם בְּכֹר אדמה - לכהן במקדש

3. אך לא כל בְּכֹר יִבְכֹּר יתכן
לתת את זכות הַבְּכֹר לאחר ולא
לְבְּכֹר

"ראובן בכורי אתה... פחז כמים
אל תותר"

"יהודה אתה יודוך אחיך...
וישתחוו לך בני אביך"

4. יהודה אינו בְּכֹר אלא בְּכִיר כי
בו בָּחַר יעקב למלכות אך
התורה צוותה:

5. לא תוכל לְבְּכֹר את בן
האהובה ע"פ בן השנואה הבְּכֹר

בְּכֹר	בְּכִיר	בֵּן	בְּטָח	בָּחַר	בָּחַן
↓	↓	↓	↓	↓	↓
בקורת	בְּכֹר	דון	אם לא	אחרי	טרם
תהיה	לאחר	בתבונה	טעית	שעמד	ידעת
תמיד	מעשה	במה	בקודמים	במבחן	דבר
על	את	בחרת	תוכל	בחרת	טיבו
מעשיך	הטוב	ובטחת	לבטוח	בו	
	יותר				

2. כל בְּכֹר יִבְכֹּר (עפ"י ויקרא כ"ו, ו')
דהיינו יוקדש או יפדה, וזכותו
של בְּכֹר אדם לרשת פי שניים
בתוך שאר אחיו.

3. אין הכרח להוריש את הירושה
הרוחנית לבְּכֹר, ואפשר לבחור
בן אחר לתתו כבְּכִיר אחיו (עפ"י
דברים ל"ג ועפ"י בראשית י"ט, א ז'), וכך
ברב אבותינו - יעקב. שביכר
את יהודה על פני ראובן. [ראה
תמונה]

4. כך עדיפה הבחירה על פני
הבכורה, ולא מקרה הוא שהח'
חופפת לכ' ורק במבטא מדויק
יורגש ההבדל.

5. העדפה אפשרית זו מצאה
גם היא את ביטוייה במסגרת
שורש ב.כ.ר בבנין פֻּעַל, לְבְּכֹר
פירושו לעשות בְּכֹר (תוך בחירה)
או להעדיף, כך הפכו שמות
האותיות: בחיר בכיר כשמות
נרדפים.

לסיכום ההקשר: סדר המילים
הם סדר החכמה והבינה במעשי
האדם, כדי שיעשה את הטוב,
את החיים, הישר בעיני ה'. אלו
דרגות בחשיבה המסודרות
בהקשרים של אותיות בלשון
הקודש.

בכרה ובקרה

בֶּכָר בֶּקֶר - קרבה בין האותיות אפשר **לשמוע**: קרבה בהיגוי ובצליל, אפשר **לראות**: ברשום האות כגון: **כ'** **ך'** **ק'**, והעיקר: אפשר **להבין** במשמעות ובתפקיד הלשוני, כגון: אלו הנ"ל: (על השורש בכ.ר עיין עמוד קודם)

ביכור
וביקורת
לבכר את
הטוב על
פני ברע
ולבקר בין
טוב לרע

בכר בקר

בקר (בקור) בקר (בקרת) בקרה

1. **בֶּקֶר** - לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו (משלי כ"ז, ד')

2. **בֶּקֶר** - "ודרשתי את צאני ובקרתים" (יחזקאל ל"ד, יא')
(בקר חולים)

3. **בִּקְרַת** - בקרת תהיה לא יומתו (ויקרא י"ט, כ')

4. **בִּקְרָה** כבקרת רועה עדו (יחזקאל ל"ד, יב') מעביר צאנו תחת שבטו (הפיוט "ונתנה תוקף")

5. **בֶּכָר, בֶּקֶר** - לא יבקר בין טוב לרע (ויקרא כ"ז, ג')

6. **בִּקְרַע, בִּקְרַר, בִּקְרַר**

1. **בֶּקֶר** - להיות נוכח (לבוא) כדי לראות, להתרשם, להסיק מסקנות וכו', בתחילה "לחזות", להשתתף בחוויתו של הזולת.

2. אבל הביקור יכול וצריך להיות גם תכליתי: כדי לראות ולהיווכח מה צריך, חסר, או יש לעשות לזולת, כגון בקור חולים עפ"י ההלכה (עיין הלכות בקור חולים...).

3. בקור הדבר הופך להיות בִּקְרַת, דהיינו: חקירה ודרישה על הקורה אצל הזולת, כדי להושיעו, להרשיעו או להצדיקו - בפסוק המובא לעיל "בקרת תהיה" (עפ"י רש"י) פירושו דרישה וחקירה.

4. הרועה מבקר את עדו, כדי לדאוג לכל צרכיו, אך לפעמים הביקרת היא כדי לְבַכֵּר, מי לה' ומי יישאר (הפרשת מעשר בהמה - כל אשר יעבור תחת השבט - (ויקרא כ"ז, לב')) פסוק זה הפך לבעל ו"נתנה תקף" כדגם של יום הדין של הקב"ה "מי יחיה ומי ימות" (עיין שם).

5. כך נפגשים שני השורשים בֶּכָר בֶּקֶר באותו מובן ובאותה מגמה, לדעת לְבַכֵּר את הטוב על פני הרע, ולדעת לבקר בין טוב לרע. הראשון **לבכר** ע"י העדפה טיפוח וקידום בהתפתחות, והשני **לבקר** ע"י בקור ובקרת, כדי לבקר בין הנפרד והנשאר. [כביקורת הרועה כדי לבכר מי לה' ומי ישאר].

6. הקשר האותיות **כ'** **ק'** עם האותיות האחרונות יוצרים קשר משמעותי:

הקשר בין
האות ב
לאות ק

בקע - התבקעות (הפרש, הבדל), **בִּקֵּר** הבחנה בין הפלגים וטיבם עד העדפה של אחד מהם (**בִּכָּר**), **בִּקֵּר** - מבקיע את האפלה ומפציע יוצא לאור הצדק הטוב וההצלחה. [כלומר את תוכן ומשמעות הבקר מצינו בחיבורים נוספים של ב וק עם אותיות נוספות.

“בצר לך”

צר - תואר שם רגיל, שמובנו התרחב לפועל יוצא - הִצַּר לו... גרם לו להימצא במצב אשר הִב' המצטרפת מתארת אותו “בִּצָּר לו” - מצב של מצוקה.

האות ב
יוצרת
ומפעילה
את המילה
צר לבצר
או לבצרון
להתקפה
ולהגנה

בצר

צר, הִצַּר לו, בִּצָּר-לו

1. **בִּצָּר** - "כי תבצור כרמך לא תעולל אחריו" (דברים כ"ד, כא')
2. **בצר** - "אם בוצרים באו לך לא ישאירו עוללות" (ירמיהו מ"ט, ט')
3. **בִּצָּר** - "יבצור רוח נגידים" (תהילים ע"ו, יג') (לשון כריתה)
4. **בצור** - "ועל כל חומה בצורה" (ישעיהו ב, טו')
5. **מבצר** - "שמתי מבצרו מחתה" (תהילים פ"ט, מא')
6. **בצרון** - "שובו לבצרון אסירי התקווה" (זכריה ט, יב')
7. **יִבְצֹר** (נבצר) - ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות" (בראשית י"א, ו')
8. ("נבצר ממני לעשות")

1. **בִּצָּר** (בצירה) - לשון כריתה, לשון זו התייחדה לקטיפת ענבים, כי הבוצר - כורת את האשכולות מן הגפן ומשאיר אותה ללא ערך עד התחדשותה, ועפ"י התורה אין לבצור הכל, אלא להשאיר העוללות.

2. פעולת הבוצרים בכרם הפכה למושג של מְכַלִּים ומסירים את העיקר, לכן אויב מכלה ומשמיד, מכונה בוצר, ואם נוהג ללא רחם, הרי הוא כבוצר שאינו משאיר עוללות (עולל - נקרא גם תינוק).

3. כוחו של הכורת יכול להיכרת והקב"ה יבצור אותו, לכן הפועל הזה גם מתאר השמדת כח עריץ.

4. עד כאן שימש הפועל מחד גיסא במשמעות התקפה ופעולות השמדה, אך אותו פועל, מאידך

גיסא, משמש גם לתאר פעולות הגנה: בְּצָר - בצור היא פעולה הגנתית בפני אויב (בוצר) וערים בצורות חומה (הן הגנה).

5. פעולות הגנה מקדימות בדרך כלל את ההתקפה, וכל ישוב מלווה בתכנון הגנה עד שחומה בצורה הופכת להיות מבצר, ומבצר הופך להיות ביטחון, והשאלה היא על מה ועל מי שמת מבצריך? (ביטחון), כי הקב"ה יכול לשים לאל את מבצריך.

6. ואם, חלילה, לא הצליחו מבצריך עוד יש תקווה, אם תשוב לבצרון - להיבצר בה, בצרון הוא מבצר רחוני, כח בטחון גדול ועצום - יותר ממבצר פיסי.

7. לסכום: צר בצירוף ה' מתאר את פעולת המנע לאדם, לחברה למדינה וכו', עד בְּצָרָת - חוסר יכולת להתקיים, לכן מבטאים את חוסר היכולת בנפעל: נבצר ממני לעשות, או (בעתיד) לא יבצר מהם לעשות זאת, אכן ב' היצירה יוצרת ומפעילה כל האותיות לכיוונים שונים: גם לבצר וגם לבצרון.

בקיעים

1. הלשון קע - קעקע, מביעה: הריסת השלם במידה מסוימת ועד היסוד.

ק מבטאת
הרס
בצירוף ה'
הפעולה
ברורה
יותר

בהצטרף ה' [בקע] הפעולה ברורה יותר, הבקעת הכל (לחיוב או לשלילה)

האות ק' עצמה מבטאת הרס, ולכן האותיות ק' ק' [של בקע] משמעותן הרס כפלים - בהצטרף ה'. אין כמו הנביא נחום (ב יא) הידע לבטא זאת - בוקה ומבוקה ומבולקה [רש"י: בוקה. ריקנית: ומבוקה. ומרוקנת על ידי בוקקים: ומבולקה. מפורצת בחומותיה]

2. אם בצר - מבצר - לשם הגנה ובטחון,

בקע (פקע) בקק

1. **נבקע** "ותבקע העיר" (מלכים כ"ה, ד')

"על בקעם הרות הגלעד" (עמוס א', ג')

"ונקיצה ונבקענה אלינו" (ישעיהו ז', ו')

2. **בָּקַת** - "ובקתי את עצת יהודה" (ירמיהו י"ט, ז')

3. **בָּקַק** - "בוקה מבוקה ומבולקה" (נחום ב', יא')

4. **נבקע** - "כי נבקעו במדבר מים" (ישעיהו ל"ה, ו')

5. "אז יבקע כשחר אורח" (שם כ"ח, ח')

6. **בָּקַע**, **בָּקָעָה**

בקע - שבירת הביטחון, ואין צורך אפילו לומר "ותבקע חומת העיר". כי כוחה של העיר והגנתה היא החומה, וכאשר נבקעת "תבקע העיר", והאויב שאינו יודע גבול לאכזריות מבקיע את בטן הרותיה של אוכלוסיית העיר.

כיבוש ארץ, או עיר, הפך להיות ביטוי נרדף להבקעתה "הובקעה העיר" - דהיינו: נכבשה, לכן כדי לתכנן כיבוש וסיפוח, הרי הוא בהבקעה - הפקעה - אלינו, דהיינו: הפקעת השטח מידי האויב וסיפוחו אלינו.

3-4. לעיתים לא נגמר הכיבוש ע"י הבקעה הפקעה וסיפוח, אלא בהרס גמור והרקת הארץ מתושביה, וכאן משמש הפועל "בקק" לתיאור מצב זה, ומתוך אותו הפועל מתוארת גם הפרת העצה התרוקנותה מתוכן "ובקותי עצת יהודה" ויבקקום בוקקים (נחמיה ב, ג') ותהיה חס וחלילה "בוקה, מבוקה ומבולקה"

5. אחרי הפורענות באה הנחמה, "כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב" וכשם שהקב"ה יכול להבקיע את האדמה ולבלוע את קורח ועדתו, ורח"ל להבקיע ולהרעיש הרים ולעשות בקעות שיבלעו ארץ ומלואה, כך יש גם הרבה הבקעה לטובה: בקעים לתהומות במדבר ולמעייני מים, הבקעות אלו אף הפכו למושג ישועה, ולדימוי של הבקעת השחר (מתוך האפלה הבקעת האור - ב'קר)

6. ואחרון הוא הבקעה של נס והצלה "והים בקעת לפניהם ויעברו בתוך הים ביבשה" (נחמיה ט יא), לכן גם מחצית השקל נקרא בקע - אלוקים הבקיע להם את ים סוף ויצילם מיד אויב, ולכן יתנו הם בקע לגולגולת.

מליטה ופליטה

עד כאן בדקנו את המילים בצר מבצר בקע בוקק וכל אלה אם באים חלילה, כסדר זה הרי ההצלה האפשרית האחרונה שנותרה היא להמלט ולהיפלט, וכך היה לדאבונו בירושלים. [בזמן החורבן].

אם בא
ההרס
ההצלה
היא
להימלט

1. בריחת צדקיהו בלילה מן העיר היתה המליטה האחרונה אך לא לפליטה כי תפסוהו והיתה להם הפליטה בבבל.

ברך בָּרִיחַ

ברח

1. ויברחו ויצא בלילה מן העיר
(ירמיהו ל"ט ד')

ברִיחַ

2. "ויעש את הברִיחַ התיכון
לברח בתוך הקרשים" (שמות ל"ו)

3. ערים בצורות חומה גבוהה
דלתים וברִיחַ. (דברים ג' ה')

4. כי שבר דלתי נחושת וברִיחַ
ברזל גדע (תהילים ק"ז טז)

5. "אכלה אש בריחִי" (נחום ג' יג')

6. שבחי ירושלים את ה' כי חזק
ברִיחי שערִיךְ, בָּרַךְ בְּנִיךְ בַּקֶּרֶךְ

2. אותו שורש משמש לפליטה מחד גיסא ולקליטה להתחברות מאידך גיסא.

ברִיחַה הופכת לברוח, ולברוח כדי להתרחק הופך לברִיחַ - כדי להצמד, "לברוח בתוך הקרשים" (שמות לו לג)

3. אכן הברִיחים שסגרו את העיר היטב שימשו כעין ביטחון שהעיר אכן סגורה על דלת וברִיחַ, אך ישראל [במלחמת הנס של יהושע] התגברו על בריחים אלו וכבשו את הערים הבצורות.

4. כי השם את מבטחו בה' אינו חת מפני מבצר, "כי ה' שבר דלתות נחושת וברִיחי ברזל גדע" (תהילים ק"ז טז) לכן יש להודות לו.

5. אך כאשר חטאו לו ישראל, ובאו הנביאים שאין לסמוך יותר על הברִיחים "כי אכלה אש בחירִךְ". (נחום ג' יג') בריחי האש אינם מחיצה נגד אש, ודי בלפיד אחד אשר ישרף דלתות וברִיחַ ובית המקדש כולו.

6. ואם לא היו חוטאים, או לעתיד לבא כאשר תבנה ותכונן עיר ציון, אלוקים "יחזק את בריחי שערִיךְ" ולא יצטרכו חלילה לברח, (ברח - בָּרַךְ) במקום ברח יהיה בָּרַךְ.

לסכום: סדר לשון הקודש היא סדר המאורעות אשר ארעו אותנו ואשר יהא לעתיד לבא - שפת התורה - שפת הנצח. הנה סקרנו את **בין המצרים:**

בצר, מבצר, בקע, בקק, בריח. את הפורענות ואת הנחמה: "כי נבקעו במדבר מים וכו' (ישעיהו לה ו). והגאולה לעתיד לבא: "יבקע כשחר אורִךְ" (ישעיהו נח ח). "חזק בריחי שערִיךְ בָּרַךְ בְּנִיךְ בַּקֶּרֶךְ". (תהילים קמ"ג יג) האם אין כאן בלשונונו צִפּיָּה לעתיד לבא לכל הדורות?

סדר לשון
הקודש
סדר -
המאורעות
לעתיד
לבוא

דברים
אחדים
לזכרו של
המחבר
זצ"ל

דברים שנאמרו לפני מיטתו במוצאי שב"ק פ' ויגש תשפ"א

ע"י ב"ק גאב"ד מאקאוא שליט"א

חז"ל אומרים על מעלת האותיות הק' שבהם נבראו שמים וארץ (תיקוני זוהר הקדמה דף י"ג ע"א), זכה הה"ג ר' מאיר זצ"ל לכתוב חיבור על גילוי אותיות הק', וכדכ' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, דבר שבני אדם לא יודעים להעריך ולכבד מעלת צורת האותיות הק', וב"ה נכדיו החשובים העומדים להוציא דבר זה לאורה, ובוודאי יש בזה זכות גדול לר' מאיר ז"ל כדאיתא בחז"ל מכבדי אכבד כל המכבד את התורה מכובד לבריות, ועי' ברטנורא שם במשנה בפרקי אבות היינו שמכבד את התורה יע"ש.

ועוד זכה רבות בשנים למסור שיעור בפרשיות התוה"ק בבית הכנסת ובמסירות נפש בכל השבתות אחרי הצהרים, גם במצב שלא הי' בבריאות כל כך לא וויתר על השיעור הזה, כמה זה חשוב שיעורים לבעלי בתים בשב"ק לפני מנחה.

ומהראוי להזכיר שר' מאיר היה משתייך לדודו זקינו הגדול הגאון הצדיק המפורסם בדורו הרב מבראשוב מוה"ר דוד שפרבר זצל"ה בעל שו"ת אפרקסתא דעניא ומצודת דוד לכל המשניות ומכתם לדוד על התוה"ק ונ"ך. וגם זכה להגות בתרגום יונתן בן עוזיאל על פרשיות התורה ולגלות פנינים יקרים ולהסביר בבהירות לשומעי לקחו.

אשריכם שיוצ"ח היקרים ת"ח ויראי ד' שיחי' עוסקים בעבודתכם הק' להוציא לאורה קונטרסים וחיבורים. זכות זאת וזכות האותיות הקדושות שאתם כ"כ מסרתם נפשכם עליה תעמוד למעלה בשמים, ותזכו לעלות מעלה מעלה ותהא נשמתכם צרורה בצרור החיים את ה', וכבוד ה' יאספך.

לדמותו של אבא ז"ל

אבא היה ניצול שואה אשר גורש מכפרו ברומניה בהיותו ילד בן 10. אבא סבל שנים של חרפת רעב, קור ופחד ומראות אימה, כשרוב בני הכפר נפחו נשמתם ברעב.

בני המשפחה ניצלו ברובם בדרכי ניסים, אך את הכוח הנפשי יש לייחס לזכות סבו הגדול, רבי אברהם אבא שפרבר זצ"ל, שנסך בהם ביטחון עצום בקב"ה!

אבא עלה ארצה כנער, לבדו, והיטלטל ממקום למקום. כשבארץ נשבו רוחות זרות, מה שעמד לימינו לחזקו ולאמצו היה מכתביו של הסבא שהגיעו מחו"ל ספוגים דברי תורה ויראה מחזקים ומשמרים את רוחו!

אבא נסע ללמוד בישיבת הדרום שם זכה להכיר מקרוב את גדול הדור, לימים ראש ישיבת פוניבז', הגאון הגדול רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל. דמותו עשתה עליו רושם כביר שהובילה אותו למשך כל ימי חייו.

לאחר נישואיו עסק אבא עשרות שנים בחינוך בתור מורה לתנ"ך, לטבע, ואחר כך בתור מנהל.

על אף שבשנות נעוריו התגלגל בגלות ולא זכה ללמוד, אבא זכר את ה'מלמד' מהכפר, מלמד פרטי מיוחד ששכר סבא ראובן עבורו ועבור הדודים אשר עימם גדל.

הצימאון ללמוד ליווה את אבא כל ימיו...

הוא למד בעיקר חומש ובעיון, ובשנים מאוחרות יותר הקפיד על השיעורים בגמרא בין מנחה לערבית.

בין היתר מסר בעצמו שיעורים על פרשת השבוע בבית הכנסת עשרות שנים! כל מי שצפה בו בזמן השיעור לא רק שמע דברי תורה עמוקים ומסודרים אלא ראה עמוד אש של חיבור עצום לדברים שאמר.

בתור מנהל מסר אבא נפשו לחנך את הילדים לחיי תורה. תלמידיו היו עולים חדשים שהגיעו ממשפחות פשוטות עם מעט "יידישקייט". אבא השקיע רעיונות, פיקחות והמון יצירתיות לחבב עליהם את המצוות!

זכורים לי המון משחקים שהמציא כדי ללמד הלכות ומנהגים בצורה יסודית ומרתקת! הוא היה אומן בהעברת החומר בצורה חווייתית!!! גם בהיותו מורה לטבע, לכאורה שיעור חול, הוא ניצל זאת והחיה בקרב תלמידיו את האהבה לבריאה ולבורא!

בחצרו גדלו עצי דקל. במשך שנים חילק אבא את הלולים לתושבי קריית אתא, ומעולם לא עלה בדעתו למכור אותם בכסף על אף שהשקיע בהורדתם ובטיפול בעץ במשך השנה.

בזכות אבא נשמנו בבית את האהבה למצוות, ואחד הדברים שהורגשו אצלנו במיוחד היה כבוד לחגים ולשבתות, עד כדי כך שכל פריט לבוש או נעל שנרכשו חיכו לעיתים בארון במשך שבועות עד שחידשו אותם דווקא לכבוד החג. אפילו נעלי יום חול חודשו בשבת!

אבא מסר נפשו לשלוח תלמידים מבית הספר היסודי ללמוד בישיבות, ועל אף שרבים התנגדו לו ואף נלחמו בו הוא לא חת מהם! גם כשסבל רבות ונאלץ לבסוף לעזוב את עבודתו כמנהל - הוא לא הצטער כיוון שידע שעשה זאת לכבוד ה'!

את תמצית חלבו ודמו השקיע בחינוך בנותיו שיקימו בתים של תורה, ותמך ואף תומך בהן עד היום! הקב"ה זיכה לראות זרע ברך ה'!

בעשור השישי לחייו החל אבא להתעמק בשפת הקודש. ראשית במשמעות האותיות, אחר כך במשמעות המילים והכתיב והעמיק הרבה בכל רגע פנוי, וכל זאת בעיון רב ובחכמה עצומה.

אבא עסק בכך כשני עשורים כשבד בבד הוא טיפל במסירות עצומה בהוריו החולים (בהיותו בן יחיד), ואח"כ באמא ע"ה!

כך למד וכתב עד שחלה באלצהיימר ולא יכול היה יותר...

אבא היה מודע לכך שהוא מאבד את הזיכרון ואת היכולת לקרוא ולדבר, וברגעיו הקשים ביותר אמר מתוך כאב ובצלילות הדעת: "אני יודע שכל מה שה' עושה זה עונש על חטאיי, ה' צדיק, ואני מקבל גזרותיו באהבה..."

אין ספק שבכל שנות הסבל הרבות במחלה איומה זו, מחשיב הקב"ה מילים אלו כאילו חוזר ואומרן בכל עת.

גם בשנים שכבר לא יכול היה לדבר, המשיך להגיע לבית הכנסת (עד תקופת הקורונה).

בסוף ימיו העביר את הזמן בתפילה ובשמיעת שיעורי תורה בעיקר של הגאון רבי משה שפירא זצ"ל שכל כך אהב כל השנים.

בשנים שהיה מסוגל להגיב אך מעט ראינו שהוא מגיב על דברי תורה, היה עונה אמן ועיניו נצצו.

שמחה מיוחדת הייתה לו כשסיפרו לו על נכדיו הלומדים תורה. כששמע זאת היה ממלמל ב"ה, ב"ה, ב"ה. ובייחוד שמח כששמע שעומדים להוציא חוברת זו לאור, ובכל ימי ייסוריו כששאלנו לשלומו אבא ענה ברוך ה'!!!

לדמותה של אמא ז"ל

לצידו של אבא עמדה אמא הצדקת שחיה עשרות שנים עם חמיה וחמותה ודאגה להם וטיפלה בהם במסירות.

צניעותה ואצילותה היו בולטות מול הסביבה שבה חיה, ממש כשושנה בין החוחים, כשהיא מקפידה על לבוש בגדרי ההלכה והרבה יותר מזה, וכך חינכה אף את הבנות.

טוב ליבה היה הנקודה הבולטת והמיוחדת שבה. תמיד הייתה עם אוזן קשבת ונתינת לב לכל גלמוד וקשה יום בשכונתה, וכן הצטיינה בעין טובה ובהבנה לנפש הזולת.

בהיותה מורה הקרינה מאישיותה ועזרה לתלמידים בכל מה שיכלה. היא הקדישה זמן רב לתלמידות עולות חדשות ולבנות מבתיים קשים כדי לקדם.

אמא תמכה באבא כל השנים על מנת שיוכל ללמוד עוד ועוד.

בהיותה מומחית במקצועות העברית עזרה לאבא בניסוח הכתבים שלו.

אמא ניחנה באמונה מוחשית בבורא עולם ובאהבה עצומה לתורה.

ת.נ.צ.ב.ה.